

KÖZPONTI STATISZTIKAI HIVATAL
NÉPESSÉGTUDOMÁNYI KUTATÓINTÉZETÉNEK
KUTATÁSI JELENTÉSEI

72.

KÖZPONTI STATISZTIKAI HIVATAL
NÉPESSÉGTUDOMÁNYI KUTATÓINTÉZET

Igazgató:
Spéder Zsolt

© Tóth Pál Péter – Valkovics Emil

Technikai szerkesztő:
Várnainé Anek Ágnes

KSH Népeségtudományi Kutatóintézet
Budapest
Angol u. 77.
1149

kshnki@mailop.ksh.hu

ISSN 0236-736-X
ISBN 963 7109 88 9

Tóth Pál Péter – Valkovics Emil

NÉPESEDÉSI HELYZETÜNK

Budapest
2002/2

Tartalomjegyzék

Előszó.....	7
Népességünk természetes szaporodásának negatív arányszámáról és népesedési helyzetünk néhány más jellemzőiről.....	8
Röviden a múlttól	8
Népesedési problémáink	10
1. Népességünk számának fogyása	11
2. Népességünk termékenységi szintje.....	18
3. Népességünk halandósága.....	20
4. Népességünk öregedése	29
5. Népesedési helyzetünk egyéb jellemzői.....	33
6. Nemzetközi vándormozgalom	39
A magyar állampolgárok nemzetközi vándorlása 1990 és 2000 között.....	40
Bevándorlók és egyéb státuszú külföldi állampolgárok Magyarországon 1990 és 2000 között	48
Bevándorlók és egyéb státuszú külföldi állampolgárok tovább- és visszavándorlása 1990 és 2000 között	54
7. A nemzetközi vándormozgalom jelentősége	57
Sajátos magyar helyzet.....	58
A közeli jövő lehetőségei.....	61
Irodalom.....	65
Melléklet	67

Előszó

A Demography of Contemporary Hungarian Society című, Valkovics Emil professzor úrral közösen szerkesztett könyv megjelenését követően 1997-ben merült fel bennünk az a gondolat, hogy a legsúlyosabbnak ítélt népesedési problémáinkat, amelyekkel a kötet előszavában egy-egy mondatban foglalkoztunk részletesebben ki kellene fejtenünk. Ez a dolgozat ennek a szándéknak a megvalósulása.

A most közreadott írás első változata 1998 tavaszára készült el. Az egyes pontokhoz tartozó szövegrészeket külön-külön megbeszéltük, melynek alapján módosítottuk. A kézirat első, még kiegészítésekre váró, de már véglegesnek tekintett változata 1998 végére lett kész. Ekkor szerencsére megteremtődött annak lehetősége, hogy Professzor Úr évtizedek óta kiadásra váró kézírata megjelenjen,¹ melynek következtében ez az anyag szükség-szerűen háttérbe került. Megjelentetéséről azonban egy pillanatra sem mondtunk le.

Professzor Úr 2000. augusztus 15-én meghalt. Ezt követően a legtermészetesebb módon kötelességemnek tartottam, hogy az elkészített anyagot a közös szándéknak megfelelően, de most már mindenekelőtt Valkovics Emil emléke előtt tisztelegve megjelentessem. Ezt Intézetünk tette lehetővé, melynek Professzor Úr megalakulásától tagja volt. Köszönet illeti kollégáimat, akik kritikai észrevételeikkel járultak hozzá az anyag végső változatának kialakításához. A kollégák sorából külön is ki kell emelnem, s külön is meg kell köszönnöm azt a segítséget, melyet Habcicsek Lászlótól, az Intézet igazgató-helyettesétől kaptam. Azok az ismeretek ugyanis, amelyekkel rendelkezem nem elégségesek ahhoz, hogy Valkovics Emil 1998-ban megszakadt számításait folytathassam. Ezt Habcicsek László barátom vállalta s így vált lehetővé, hogy a táblázatok a legújabb adatokra vonatkozó számításokat is tartalmazzák.

Az anyag első változatának megírása óta három és fél év telt el, ennek ellenére, mivel a kiegészítések az egykori gondolatmenetet nem módosították, hanem csak kiegészítették megállapíthatom, hogy népesedési problémáinkkal kapcsolatos elemzésünk aktualitást nem veszítette el, megállapításai ma is érvényesek.

Budapest, 2002. június

Tóth Pál Péter

---

¹ Valkovics Emil: Demográfia 1. Osiris Kiadó. Budapest, 2001.

Népességünk természetes szaporodásának negatív arányszámáról és népesedési helyzetünk néhány más jellemzőiről

Magyarország népességének száma 2000. január 1-jén 10 043 224 ezer fő volt, az ország területe 93 011 km². Mivel az ország lakosainak száma és területének nagysága az elmúlt hetven évben igen jelentős változáson ment keresztül, mely változás a népesség számának, korösszetételének alakulására és egyéb, nem jelentéktelen demográfiai folyamatokra is hatással volt, elengedhetetlennek tartjuk, hogy röviden a bekövetkezett eseményekről, s ezek következményeiről szóljunk. Ezt szükségessé teszi az, hogy tanulmányunk Magyarország népesedési helyzetének legsúlyosabbnak ítélt problémáit mutatja be és elemzi.

Röviden a múlttól

Annak érdekében, hogy napjaink hazai népességfejlődését megértsük, a mához vezető út legfontosabb csomópontjainak megismerését nem kerülhetjük el.

Magyarország 1918-ig területére nézve – Nagy-Britanniát és Olaszországot megelőzve – Európa hatodik legnagyobb állama volt, azt követően pedig Közép-Európa egyik kis állama lett. Az első világháborút lezáró békeszerződés értelmében ugyanis a Magyar Királyság lakosságának 63,5%-át, területének pedig 71,4%-át elveszítette. Azaz az 1910-es népszámlálás szerint 20 886 487 fő helyett az ország lakossága 7 615 117 fő lett, területe pedig a korábbi 324 411 km²-ről 93 073 km²-re zsugorodott. A változás egyben nemcsak azt jelentette, hogy Magyarország korábbi soknemzetiségű jellegét elveszítette s lényegében homogénné vált, hanem azt is, hogy több mint hárommillió magyar nemzetiségű személy Ausztria, a jelentősen megnagyobbodott Románia és az akkor létrehozott két új államalakulat, Csehszlovákia és a Szerb-Horvát-Szlovén Királyság állampolgára lett.

A trianoni békeszerződés által megszabott magyar határok 1938-at követően megváltoztak. Az első, majd a második bécsi döntést, illetve Kárpátalja és Délvidék visszacsatolását követően 1920-hoz viszonyítva a népesség – közöttük a nem magyar nemzetiségűek létszáma is – közel négy és félmillió fővel, az ország területe pedig 79 131 km²-rel növekedett. Ez a helyzet azonban csak rövid ideig állt fenn, mert a második világháborút lezáró párizsi békeszerződés nemcsak Magyarország háború előtti határait állította vissza, hanem újabb három magyar települést a hozzá tartozó területtel Csehszlovákiának adott, melynek következtében az ország területe tovább csökkent.

Elődeink Kárpát-medencébe érkezése óta a magyar népesség fejlődésének történetét két nagy korszakra osztjuk. Az első 896-tól, az Árpád vezette csapatok Kárpát-medence központi területeinek elfoglalásától az első világháború végéig tartott, a második pedig azt követően nem csupán nagyjainkig, hanem még napjainkban is tart. Az első nagy korszakban, mindenekelőtt a modern kori nemzetközi vándormozgalom megjelenéséig (az 1880-as évek elejéig) a szerves népességfejlődés a meghatározó. Az addig lejátszódó folyamatok, természetesen még az ezt követő évtizedekben, az első világháború végéig továbbra is meghatározóak, bár a népességfejlődés addigi „tisztá” folyamatai a nemzetközi vándorlás hatására már bizonyos összefüggésekben módosulnak.

Az első korszakban a magyarországi népességfejlődés – jelentős leegyszerűsítéssel – döntően három „elemből” táplálkozott. Az alapvető, a meghatározó az ide érkező, majd államot alapító, azt fenntartani tudó magyarok és leszármazottaik voltak, akiknek döntő többsége a Kárpát-medence központi területein telepedett le. (Természetesen nem lehet feltételezni, hogy az ide érkező magyarok hosszú vándorlásuk alatt a más népekkel való érintkezésük során már ne keveredtek volna. Ennek következtében akkor, amikor magyarokról írunk mindig egy valamilyen mértékig, mint más népek esetében is kevert, idegeneket is befogadó népre gondolunk.) A második elemnek azokat a népeket és utódaikat tartjuk, akiket a magyarok az általuk elfoglalt területen, a Kárpát-medencében találtak. A harmadikhoz pedig azok a népcsoportok és utódaik tartoznak, akiket a magyarok a különböző időszakokban, mindenekelőtt a nagy demográfiai katasztrófákat (1239–1290, 1550–1686, 1919–1920) követően területükre engedtek, befogadtak, letelepítettek. E három elem egymással párhuzamosan futó, egymásra ható, a különböző időszakokban eltérő intenzitással egymásba fonódó népességfejlődése szervesen egészítették ki egymást. Ezt a folyamatot, szintén jelentős leegyszerűsítéssel – fő tendenciáinak megfelelően – a magyarra „válás” folyamatként határozhatjuk meg, miközben a három elem, ha különböző mértékben, önállóan is fejlődött, s egymásból is kölcsönösen „táplálkozott”.

A szerves népességfejlődést fenntartó három elem közül a XVIII. századtól először, mint újabb népességforrás a befogadottak, a letelepítettek utánpótlása apadt el. A török hódoltságot követő jelentős volumenű betelepítést, befogadást ugyanis a továbbiakban hasonló mértékű már nem követte. A következő változás, mint már említettük, de még mindig a szerves fejlődés keretei között a modern kori vándormozgalom megjelenése volt, melynek következtében 1871 és 1913 között mintegy másfélmillió magyar állampolgárságú személy vándorolt külföldre.

Az itt talált és a magyarság kárpát-medencei történelme során e területen otthonra talált népek és utódaik egyrésze saját belső törvényszerűségei szerint fejlődött, másrésze pedig az együttélés során magyarrá vált. Ebben a folyamatban igen fontos szerepet játszott

a belső vándorlás, amely döntően a „szélekről” az ország centrumába irányult, ahol elsősorban magyarok éltek. A rendelkezésre álló adatok azt mutatják, hogy a magyar nyelvűvé (magyarrá) válás azok körében volt a legintenzívebb és a legelőrehaladottabb, akik az ország központi területein és az Alföldön éltek, illetve azoké, akik az ország különböző területeiről ide vándoroltak.

A fentiekben vázlatosan és nagy foltokban bemutatott népességfejlődést az első világháború lezáró békeszerződés következményei megszakították, s ezzel a Kárpát-medencében talált népek (a trianoni magyar határokon kívül maradt) utódainak hazai népességfejlődésben játszott szerepe is végérvényesen megszakadt. Ez egyrészt a népességszám drasztikus lecsökkenésében, másrészt pedig a Magyar Birodalom megszűnésével a korábban a perifériáin élő nem magyar anyanyelvűek belső vándorlásának megszűnésében manifesztálódott.

A trianoni döntéssel kiváltott harmadik népesedési katasztrófa az ország népesedési folyamatainak addigi szerves fejlődését megszakította, amelyek következtében a Magyarország számára meghagyott területen azok a folyamatok, amelyek a népességfejlődést addig biztosították, fenntartották, kondicionálták megszakadtak. A folytonosság, a szerves fejlődés bizonyos elemei ennek ellenére az 1920 utáni népesedési folyamatokban is fellelhetők, mégis az első világháború előtti és az azt követő hazai népességfejlődésben nem a folytonosság, hanem a megszakítottság a meghatározó, melyet a háború emberveszteségei még súlyosabbá tettek.

A hazai népességfejlődés második nagy korszakát, jelentős törésekkel (a megmaradt országterületen élők első világháborús vesztesége, a két világháború közötti időszak nemzetközi vándormozgalmából származó népességszám csökkenés, a második világháború embervesztesége, majd az azt követő népességkiáramlás, az 1956-os exodus stb.) az új népesedési státus kialakítására, a népességfejlődés reorganizálásra való törekvés határozza meg.

Népesedési problémáink

Különösebb részletezés nélkül megemlítjük, hogy hazánk népesedési helyzete a második világháború befejeződése utáni egy-másfél évtized alatt javult. Népességünk száma ekkor még eléggé gyors ütemben gyarapodott, termékenysége a jövőbeni népességfejlődés szempontjából megítélve is kielégítően magas volt. Halandósági szintje pedig igen gyors ütemben süllyedt. A házasságkötések gyakorisága a jelenleginek több mint kétszerese, a válások gyakorisága pedig egyharmada volt. Nagyobb volt a családok taglétszáma és kisebb volt a családi köteléken kívül élők aránya. Viszonylag kicsi volt az egyszülős család-

dok száma és aránya is. A népesség öregedési tendenciája folytatódott ugyan, de társadalmi-gazdasági következményei nem tűntek annyira vészjóslónak és kezelhetetlennek mint napjainkban. A külső vándormozgalom: a kivándorlások és a bevándorlások, 1944/45 fordulójának és 1945 eseményeit követően az 1956-os forradalomig nem befolyásolták jelentősen népesedési helyzetünk alakulását. Ez a folyamat azonban az ötvenes évek végére, a hatvanas évek elejére megváltozott.² E változás eredményeként a férfi, 1981-től pedig mindkét nembeli népesség természetes fogyása megkezdődött. E folyamat, és egyéb népességfejlődéshez kapcsolódó negatív jelenségek következtében *jelenlegi népesedési helyzetünk rendkívül válságosnak mondható*. Legsúlyosabb, a közvéleményt is leginkább foglalkoztató népesedési problémáink a következők:³

1. népességünk számának fogyása;
2. népességünk termékenységi szintjének az ún. egyszerű (változatlan létszámú) reprodukciót nem biztosító szint alá süllyedése;
3. népességünk halandóságának romlása, halandósági szintjének igen jelentős emelkedése;
4. népességünk öregedésének jelentős fokozódása, társadalmi-gazdasági következményeinek egyre súlyosabbá válása;
5. a házasságkötések gyakoriságának csökkenése;
6. a válások gyakoriságának növekedése;
7. a családok és háztartások számának és nagyságának csökkenése;
8. a házasságon kívül együttélők számának és arányának emelkedése;
9. az egyszülős családok számának és arányának növekedése;
10. a külső vándormozgalom népességfejlődésünk jelentős tényezőjévé válása.

A következőkben a legsúlyosabbnak ítélt népesedési problémáink alapvető fontosságú összefüggéseit kívánjuk a fenti pontok sorrendjében megfogalmazni.

1. Népességünk számának fogyása

Hazánk (jelenlegi országterületre számított) népességének természetes szaporodása 1876 óta néhány év kivételével 1981-ig mindig pozitív előjelű volt: az élveszületések száma néhány év kivételével meghaladta a halálozások számát, s ennek megfelelően pozitív előjelű volt a természetes szaporodás arányszáma is. A kivételt jelentő évek az

---

² Dokumentumok a magyar demográfia múltjából. Feljegyzés a népesedési helyzet alakulásáról. Fock elvtárs részére Péter György sk. Demográfia 1990, 1–2.: 129–137.

³ Válságossá vált népesedési helyzetünkkel kapcsolatban a következő tíz problémát a *Demography of Contemporary Hungarian Society* című könyv előszavában már megfogalmaztuk. Lásd: Emil Valkovics – Pál Péter Tóth: Preface. in: *Demography of Contemporary Hungarian Society*. Columbia University Press, New York, 1966. 2.

első világháborúval (1915, 1916, 1917, 1918) és a második világháborúval (1945) függenek össze. 1981 óta azonban a természetes szaporodás átalakult természetes fogyássá, a halálozások száma meghaladta az élveszületéseket, a természetes szaporodás arányszáma pozitív előjelűből negatív előjelűvé vált.

Ezzel a ma már köztudott ténnyel kapcsolatban többek között arra szeretnénk a figyelmet felhívni, hogy:

- a természetes fogyás hazánk férfi népessége, női népessége és mindkét nembeli népessége esetében nem ugyanabban az évben kezdődött;
- a férfi népesség természetes fogyásának üteme jóval gyorsabb, mint a női népességé, illetve: a férfi népesség részesedése a természetes fogyásból jóval nagyobb, mint a női népességé;
- hazánk népességének több mint két évtizede tapasztalható természetes fogyása nem azonos azzal a természetes fogyással, mely a reprodukciós együtthatók értékéből, illetve az ún. intrinsic szaporodási arány értékéből kitűnik.

Az 1. táblázat az élveszületések és halálozások számának és e számok különbségének alakulását mutatja be nemek szerinti részletezésben 1979-től, vagyis attól az utolsó évtől kezdődően, melynek során még hazánk férfi népességének, női népességének és mindkét nembeli népességének természetes szaporodása pozitív előjelű volt. A 2. táblázat szintén nemek szerinti részletezésben és szintén 1979-től kezdődően az élveszületések és halálozások nyers arányszámának, valamint a természetes szaporodás arányszámának alakulását szemlélteti.

Az 1. táblázat adataiból kitűnik, hogy a férfi népesség száma a természetes fogyás következtében már 1980 óta csökken. Ennek az évnek a kezdetétől 2000. január 1-jéig 263 962 férfival született kevesebb, mint ahány meghalt. A női népesség száma a természetes fogyás következtében ugyanakkor 1982 óta csökken. Ez év elejét követően 2000. január 1-jéig 171 953 nővel született kevesebb, mint ahány meghalt. A mindkét nembeli népesség száma a természetes fogyás következtében 1981 óta csökken. Ez év kezdetétől 2000. január 1-jéig 433 601 fővel születtek hazánkban kevesebben, mint ahányan meghaltak. Ebből 263 348 főt tett ki a férfi népesség és 170 253 főt tett ki a női népesség természetes fogyásból adódó vesztesége. A férfi népesség természetes fogyása tehát korábban kezdődött, mint a női népességé és a mindkét nembeli népességé. A női népességé pedig később kezdődött, mint a férfi népességé és a mindkét nembeli népességé. Hazánk népességének 1981-ben elkezdődött természetes fogyása kizárólag a férfi népesség természetes fogyásának következménye, melynek hatását a női népesség 1981-ben is megfigyelhető természetes szaporodása már nem ellensúlyozta.

1. Az élveszületések számának, a halálozások számának, valamint az élveszületések és halálozások száma különbségének alakulása Magyarországon 1979 és 2000 között

Év	Az élveszületések száma			A halálozások száma			Az élveszületések és a halálozások számának különbsége		
	Fíú	Leány	Összes	Férfi	Nő	Összes	Férfiak	Nők	Összesen
(1)	(2)	(3)	(4)=(2)+(3)	(5)	(6)	(7)=(5)+(6)	(8)=(2)-(5)	(9)=(3)-(6)	(10)=(4)-(7)
1979	82 172	78 192	160 364	72 124	64 705	136 829	10 048	13 487	23 535
1980	76 115	72 558	148 673	76 729	68 626	145 355	-614	3 932	3 318
1981	72 920	69 970	142 890	76 500	68 257	144 757	-3 580	1 713	-1 867
1982	68 778	64 781	133 559	76 220	68 098	144 318	-7 442	-3 317	-10 759
1983	65 082	62 176	127 258	78 651	69 992	148 643	-13 569	-7 816	-21 385
1984	64 067	61 292	125 359	78 239	68 470	146 709	-14 172	-7 178	-21 350
1985	66 826	63 374	130 200	78 034	69 580	147 614	-11 208	-6 206	-17 414
1986	65 537	62 667	128 204	77 059	70 030	147 089	-11 522	-7 363	-18 885
1987	64 579	61 261	125 840	74 917	67 684	142 601	-10 338	-6 423	-16 761
1988	63 790	60 506	124 296	73 339	66 703	140 042	-9 549	-6 197	-15 746
1989	63 296	60 008	123 304	76 521	68 174	144 695	-13 225	-8 166	-21 391
1990	64 216	61 463	125 679	76 936	68 724	145 660	-12 720	-7 261	-19 981
1991	65 107	62 100	127 207	76 762	68 051	144 813	-11 655	-5 951	-17 606
1992	62 514	59 210	121 724	79 633	69 148	148 781	-17 119	-9 938	-27 057
1993	60 037	56 996	117 033	80 498	69 746	150 244	-20 461	-12 750	-33 211
1994	59 409	56 189	115 598	78 654	68 235	146 889	-19 245	-12 046	-31 291
1995	57 556	54 498	112 054	77 344	68 087	145 431	-19 788	-13 589	-33 377
1996	54 188	51 084	105 272	74 827	68 303	143 130	-20 639	-17 219	-37 858
1997	51 907	48 443	100 350	73 278	66 156	139 434	-21 371	-17 713	-39 084
1998	49 956	47 345	97 301	74 300	66 570	140 870	-24 344	-19 225	-43 569
1999	48 896	45 749	94 645	74 641	68 569	143 210	-25 745	-22 820	-48 565
2000	50 242	47 355	97 597	70 475	65 126	135 601	-20 233	-17 771	-38 004

2. Az élveszületések és a halálozások nyers arányszámának, valamint a természetes szaporodás arányszámának alakulása Magyarországon 1979 és 2000 között (%)

Év	A nyers élveszületési arányszám			A nyers halálozási arányszám			A természetes szaporodás arányszáma		
	Fíú	Leány	Összes	Férfi	Nő	Összes	Férfiak	Nők	Összesen
(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)	(7)	(8)=(2)-(5)	(9)=(3)-(6)	(10)=(4)-(7)
1979	15,8	14,2	15,0	13,9	11,7	12,8	1,9	2,5	2,2
1980	14,7	13,1	13,9	14,8	12,4	13,6	-0,1	0,7	0,3
1981	14,1	12,7	13,3	14,8	12,4	13,5	-0,7	0,3	-0,2
1982	13,3	11,7	12,5	14,7	12,3	13,5	-1,4	-0,6	-1,0
1983	12,6	11,3	11,9	15,2	12,7	13,9	-2,6	-1,4	-2,0
1984	12,4	11,1	11,8	15,2	12,4	13,8	-2,8	-1,3	2,0
1985	13,0	11,5	12,2	15,2	12,6	13,9	-2,2	-1,1	-1,7
1986	12,8	11,4	12,1	15,0	12,7	13,8	-2,2	-1,3	-1,7
1987	12,6	11,2	11,9	14,6	12,3	13,4	-2,0	-1,1	-1,5
1988	12,5	11,0	11,7	14,3	12,2	13,2	-1,8	-1,2	-1,5
1989	12,4	11,0	11,7	15,0	12,4	13,7	-2,6	-1,4	-2,0
1990	12,9	11,6	12,2	15,5	13,0	14,1	-2,6	-1,4	-1,9
1991	13,1	11,5	12,3	15,5	12,6	14,0	-2,4	-1,1	-1,7
1992	12,6	11,0	11,8	16,1	12,9	14,4	-3,5	-1,9	-2,6
1993	12,2	10,6	11,4	16,3	13,0	14,6	-4,1	-2,4	-3,2
1994	12,1	10,5	11,3	16,0	12,8	14,3	-3,9	-2,3	-3,0
1995	11,8	10,2	11,0	15,8	12,8	14,2	-4,0	-2,6	-3,3
1996	11,2	9,6	10,3	15,4	12,8	14,0	-4,2	-3,2	-3,7
1997	10,7	9,1	9,9	15,1	12,5	13,7	-4,4	-3,4	-3,8
1998	10,3	9,0	9,6	15,4	12,6	13,9	-5,0	-3,6	-4,3
1999	10,2	8,7	9,4	15,5	13,0	14,2	-5,4	-4,3	-4,8
2000	10,5	9,0	9,7	14,7	12,4	13,5	-4,2	-3,4	-3,8

Az 1. és 2. táblázat adataiból az is kitűnik, hogy a férfi népesség természetes fogyásának üteme az elmúlt több mint két évtized minden évében gyorsabb volt a női népesség természetes fogyásának üteménél. A 3. táblázat adataiból pedig az is kitűnik, hogy a férfi népesség (százalékos) részesedése a természetes fogyásból jóval nagyobb a női népességénél. A férfi népesség részesedése, mint látjuk 59 és 60 százalék között, a női népességé pedig 30 és 46 százalék között ingadozott. A férfi népesség természetes fogyása minden évben jelentősen meghaladta a női népességét, ami hozzájárult a férfi népesség mindkét nembeli népességén belüli arányának további csökkenéséhez.

3. A férfi és a női népesség részesedése a népesség természetes fogyásából Magyarországon 1982 és 2000 között

Év	A férfi népesség	A női népesség	A férfi és a női népesség természetes fogyása	
	részesedése a természetes fogyásból (százalék)	(százalék)	nők fogyása=100	férfiak fogyása=100
(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
1982	69,2	30,8	224	45
1983	63,5	36,5	174	58
1984	66,4	33,6	197	51
1985	64,4	35,6	181	55
1986	61,0	39,0	156	64
1987	61,7	38,3	161	62
1988	60,6	39,4	154	65
1989	61,8	38,2	162	62
1990	63,7	36,3	175	57
1991	66,2	33,8	196	51
1992	63,3	36,7	172	58
1993	61,6	38,4	160	62
1994	61,5	38,5	160	63
1995	59,3	40,7	146	69
1996	54,5	45,5	120	83
1997	54,7	45,3	121	83
1998	55,9	44,1	127	79
1999	53,0	47,0	113	89
2000	53,2	46,8	114	88

Tudatában kell lennünk ugyanakkor annak, hogy hazánk férfi népességének átlagos életkora alacsonyabb a női népességénél és az öregkorúak aránya a férfi népességben szintén alacsonyabb, mint a női népességben. A férfi népesség halandósága ugyanakkor jóval magasabb a női népességénél.⁴

Megjegyezzük végül, hogy hazánk népességének közel két évtized alatt tapasztalható természetes fogyása nem azonos azzal a természetes fogyással, mely a reprodukciós együtthatók értékéből, illetve a természetes szaporodás ún. intrinsic arányszámának értékéből kitűnik, hanem lassúbb annál. Amikor az 1959–1960. évi adatok felhasználásával végzett számításaink alapján kimutattuk, hogy a nettó reprodukció értéke 0,917-et (a bruttó reprodukciós együtthatóé pedig 0,975-et) tesz ki és az intrinsic szaporodási arány értéke -3 ezrelék körüli, népességünk természetes szaporodása történetileg kialakult kedvező

⁴ Lásd részletesebben a KSH Népeségtudományi Kutatóintézet Hírlevelének 1996. májusi számában publikált írást.

strukturális jellemzői következtében még pozitív előjelű (+3 ezrelék körüli) volt. A reprodukciós együtthatók kedvezőtlen értéke csak jelezte a népességszám tartós csökkenése bekövetkezésének bizonyos feltételekhez kötött lehetőségét. A reprodukciós együtthatók és az intrinsic szaporodási arány 1974 és 1978 között ismét „természetes szaporodást jósoló” jellegű volt, 1978 óta pedig „természetes fogyást jósoló” jellegű. E mutatók értékei abban az esetben válnának a népesség szaporodásának tényleges jellemzőivé, ha a kor szerinti termékenységi és halálozási arányszámok állandósulnának és a népesség ennek hatására több évszázad után *stabillá* válna. A korszpecifikus termékenységi és halálozási arányszámoknak ez az állandósulása azonban várat magára. Népességünk nem stabil és minden bizonnyal a jövőben sem válik *stabillá*! Bár az évről évre változó alacsony korszpecifikus termékenységi magas halálozási arányszámok szintén változó és a múltbelihez viszonyítva kedvezőtlenebb korösszetétellel párosulva már előidézik népességünk természetes fogyását, ennek a fogyásnak több mint két évtizede tapasztalható negatív arányszámai azonban nem azonosak az intrinsic szaporodási arányszámmal.

*Az intrinsic szaporodási arány ugyanis időben változatlan, vagyis minden évben ugyanakkora lenne. Az intrinsic szaporodási arány értéke továbbá a férfi népesség esetében ugyanakkora lenne, mint a női népesség (és a mindkét nembeli népesség) esetében. A népesség természetes fogyásának a mi esetünkben tapasztalható arányszámaira e tulajdonságok egyike sem jellemző. Az 1993. évi fogyás például a férfi népesség esetében -4,1%-ot, a női népesség esetében -2,4%-ot, a mindkét nembeli népesség esetében -3,2%-ot tett ki. Ezek az értékek különböznek egymástól és különböznek a más naptári évekre jellemző értékeiktől is. A természetes szaporodás intrinsic arányszámainak értéke ezen kívül más lenne, mint az 1993. évi mindkét nembeli népességre vonatkozó -3,2%-ot kitevő érték. Az intrinsic szaporodási arány értéke -8,2%-ot tenne ki, vagyis ilyen gyors ütemben csökkenne évről évre népességünk száma, ha az 1993. évi életkor szerinti termékenységi és halálozási arányszámok igen hosszú időn át változatlanok maradnának és a népesség ennek hatására *stabillá* (stabil népességgé) válna.*

4. Az élveszületések száma és a nyers születési arányszám növekedésének, illetve a halálozások száma és a nyers halálozási arányszám csökkenésének a népességszükséghez megállításhoz szükséges mértéke, 1980–2000

Év	A férfiak		A nők		A mindkét nem- beli népesség		A férfiak		A nők		A mindkét nem- beli népesség		A férfiak		A nők		A mindkét nem- beli népesség	
	élveszületései száma		A férfiak		A nők		A férfiak		A nők		A mindkét nem- beli népesség		A férfiak		A nők		A mindkét nem- beli népesség	
	növekedésének mértéke		nyers születési arányszám		A férfiak		A férfiak		A férfiak		A mindkét nem- beli népesség		A férfiak		A nők		A mindkét nem- beli népesség	
(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)	(7)	(8)	(9)	(10)	(11)	(12)	(13)	(14)	(15)	(16)	(17)	(18)	(19)
1980	0,81	-5,42	-2,23	0,68	-5,34	-2,16	0,80	-5,73	-2,28	0,68	-5,65	-2,21	0,68	-5,65	-2,21	0,68	-5,65	-2,21
1981	4,91	-2,45	1,31	4,96	-2,36	1,50	4,68	-2,51	1,29	4,73	-2,42	1,48	4,73	-2,42	1,48	4,73	-2,42	1,48
1982	10,82	5,12	8,06	10,53	5,13	8,00	9,76	4,87	7,46	9,52	4,88	7,41	9,52	4,88	7,41	9,52	4,88	7,41
1983	20,85	12,57	16,80	20,63	12,39	16,81	17,25	11,17	14,39	17,11	11,02	14,39	17,11	11,02	14,39	17,11	11,02	14,39
1984	22,12	11,71	17,03	22,58	11,71	16,95	18,11	10,48	14,55	18,42	10,48	14,49	18,42	10,48	14,49	18,42	10,48	14,49
1985	16,77	9,79	13,37	16,92	9,57	13,93	14,36	8,92	11,80	14,47	8,73	12,23	14,47	8,73	12,23	14,47	8,73	12,23
1986	17,58	11,75	14,73	17,19	11,40	14,05	14,95	10,51	12,84	14,67	10,24	12,32	14,67	10,24	12,32	14,67	10,24	12,32
1987	16,01	10,48	13,32	15,87	9,82	12,61	13,80	9,49	11,75	13,70	8,94	11,19	13,70	8,94	11,19	13,70	8,94	11,19
1988	14,97	10,24	12,67	14,40	10,91	12,82	13,02	9,29	11,24	12,59	9,84	11,36	12,59	9,84	11,36	12,59	9,84	11,36
1989	20,89	13,61	17,35	20,97	12,73	17,09	17,28	11,98	14,78	17,33	11,29	14,60	17,33	11,29	14,60	17,33	11,29	14,60
1990	19,81	11,81	15,90	20,16	12,07	15,57	16,53	10,57	13,72	16,77	10,77	13,48	16,77	10,77	13,48	16,77	10,77	13,48
1991	17,90	9,58	13,84	18,32	9,57	13,82	15,18	8,75	12,16	15,48	8,73	12,14	15,48	8,73	12,14	15,48	8,73	12,14
1992	27,38	16,78	22,23	27,78	17,27	22,03	21,50	14,37	18,19	21,74	14,73	18,06	21,74	14,73	18,06	21,74	14,73	18,06
1993	34,08	22,37	28,38	33,61	22,64	28,07	25,42	18,28	22,11	25,15	18,46	21,92	25,15	18,46	21,92	25,15	18,46	21,92
1994	32,39	21,44	27,07	32,23	21,90	26,55	24,47	17,65	21,30	24,38	17,97	20,98	24,38	17,97	20,98	24,38	17,97	20,98
1995	34,38	24,93	29,79	33,90	25,49	29,09	25,58	19,96	22,95	25,32	20,31	22,54	25,32	20,31	22,54	25,32	20,31	22,54
1996	38,09	33,71	35,96	37,50	33,33	35,92	27,58	25,21	26,45	27,27	25,00	26,43	27,27	25,00	26,43	27,27	25,00	26,43
1997	41,17	36,56	38,95	41,12	37,36	38,38	29,16	26,78	20,03	29,14	27,20	27,74	29,14	27,20	27,74	29,14	27,20	27,74
1998	48,73	40,61	44,78	48,73	40,61	44,78	32,76	28,88	30,93	32,76	28,88	30,93	32,76	28,88	30,93	32,76	28,88	30,93
1999	52,65	49,88	51,31	52,65	49,88	51,31	34,49	33,28	33,91	34,49	33,28	33,91	34,49	33,28	33,91	34,49	33,28	33,91
2000	40,27	37,53	38,94	40,27	37,53	38,94	28,71	27,29	28,03	28,71	27,29	28,03	28,71	27,29	28,03	28,71	27,29	28,03

A 4. táblázat az élveszületések száma és a nyers születési arányszám növekedésének, illetve a halálozások száma és a nyers halálozási arányszám csökkenésének a népességcsökkenésének a megállapításához szükséges mértékét (százalékos arányát) mutatja be az 1980 és 2000 közötti időszak adatai alapján.

Látható, hogy például 1982-ben, amikor már a férfi népesség és a női népesség száma egyaránt csökkent, a férfi népesség esetében a ténylegesnél 10,82 százalékkal, a női népesség esetében 5,12 százalékkal, a mindkét nembeli népesség esetében 8,06 százalékkal nagyobb születésszám, illetve a férfi népesség esetében 10,53 százalékkal, a női népesség esetén 5,13 százalékkal, a mindkét nembeli népesség esetében pedig 8,00 százalékkal magasabb nyers születési arányszám is elegendő lett volna a népességcsökkenés megállításához, vagyis ahhoz, hogy az élveszületések és a halálozások száma, illetve a nyers születési és halálozási arányszám egyenlővé váljon egymással. Azóta a helyzet igen jelentős mértékben romlott. 2000-ben például a férfi népesség esetében 40,27 százalékkal, a női népesség esetében 37,53 százalékkal, a mindkét nembeli népesség esetében pedig 38,94 százalékkal nagyobb születésszám, illetve a férfi népesség esetében 40,27 százalékkal, a női népesség esetében 37,53 százalékkal, a mindkét nembeli népesség esetében pedig 38,94 százalékkal magasabb nyers születési arányszám lett volna szükséges a népességcsökkenés megállításához.

Ugyanezt a kérdést a halálozások száma és a nyers halálozási arányszám alakulása szempontjából közelítve azt találjuk, hogy 1982-ben a halálozásoknak a férfi népesség esetében 9,76 százalékkal, a női népesség esetében 4,87 százalékkal, a mindkét nembeli népesség esetében 7,46 százalékkal kisebb száma, illetve a férfi népesség esetében 9,52 százalékkal, a női népesség esetében 4,88, a mindkét nembeli népesség esetében pedig 7,41 százalékkal alacsonyabb nyers halálozási arányszám is elegendő lett volna a népességcsökkenés megállításához, vagyis ahhoz, hogy az élveszületések és a halálozások száma, illetve a nyers születési és halálozási arányszám egyenlővé váljon egymással. Azóta a helyzet ebből a szempontból tekintve is igen jelentős mértékben romlott. 2000-ben például már a halálozásoknak a férfi népesség esetében 28,71 százalékkal, a női népesség esetében 27,29 százalékkal, a mindkét nembeli népesség esetében pedig 28,03 százalékkal kisebb száma, illetve a férfi népesség esetében 28,71 százalékkal, a női népesség esetében 27,29 százalékkal, a mindkét nembeli népesség esetében pedig 28,03 százalékkal alacsonyabb nyers halálozási arányszám lett volna szükséges a népességcsökkenés megállításához.

2. Néességünk termékenységi szintje

Néességünk termékenységi szintje már az 1950-es évek végén, 1960-as évek elején olyan alacsonyra süllyedt, hogy hosszabb távon nem biztosította a népesség ún. egyszerű (változatlan létszámú) reprodukcióját sem. A helyzet ezután csak 1974–1978 között volt kedvezőbb. A többi évben a nyers (bruttó) reprodukciós együttható értéke sem érte el az 1-et, tehát, ha 50 éves koráig egyetlen nő sem halna meg, akkor sem lenne biztosított az egyszerű reprodukció sem. Megválaszolásra váró kérdés, hogy hogyan ítéltető meg népességünk termékenységi szintjének süllyedése és a népesség egyszerű (változatlan létszámú) reprodukciója biztosításához szükséges növekedés mértékének problémája. A teljes termékenységi arányszám (TFR), valamint a nyers (bruttó) és a tiszta (nettó) reprodukciós együttható értékének 1979 utáni alakulását az 5. táblázat (2), (3) és (4) oszlopa mutatja be.^{5 6} Az 5. táblázat (5), (6) és (7) oszlopa a teljes termékenységi arányszám, valamint a nyers és a tiszta reprodukciós együttható a népesség egyszerű (változatlan létszámú) reprodukciója biztosításához szükséges mértékét is bemutatja.

A naptári évi adatok alapján számított teljes termékenységi arányszám értéke 1982-ben 20,79 százalékkal, 2000-ben pedig már 61,60 százalékkal, a nyers reprodukciós együttható értéke 1982-ben 21,39 százalékkal, 2000-ben pedig már 62,65 százalékkal, a tiszta reprodukciós együttható értéke 1982-ben 18,62 százalékkal, 2000-ben pedig már 57,42 százalékkal maradt el a *hosszabb távon* a népesség egyszerű (változatlan létszámú) reprodukciójához szükséges szinttől. A teljes termékenységi arányszám, valamint a nyers és a tiszta reprodukciós együttható értékének tényleges és az egyszerű reprodukciót biztosító értékeinek alakulásával kapcsolatban tudatában kell lennünk annak, hogy az egyszerű (változatlan) létszámú reprodukciót biztosító értékek elérése nem jelentené azt, hogy a népesség számának csökkenése *azonnal* megállna. Erre csak a népesség stacionérrá válása esetében kerülne sor, melynek feltételei esetünkben sajnos nem adóttak.

---

⁵ A teljes termékenységi arányszám azt fejezi ki, hogy az adott évnek megfelelő születési gyakoriság mellett egy nő élete folyamán hány gyermeknek adna életet.

⁶ A nyers (bruttó) reprodukciós arányszám azt mutatja, hogy az adott évnek megfelelő születési gyakoriság mellett egy nő élete folyamán hány leánygyermeknek adna életet. A tiszta (nettó) reprodukciós arányszám pedig azt fejezi ki, hogy az egy nőre jutó leánygyermek közül ugyanezen év halandósága mellett hányan jutnának el a szülőképes életkorba. Ha ez utóbbi értéke 1, az a népesség stagnálására mutat; az ezen felüli érték szaporodást, az ezen aluli érték fogyást jelent.

5. A teljes termékenységi arányszám, valamint a nyers és a tiszta reprodukciós együttható értékének alakulása és a népesség egyszerű (változatlan) reprodukciója biztosításához szükséges növekedésének mértéke (%)
1980–2000

Év	A teljes termékenységi arányszám	A nyers	A tiszta	A teljes termékenységi arányszám	A nyers	A tiszta
		reprodukciós együttható			reprodukciós együttható	
(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)	(7)
1980	1,92	0,937	0,909	11,98	12,06	10,01
1981	1,88	0,919	0,894	14,36	14,25	11,86
1982	1,78	0,865	0,843	20,79	21,39	18,62
1983	1,73	0,859	0,837	24,28	22,24	19,47
1984	1,73	0,849	0,826	24,28	23,67	21,07
1985	1,83	0,892	0,867	17,49	17,71	15,34
1986	1,83	0,893	0,870	17,49	17,58	14,94
1987	1,81	0,880	0,859	18,78	19,32	16,41
1988	1,79	0,872	0,852	20,11	20,41	17,37
1989	1,78	0,852	0,831	20,79	23,24	20,34
1990	1,84	0,906	0,889	16,85	15,89	12,49
1991	1,86	0,906	0,885	15,59	15,89	12,99
1992	1,77	0,858	0,839	21,47	22,38	19,19
1993	1,69	0,821	0,804	27,22	27,89	24,38
1994	1,64	0,799	0,784	31,10	31,41	27,55
1995	1,57	0,764	0,750	36,94	37,43	33,33
1996	1,46	0,706	0,693	47,26	48,73	44,30
1997	1,38	0,665	0,655	55,80	57,89	52,67
1998	1,33	0,649	0,638	61,65	61,79	56,74
1999	1,29	0,625	0,615	66,67	68,00	62,60
2000	1,33	0,646	0,635	61,60	62,65	57,42

A tényleges női születési kohorszok befejezett termékenysége, hasonlóan a korábbi évtizedek alatt tapasztalt értékekhez, feltehetően kisebb mértékben marad el a népesség egyszerű reprodukciójához szükséges szinttől.

Az *Európai Termékenységi és Családvizsgálat* keretében végzett 1993. évi magyarországi felmérés szerint a 18–41 éves nők átlagosan 2,1 gyermeket kívánnak, ami, ha megvalósulna, már biztosítaná a népesség egyszerű (változatlan létszámú) reprodukcióját. A férfiak által kívánt gyermekszám sajnos ennél alacsonyabb.⁷

⁷ Európai termékenységi és családvizsgálat Magyarországon. Az 1993. évi keresztmetszeti vizsgálat főbb eredményei. A vizsgálatot irányította és az elemzést készítette Kamarás Ferenc. KSH, Budapest, 1996.

3. Népeségünk halandósága

Hogyan értékelhető népeségünk halandósága romlásának, halandósági szintje emelkedésének és újrakezdődő javulásának értékelése az egyszerű (változatlan létszámú) reprodukció biztosítása szempontjából?

Népeségünk halandósági szintje a második világháborút követő első húsz éven át javult, majd a férfiak esetében romlani (emelkedni), a nők esetében stagnálni kezdett, illetve csak igen keveset javult. Férfi népeségünk halandóságának a 60-as évek közepe óta tartó romlása a 90-es évek elején gyorsulni kezdett, 1993 óta a halandósági szint némi javulása tapasztalható, de legalábbis a férfi népeség esetében még az 1997. évi adatok alapján számított születéskor várható átlagos élettartam is rövidebb az 1966. évinél. A halandósági táblákból származó *születéskor várható átlagos élettartam* (években megadva) az 1979 utáni évek alatt a 6. táblázat (2), (3) és (4) oszlopában szereplő adatok szerint alakult.

6. A születéskor várható átlagos élettartam tényleges, valamint a stacionér állapot elérésének biztosításához szükséges hossza a nyers születési és halálozási arányszám egyes évekre vonatkozó tényleges értékei állandósulásának feltételezése esetén 1980–2000

Év	A férfiak	A nők	A mindkét nembeli népeség	A férfiak	A nők	A mindkét nembeli népeség	A férfiak	A nők	A mindkét nembeli népeség
	születéskor várható átlagos élettartama ténylegesen (év)			születéskor várható átlagos élettartamának a nyers születési arányszámnak megfelelő hossza			születéskor várható átlagos élettartamának a nyers halálozási arányszámnak megfelelő hossza		
(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)	(7)	(8)	(9)	(10)
1980	65,45	72,70	68,98	68,03	76,34	71,94	67,57	80,65	73,53
1981	65,46	72,86	69,06	70,92	78,74	75,19	67,57	80,65	74,07
1982	65,63	73,18	69,31	75,19	85,47	80,00	68,03	81,30	74,07
1983	65,08	72,99	68,93	79,37	88,50	84,03	65,79	78,74	71,94
1984	65,05	73,16	69,00	80,65	90,09	84,75	65,79	80,65	72,46
1985	65,09	73,07	68,98	76,92	86,96	81,97	65,79	79,37	71,94
1986	65,30	73,21	69,15	78,13	87,72	82,64	66,67	78,74	72,46
1987	65,67	73,74	69,60	79,37	89,29	84,03	68,49	81,30	74,63
1988	66,16	74,03	69,99	80,00	90,91	85,47	69,93	81,97	75,76
1989	65,44	73,79	69,51	80,65	90,91	85,47	66,67	80,65	72,99
1990	65,13	73,71	69,31	77,52	86,21	81,97	64,52	76,92	70,92
1991	65,02	73,83	69,31	76,34	86,96	81,30	64,52	79,37	71,43
1992	64,55	73,73	69,02	79,37	90,91	84,75	62,11	77,52	69,44
1993	64,53	73,81	69,05	81,97	94,34	87,72	61,35	76,92	68,49
1994	64,84	74,23	69,41	82,64	95,24	88,50	62,50	78,13	69,93
1995	65,25	74,50	69,75	84,75	98,04	90,91	63,29	78,13	70,42
1996	66,06	74,70	70,27	89,29	104,17	97,09	64,94	78,13	71,43
1997	66,35	75,08	70,60	93,46	109,89	101,01	66,23	80,00	72,99
1998	66,14	75,18	70,59	96,68	111,60	103,94	65,00	79,37	71,79
1999	66,32	75,13	70,67	98,26	115,04	106,37	64,37	76,75	70,30
2000	67,11	75,59	71,33	95,42	110,91	102,92	68,03	80,65	74,07

A 6. táblázat adataiból kitűnik, hogy a születéskor várható átlagos élettartam hossza már 1982-ben sem volt eléggé magas ahhoz, hogy a nyers születési és a nyers halálozási arányszám erre az évre jellemző értékei mellett biztosítsa a népesség egyszerű reprodukcióját.

A férfi népesség születéskor várható átlagos élettartama az 1982. évi adatok alapján számítva 65,63 év volt, a nyers születési arányszámnak megfelelő érték ugyanakkor 75,19, a nyers halálozási arányszámnak megfelelő pedig 68,03 év lett volna.

A női népesség születéskor várható átlagos élettartama ennek az évnél az adatai alapján számítva 73,18 év volt, a nyers születési arányszámnak megfelelő érték ugyanakkor 85,47, a nyers halálozási arányszámnak megfelelő pedig 81,30 év lett volna.

A mindkét nembeli népesség születéskor várható átlagos élettartama az 1982. évi adatok alapján számítva 69,31 év volt, a nyers születési arányszámnak megfelelő érték ugyanakkor 80,00, a nyers halálozási arányszámnak megfelelő pedig 74,07 év lett volna.

Stacionér (változatlan létszámú) népességben ugyanis a születéskor várható átlagos élettartam a nyers születési arányszám (és az ez utóbbival azonos nyers halálozási arányszám) reciprok értéke, a nyers születési arányszám (és az ez utóbbival azonos nyers halálozási arányszám) pedig a születéskor várható átlagos élettartam reciprok értéke.

A helyzet 1982 óta 1996-ig igen jelentősen romlott, azóta pedig javulás tapasztalható. A 2000. évi adatok alapján számítva a férfi népesség születéskor várható átlagos élettartama 67,11 év volt, a nyers születési arányszámnak megfelelő érték ugyanakkor 95,42 év, a nyers halálozási arányszámnak megfelelő értéke pedig 68,03 év lett volna (a fő probléma tehát a nyers születési arányszám értéke).

A női népesség születéskor várható átlagos élettartama az 2000. évi adatok alapján számítva 75,59 év volt, a nyers születési arányszámnak megfelelő pedig 80,65 év volt.

A mindkét nembeli népesség születéskor várható átlagos élettartama a 2000. évi adatok alapján számítva 71,33 év volt, a nyers születési arányszámnak megfelelő pedig 74,07 év lett volna.

A nyers születési és halálozási arányszámnak az egyszerű (változatlan létszámú) reprodukció biztosításához szükséges értéke természetesen szintén kiszámítható a vonatkozó születéskor várható átlagos élettartamok reciprok értékeként (7. táblázat).

Megjegyezzük, hogy a stacionér állapot tényleges elérése esetében, ami reális célkitűzésnek jelenlegi helyzetünkben aligha tekinthető, a születési és halálozási arányszám értékei nemenként ugyan eltérnek egymástól és a mindkét nembeli népességre vonatkozó értéktől, nemenként külön-külön véve és a mindkét nembeli népesség esetében is e mutató értékeinek is azonosaknak kell lenniük egymással, a nyers születési és

halálózási arányszám különbségének, vagyis a természetes szaporodás arányszámának ugyanis egyenlőnek kell lennie zérussal.

7. A nyers születési és halálózási arányszám a stacionér állapot elérésének biztosításához szükséges értéke a születéskor várható átlagos élettartam tényleges hosszának állandósulása esetén (‰), 1980-2000

Év	A férfiak	A nők	A mindkét nem- beli népesség
	nyers születési és halálózási arányszámának a stacionér állapot eléréséhez szükséges értéke		
(1)	(2)	(3)	(4)
1980	15,3	13,8	14,5
1981	15,3	13,7	14,5
1982	15,2	13,7	14,4
1983	15,4	13,7	14,5
1984	15,4	13,7	14,5
1985	15,4	13,7	14,5
1986	15,3	13,7	14,5
1987	15,2	13,6	14,4
1988	15,1	13,5	14,3
1989	15,3	13,6	14,4
1990	15,4	13,6	14,4
1991	15,4	13,5	14,4
1992	15,5	13,6	14,5
1993	15,5	13,5	14,5
1994	15,4	13,5	14,4
1995	15,3	13,4	14,3
1996	15,1	13,4	14,2
1997	15,1	13,3	14,2
1998	15,1	13,3	14,2
1999	15,1	13,3	14,2
2000	14,9	13,2	14,0

A 8. táblázat, Kamarás Ferenc kutatásainak eredményeként, a házas nők megoszlását mutatja be a kívánt gyermekszám szerint a magyarországi házas-kohorsz- vizsgálatok eredményei alapján. A kétgyermekes családnagyság iránt a táblából kitűnő preferencia nyilvánvalóan nem elég az egyszerű reprodukcióhoz, hiszen nem minden nő házasodik meg (és a hajadon nők gyermekszáma, a házasságon kívüli születések számá- nak ellenére, messze elmarad a házasokétól) és a megszületett gyermekeknek egy része meghal a felnőttkor elérése előtt. Megjegyezzük továbbá, hogy a valamely évben háza- sodott és ugyanabban a házasságban továbbélő nők összetétele részint az életkor szerinti halandósági differenciák, részint a válások és özvegyülések terén fennálló életkor sze- rint differenciák miatt változik, ami feltehetően szintén befolyásolja a kívánt gyermek- számot.

8. A házasságkötés megoszlása a kívánt gyermekszám szerint a magyarországi házasságkohorszóvizsgálatok eredményei alapján

A házasságkötés éve	Időpont	A kívánt gyermekszám					Összesen	Átlagosan
		0	1	2	3	4 és több		
1966	Házasságkötéskor	1,1	19,8	70,1	7,4	1,6	100,0	1,89
	6 év múlva	0,9	16,4	70,2	10,2	2,3	100,0	2,01
	14 év múlva	3,9	20,8	55,0	14,8	5,5	100,0	2,01
1974	Házasságkötéskor	0,1	5,8	73,0	19,1	2,0	100,0	2,17
	6 év múlva	1,3	16,8	67,1	13,0	1,8	100,0	2,01
	10 év múlva	1,6	17,3	63,1	15,0	3,0	100,0	2,02
	13 év múlva	2,1	18,0	58,8	17,0	4,1	100,0	2,05
1983	Házasságkötéskor	4,0	19,0	57,0	16,0	4,0	100,0	2,01
	3 év múlva	0,3	10,0	74,3	14,0	1,4	100,0	2,07
	6 év múlva	1,0	16,0	69,0	12,0	2,0	100,0	1,98
1991	6 év múlva	1,2	17,9	63,5	14,9	2,5	100,0	2,00
	Házasságkötéskor	0,9	15,0	61,1	18,9	4,1	100,0	2,12

Forrás: Kamarás Ferenc: Tizenhárom évvel a házasságkötés után, Budapest, 1988. KSH.

A 9.1. sorszámú táblázattal kezdődő és a 9.22. táblázattal befejeződő táblázatsorozat (lásd *melléklet*) arra kísérel meg választ adni, hogy mi volt 1979 és 2000 között Magyarország férfi népessége és női népessége és mindkét nembeli népessége számának és három nagy korcsoport (a 0–14 évesek, 15–59 évesek és 60 évesek és idősebbek) szerinti összetételének változásában a népességet alkotó a születési évjáratokhoz tartozók száma időbeli alakulásának és növekedési rátájának $[r(B,t)]$, a különböző születési évjáratokhoz tartozók továbbélési és az ország területén maradási valószínűségeinek (r_x^P) , valamint az alábbiak változásának $[r(p,t)]$, és a különböző korcsoportokhoz tartozók évi növekedési rátájának $[r(x,t)]$ a szerepe. Ez utóbbiak, vagyis a *korspecifikus növekedési arányszámok* az elveszületések száma növekedési arányszámjai, valamint a továbbélési és az ország területén maradási valószínűségek változása arányszámainak az összege:

$$r(x,t) = r(B,t) + r(p,t),$$

s ennek alapján

$$r(B,t) = r(x,t) - r(p,t),$$

és

$$r(p,t) = r(x,t) - r(B,t) .^8$$

E növekedési arányok kiszámítási módját, melyek a népmozgalom és a népességstruktúra közötti kapcsolatokat leíró két viszonylag újkeletű szisztémának: a *Preston–Coale szisztémának* és az *Arthur–Vaupel szisztémának* az elemei. Ezeket a tanulmányokat

⁸ Arthur W.B. – J.W. Vaupel, 1984, Some general relationships in population dynamics, „Population Index”, volt. 50, Nól. 2, 214–226., illetve Preston, S. H. – A. J. Coale, 1982, Age structure, attrition, and accession: a new synthesis, „Population Index”, volt. 48 No. 2, 217–259.

Valkovics Emil a *Demográfia* 1992. évi 2. számában és a *Statisztikai Szemle* 1996. évi októberi és novemberi számában megjelent dolgozatai magyar nyelven részletesen leírják.

Rendkívül fontos annak megértése, hogy a negatív előjelű szaporodási ráta longitudinális (kohorsz) aspektusban is értelmezhető. Magyarország férfi népessége 1990. évi -2,6 ezreléket kitevő növekedési rátájából -6,8 ezreléket magyaráznak meg a mintegy száz év előtti elveszületések számának a növekedési rátái és +4,2 ezreléket a száz év alatt születettek 1990-ig való továbbélésének (és itthon maradásának) valószínűségei $(-6,8 + 4,2 = -2,6)$. Magyarország férfi népessége 1990. évi negatív szaporodási rátája ebből az aspektusból tekintve kizárólag az elveszületések múltbeli számai csökkenésének a következménye, a halandósági szint süllyedése összességében mérsékelte a negatív szaporodási ráta abszolút nagyságát.

Végezetül szeretnénk megjegyezni, hogy az adatok arra utalnak, hogy a halálozások számának 1993-at követő mérséklődése átmeneti jelenségnek bizonyult, melynek következtében a halálozások magas száma a továbbiakban is tartós tendenciaként hat a hazai demográfiai folyamatokra. Ez pedig újabb terheket ró az egészségügyi szolgáltatásokra, azaz mind többen, nagyobb gyakorisággal és mind hosszabb ideig fogják ezeket a szolgáltatásokat igénybe venni. Ennek pedig az lesz a következménye, hogy az idősök számára kialakított jelenlegi ellátási rendszerek alkalmatlanokká válnak feladataik ellátására.

A népesség elöregedése többlet-halálozást eredményez. A korai halálozások nagy gyakorisága mellett ez is az egyik összetevője annak, hogy a halálozások száma fejlettségünkhöz viszonyítva indokolatlanul magas. Éppen ezért a halandóság javulása automatikusan növelné a magasabb életkorok megélésének esélyét. Mivel a hazai magas halálozási arány kialakulásában a korai halálozások nagy gyakorisága jelentős szerepet játszik, így egy normálisnak mondható halandósági szint eléréséig a halandóság javulása nem csupán a népességcsökkenés mértékére és ütemére hat, hanem a népesség korstruktúráját is „fiatalítja”. Ez könnyen belátható, ha figyelembe vesszük, hogy 1960 és 2000 között a 35–64 év közötti férfiak halálozási gyakoriságának emelkedése mintegy 50 százalékos volt.

A hat oldalt felölelő *10. táblázat* a különböző korcsoportokhoz tartozók növekedési arányszámait és az ez utóbbiak komponenseit az évközepi népesség korösszetételének elemeivel súlyozott aritmetikai átlagaként mutatja be. A *11. táblázat* pedig annak szemléltetésére tesz kísérletet, hogy a természetes szaporodás arányszámának 1981 és 1986, 1986 és 1991, valamint 1991 és 2000 közötti alakulásában mi volt a szerepe az évközepi népesség korösszetétele és a korszecifikus növekedési arányszámok adott időszakok alatti változásának. (A *10.* és *11. táblázatokat* lásd a *mellékletben*.)

E táblázatokból, különösen a *9.1.–9,22 táblázatsorozatból* levonható az az 1990. évre vonatkozó számítási eredményekkel kapcsolatban már említett következtetés, hogy népességünk természetes szaporodási arányszámának negatívvá válása elsősorban az

élveszületések száma kedvezőtlen (hanyatló) múltbeli dinamikájának a következménye. A továbbélési és az ország területén maradási valószínűségek korszecifikus alakulása pedig mérsékelte az élveszületések száma múltbeli alakulásának kedvezőtlen hatását.

A 12.1., 12.2. és 12.3. táblázat az 1993. évi adatok felhasználásával azt mutatja be, hogyan függ a népesség száma és korcsoportonként aránya az élveszületések száma és a továbbélési valószínűségek *indexeinek* értékeitől. A 13. és 14. táblázat pedig, szintén az 1993. évi adatok felhasználásával azt szemlélteti, hogy miként befolyásolják a népmozgalmi események és az utóbbiak nyers arányszámai, valamint a népmozgalmi eseményeket produkáló népesség, vagyis az életben lévő, a meghalt, a bevándorló és a kivándorló népesség átlagos életkora a férfi népesség, a női népesség és a mindkét nem-beli népesség átlagéletkorának változását. Ez utóbbi a népesség öregedésének mérésére szolgáló legjobb mutató, bár a gyakorlati szükségletek kielégítése szempontjából az öregkorúak aránya mutatójának nagyobb jelentősége van. Népességünk demográfiai öregedését tehát legalább ezzel a két mutatóval kell mérnünk, de szerephez juthat benne a *medián életkor* mutatójának használata is.

*12.1. A népesség számának és korcsoportonkénti arányának függése az élveszületések száma és a továbbélési valószínűségek indexeitől
(A férfi népességre vonatkozó 1993. I. 1-i, 1994. I. 1-i és 1993. évi évközepe adatok felhasználásával becsült értékek)*

Korcsoport (év) x, x+n	Az élveszületések száma	A továbbélési valószínűségek	nC_x/nC_0	Az egyes korcsoportok férfi népességének	
	indexei			száma	aránya
(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)
1993. I. 1.					
	B=1 031 454	b=0,208652		$r^p_{0-14}=0,970675$	
0-14	1,000000	1,000000	1,000000	1 001 207	0,202534
5-59	3,897261	0,807959	3,148825	3 152 626	0,637743
60-	4,892825	0,161180	0,788625	789 577	0,159723
Σ	—	—	4,937450	4 943 410	1,000000
1994. I. 1.					
	B=1 005 036	b=0,204153		$r^p_{0-14}=0,972109$	
0-14	1,000000	1,000000	1,000000	977 005	0,198459
5-59	3,986230	0,811188	3,233580	3 159 224	0,641734
60-	4,993668	0,161251	0,805236	786 720	0,159807
Σ	—	—	5,038816	4 922 949	1,000000
1993 közepe					
	B=1 018 159	b=0,206390		$r^p_{0-14}=0,971392$	
0-14	1,000000	1,000000	1,000000	989 106	0,200501
5-59	3,871198	0,809572	3,190684	3 155 925	0,639734
60-	4,942989	0,161216	0,796830	788 149	0,159765
Σ	—	—	4,987514	4 933 180	1,000000

12.2. A népesség számának és korcsoportonkénti arányának függése az élveszületések száma és a továbbélési valószínűségek indexeitől
(A női népességre vonatkozó 1993. I. 1-i, 1994. I. 1-i és 1993. évi évközepe adatok felhasználásával becsült értékek)

Korcsoport (év) x, x+n	Az élveszületések száma	A továbbélési valószínűségek	${}_n C_a / {}_n C_0$	Az egyes korcsoportok férfi népességének	
	indexei			száma	aránya
(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)

1993. I. 1.

	B=981 263	b=0,182841		$r^p_{0-14}=0,975068$	
0-14	1,000000	1,000000	1,000000	956 798	0,178282
5-59	3,744623	0,897357	3,360264	3 215 094	0,599074
60-	4,849737	0,257504	1,248829	1 194 877	0,222644
Σ	—	—	5,609093	5 366 769	1,000000

1994. I. 1.

	B=956 554	b=0,178661		$r^p_{0-14}=0,976248$	
0-14	1,000000	1,000000	1,000000	933 834	0,174417
5-59	3,828586	0,900995	3,449537	3 221 295	0,601659
60-	4,946258	0,259557	1,283836	1 198 890	0,223924
Σ	—	—	5,733373	5 354 019	1,000000

1993 közepe

	B=968 830	b=0,180738		$r^p_{0-14}=0,975658$	
0-14	1,000000	1,000000	1,000000	945 316	0,176352
5-59	3,786371	0,899974	3,404359	3 218 195	0,600365
60-	4,897758	0,258528	1,266078	1 196 884	0,223283
Σ	—	—	5,670437	5 360 395	1,000000

12.3. A népesség számának és korcsoportonkénti arányának függése az élveszületések száma és a továbbélési valószínűségek indexeitől
(A mindkét nembeli népességre vonatkozó 1993. I. 1-i, 1994. I. 1-i és 1993. évi évközepe adatok felhasználásával becsült értékek)

Korcsoport (év) x, x+n	Az élveszületések száma	A továbbélési valószínűségek	${}_n C_a / {}_n C_0$	Az egyes korcsoportok férfi népességének	
	indexei			száma	aránya
(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)

1993. I. 1.

	B=2012717	b=0,195216		$r^p_{0-14}=0,972817$	
0-14	1,000000	1,000000	1,000000	1 958 005	0,189910
5-59	3,822845	0,850714	3,252147	6 367 720	0,617615
60-	4,871818	0,208035	1,013508	1 984 454	0,192475
Σ	—	—	5,265655	10 310 179	1,000000

1994. I. 1.

	B=1 961 590	b=0,190872		$r^p_{0-14}=0,974128$	
0-14	1,000000	1,000000	1,000000	1 910 839	0,185934
5-59	3,909356	0,854135	3,339119	6 380 519	0,620856
60-	4,970549	0,209058	1,039130	1 985 610	0,193210
Σ	—	—	5,378249	10 276 968	1,000000

1993 közepe

	B=1 986 989	b=0,193032		$r^p_{0-14}=0,973472$	
0-14	1,000000	1,000000	1,000000	1 934 422	0,187925
5-59	3,865859	0,852423	3,295103	6 374 120	0,619233
60-	4,920936	0,208546	1,026163	1 985 033	0,192842
Σ	—	—	5,321266	10 293 575	1,000000

13. A népesség és a népmozgalmi események számának, valamint a nyers népmozgalmi arányszámok értékének alakulása Magyarországon 1993-ban

	A férfi	A női	A mindkét nembeli
	népesség esetében		
A népesség száma az év elején (N_t)	4 943 410	5 366 769	10 310 179
A népesség száma az év végén (N_{t+1})	4 922 949	5 354 019	10 276 968
A népesség száma az év közepén (N)	4 933 180	5 360 394	10 293 574
Az élve- születések száma (B)	60 037	56 996	117 033
A halálozások száma (D)	80 498	69 746	150 244
A bevándorlók számának többlete ($S=I-O$)	—	—	—
A nyers születési arányszám (b)	0,012170	0,010633	0,011370
A nyers halálozási arányszám (d)	0,016318	0,013011	0,014596
A nettó bevándorlási arány ($s=i-o$)	0,000000	0,000000	0,000000
A természetes szaporodás arányszáma (r)	-0,004148	-0,002378	-0,003226
A tényleges szaporodás arányszáma (R)	-0,004148	-0,002378	-0,003226

14. A népesség átlagéletkora és 1993. évi változásának tényezői

	A férfi	A női	A mindkét nembeli
	népesség esetében		
A népesség átlagos életkora az év elején ($A_{p,t}$)	35,703	39,331	37,591
A népesség átlagos életkora az év végén ($A_{p,t+1}$)	35,798	39,480	37,716
A népesség átlagos életkora az év közepén (A_p)	35,750	39,405	37,653
A meghaltak átlagos életkora (A_D)	64,548	72,608	68,270
A bevándorlók többletének átlagéletkora (A_S)	—	—	—
A születések fiatalító hatása ($b \cdot A_p$)	0,435078	0,418993	0,428115
A halálozások fiatalító hatása ($d(A_D - A_p)$)	0,469926	0,432004	0,446886
A bevándorlási többlet fiatalító hatása ($s(A_p - A_S)$)	—	—	—
Az átlagos életkor tényleges változása ($A_{p,t+1} - A_{p,t}$)	0,095	0,149	0,125
Az átlagos életkor becsült változása (dA_p/A_t)	0,095	0,149	0,125

Szeretnénk még megjegyezni, hogy a férfi özvegyek aránya, mivel halandóságuk jelentősen eltér a nőkéétől, illetve mert az elvált férfiak nagyobb gyakorisággal házasodnak újra az elmúlt 130 évben végig alatta maradt az özvegy és az elvált nők arányainak. Történelmileg nézve a lezajlott járványok szerepe különösen 1869 és 1880 közötti változásokban volt meghatározó, hiszen miközben a felnőtt népesség aránya csupán csekély emelkedést mutatott, aközben az özvegy férfiak száma 4, az özvegy nők pedig 14 százalékkal nőtt. Jelentősebb változás csupán a XX. század első évtizedében következett be, amikor is az özvegy nők aránya 13 százalék alá esett. A világháborúk hatása egyértelmű, hiszen a 15 éves és annál idősebb népesség körében az özvegy nők aránya az első világháború után 3,2, a második után pedig 2 százalékkal nőtt. 1949 után ezen a téren a változás nem volt olyan mértékű, mint amit békeidőben remélni lehetett volna. 1949-ben ugyanis a 15 éves

és annál idősebb népesség között az özvegyek együttes aránya 10,7 százalék volt, tíz évvel később viszont csupán 1,2 százalékkal lett alacsonyabb. De ez az állapot sem tartott sokáig, mert a 70-es évtizedtől az özvegy nők aránya ismét emelkedni kezdett. S ez a magas férfi halandóság miatt 1990-re addig nem látott szintre (17,8 százalék) jutott. A folyamat ezzel még nem zárult le, mert a 15 éves és annál idősebb népesség körében az özvegy nők aránya ma már a 18 százalékot is meghaladja. Az özvegyek aránya a 15 éves és idősebb férfi népesség között az 50-es évekig 4 és 5,4 százalék között mozgott és még ez is mérséklődött. A legalacsonyabb 1970-ben volt, az akkori 3,2 százalék azonban azóta némileg emelkedett.

4. Néességünk öregedése

A népesség lélekszámának csökkenése és a népesség előregedése nem csupán magyar jelenség, ennek ellenére az, ami hazánkban bekövetkezett, nem tipikus. Nem, mert a generációk reprodukcióját jelző termékenységi mutatók már az 1960-as években, tehát évtizedekkel korábban figyelmeztettek a népességcsökkenés lehetőségére, mint a tőlünk nyugatra fekvő országokban. Emellett az is sajátossága a hazai öregedésnek, hogy azt a mind alacsonyabbá váló termékenység és a magas halandóság, ezen belül főleg a korai halálozások nagy gyakorisága együttesen generálják. Mindezek következtében népességünk demográfiai öregedésének jelentős fokozódása, társadalmi- gazdasági következményeinek egyre súlyosabbá válása szintén a legsúlyosabb népesedési problémáink egyike. Mint az ismeretes, az öregedő népesség nemcsak érzelmi krízissel jár, hanem valami alapvetően megbomlott ott, ahol nemcsak értelmetlennek tartják az utánpótlás biztosítását, hanem beletörődnek abba, hogy ezzel párhuzamosan a népesség kor szerinti összetétele is mind idősebb legyen.

Népességünk előregedését azért tartjuk az egyik legsúlyosabb népesedési problémánknak, mert ha mérséklése, megállítása érdekében a szükséges és lehetséges intézkedéseket nem tesszük meg, akkor a magyar társadalom legszélesebb értelemben felfogott működőképességének fenntartása hosszabb távon már nem biztosítható. Ehhez viszont nem csupán egy számhoz tartozó, azaz tízmillió fő körüli népesség, hanem egy olyan korstruktúrájú népesség szükséges, amely történelmi léptékben mérve nemcsak ideig-óráig őrzi meg még történelmét, nyelvét, s biztosítja a ezeregyszáz éves kárpát-medencei kultúrájának folytonosságát, hanem mindazt, amit elődeitől örökölt továbbfejlesztve adja át utódainak. A hosszabb távú jövőnk érdekében tehát meg kell értenünk és meg kell értetnünk, hogy a magyar népességnek ahhoz, hogy önmagába ne roskadhasson „fiatalodnia” kell. Az igazi probléma tehát elsősorban nem a lélekszám csökkenése, hanem a népesség előregedése. Ez pedig nemcsak a fiatalok és az idősek össznépességen belüli arányát, hanem létszámát is jellegzetesen alakítja; azaz miközben a gyermekek és a fiatalok száma csökken, aközben az időskorúaké nő. E folyamat következtében napjainkra oda jutottunk, hogy az össznépességen belül a 19 évnél fiatalabbak viszonylagos súlya soha sem volt olyan kicsi, a 60 éven felülieké pedig olyan nagy, mint amilyen jelenleg. Egy évtizeddel ezelőtt az össznépességen belül a gyermekkorúak aránya még 0,6 százalékkal meghaladta a 60 év felettieket. 2000-re azonban a 60 éven felüliek aránya lett 2,6 százalékkal magasabb, mint a 15 éven aluliaké. (20,5 illetve 18,9 százalékról az évtized alatt az arány

17,1, illetve 19,7 százalékra módosult, miközben a népesség lélekszáma 10 millió 375 ezer főről 10 millió 44 ezerre esett.) Népességünk, ha nem is egyenletes ütemben és nem is megszakítások nélkül öregszik, nő az átlagéletkora és nő benne a 60 évesek és idősebbek aránya.

1870. január 1. és 2000. január 1. között az össznépességen belül a 0–14 évesekhez tartozó férfiak aránya 9,3, a nőké pedig 10,1 százalékkal csökkent. Az egyenletes csökkenés mellett 1900 és 1930 között mindkét nem esetében jelentősebb arányú (a férfiaknál 3,5, a nőknél 3,9 százalék) volt a csökkenés. Az ezt követő 30 évben a csökkenés üteme némileg mérséklődött. 1960-tól azonban a csökkenés mértéke ismét egyértelműen növekszik. Mindezek következtében az össznépességen belül a 0–14 évesek aránya az 1870-es közel 37 százalékkal szemben ma már alig haladja meg a 17 százalékot. Hasonló tendenciát állapíthatunk meg akkor is, ha a népességszám alakulását vesszük alapul. Az ország népességének száma 1870-től 1990-ig 2,7-szeresére, a legfiatalabbaké 1,2-szeresére, a legidősebbeké pedig 7,2-szeresére nőtt.

15. Népességünk demográfiai öregedése (1869–2000)

Év	Az átlagéletkor (év)			A 60 évesek és idősebbek aránya		
	a férfi	a női	a mindkét nembeli	a férfi	a női	a mindkét nembeli
	népesség esetében					
1869	25,9	25,2	25,5	5,4	4,8	5,1
1880	26,3	26,2	26,3	6,7	6,7	6,7
1890	26,4	26,4	26,4	6,7	7,1	6,9
1900	26,9	26,9	26,9	7,3	7,7	7,5
1910	27,2	27,3	27,2	7,8	8,2	8,0
1920	28,5	28,9	28,7	9,0	9,0	9,0
1930	29,3	30,2	29,8	9,7	9,9	9,8
1941	31,0	32,1	31,6	10,2	11,2	10,7
1949	31,5	33,3	32,4	10,7	12,6	11,6
1960	32,5	34,8	33,6	12,3	15,2	13,8
1970	34,3	37,0	35,7	15,1	18,9	17,1
1980	34,6	37,7	36,2	14,6	19,4	17,1
1990	35,5	39,0	37,3	15,8	21,8	18,9
1994	35,8	39,5	37,7	16,0	22,4	19,3
1995	35,9	39,6	37,8	16,0	22,5	19,4
1996	36,0	39,8	38,0	16,0	22,6	19,4
1997	36,1	40,0	38,1	15,9	22,7	19,5
1998	36,3	40,2	38,3	15,9	22,8	19,5
1999	36,5	40,4	38,5	15,9	23,0	19,6
2000	36,6	40,6	38,7	15,9	23,1	19,7

Megjegyzés: Az öregedési tendencia némi megtorpanással a jövőben is folytatódni fog. Az adatok 1930-ig XII. 31-re vonatkoznak, 1941-től I. 1-jére vonatkoznak.

Forrás: Demográfiai Évkönyv.

A legfiatalabb és a legidősebb korcsoportok aránya alakulásának íve egy előregedő társadalom képét mutatja, melyben folyamatosan nőtt az ezer férfira jutó nők

száma. A növekmény 1870 és 1990 között 62 fő volt. A folyamat a 90-es években felgyorsult, s így 2000. január 1-jén 1000 férfira már 1096 nő jutott. Napjainkhoz közeledve, különösen az idősebb korúak körében felgyorsult az ezer férfira jutó nők száma. 1870-ben a 60 és annál idősebbek között még nem volt nőtöbblet, tíz évvel később ezer férfira már 1042 nő jutott. 1949-ben 1270, 1990-ben 1489, 1999-ben pedig 1587 hasonló korú nő jutott. 1990-et követően az ország népességének és a legfiatalabb korosztályhoz tartozóknak a száma egyaránt csökkent, miközben a legidősebbeké tovább növekedett, s mellyel párhuzamosan az aktív munkát nem végzők aránya fokozatosan nőtt. Az eltérő halandósági viszonyok következtében az inaktívak között mind több lesz az egyedülálló nő. Az adatok alapján megjósolható, hogy rövid időn belül minden 60 év feletti férfira két nő fog jutni, hogy a 40–59 évesek körében nőtöbbség lesz, hogy a 20–39 évesek között a férfi-nő arány ki fog egyenlítődni. A nők növekvő aránya alapján feltételezhető, hogy a közeli jövőben a megváltozott és a népességben belül tovább változó súlyuknak megfelelő szerephez fognak jutni, azt azonban, hogy ez a változás milyen következményekkel fog járni ma még valójában nem is sejtjük. Azt sem lehet előre látni, hogy a mind több és a mind hosszabb ideig magányosan élő nők meghatározóbbá váló szerepe következtében a társadalmi folyamatok hogyan alakulnak. A válások gyakorisága és a házasságon kívüli együttélési formák általánosabbá válása következtében ugyanis egyre több olyan „család” lesz, amely generációkon keresztül csak női felnőttről áll. Mindezeknek a változásoknak a népességfejlődésre és ezen keresztül a társadalomra és a gazdaságra gyakorolt hatását ma még homály fedi.

Népességünk öregedése azért is gond, mert az elöregedéssel csökken az újító-kész fiatalok aránya, s ez gátolja az új ismeretek átvételét, alkalmazásának elterjesztését. Az új iránti igény háttérbe szorulása és ennek következményei pedig a különböző döntési mechanizmusokat negatívan befolyásolják. Megerősödik a megszokott megoldásokhoz való ragaszkodás, a rövidebb perspektívában való gondolkodás. Emellett az időskorúak arányának növekedése nemcsak az új ismeretek iránti fogékonyságot, a kezdeményezőkézséget és a kreativitást csökkenti, hanem a gyengülő életkedv, illetve a jövő reménytelenségének érzete következtében az utánpótlás biztosításának belső szükséglete iránti felelősségérzete is csökken. E folyamat részeként az elöregedett népesség egyre kevésbé látja értelmét, hogy utódokat neveljen s mindinkább képtelenné is válik a kellő számú utód vállalására. S ezt a mintát a mind kisebb létszámú utódok is átveszik, követik. A népesség elöregedése tehát mind kevesebb gyermek vállalását jelenti, s így fokozatosan leszűkül az a bázis, amely morális, szellemi és fizikai értelemben is képes az emberi közösség, a társadalom megújítására. Az elöregedő népességben nő a gondozásra szoruló idős, az önmagukat már ellátni nem tudó emberek száma, aránya. Az önmagára maradt idős korúak kap-

csolatainak beszűkülése, érzelmi izolálódása pedig a depresszióra hajló emberek arányát növeli, azokét, akik helyzetüket reménytelennek érzik, akik nem látnak maguk előtt perspektívát és tehetetlenek.

A mind kedvezőtlenebbé váló népességösszetétel megváltoztatása nemcsak nemzetbiztonsági, morális és nemzeti azonosságtudat szempontból fontos, hanem az ország gazdasági teljesítőképessége biztosítása érdekében is. Szembe kell nézni ugyanis azzal a realitással, hogy az aktívak-inaktívok egymáshoz viszonyított arányának romlása nemcsak megakasztja a további gazdasági fejlődést, hanem – mivel a nemzeti jövedelem mind nagyobb hányadát kell az inaktívvá váló idős korúakra fordítani – annak gátjává is válik. Tisztában kell lenni ugyanis azzal, hogy bizonyos idő után az elöregedés nemcsak a 19 év alattiak számát apasztja, hanem munkaképes korúakét is, amely maga után vonja gazdasági aktivitásuk és teljesítőképességük, rugalmasságuk és mozgékonyosságuk csökkenését is. Ez pedig azzal jár, hogy a nyugdíjat megtermelő hányada lecsökken. Az idősebbeknek, különösen a korban előrehaladottabbaknak pedig egyre kisebb hányad lesz képes a társadalmi munkamegosztásban való aktív részvételre, melynek következtében az inaktívok mind elviselhetlenebbé váló túlsúlya alakul ki. Azaz, amennyiben a fiatalok össznépeségben belüli aránya a továbbiakban is az eddigiekhez hasonló ütemben csökken, akkor az elkövetkező időszakok idős nemzedékeinek eltartási lehetősége már 2030 táján egyre aggályosabb lesz, pedig akkor még az aktívok-inaktívok aránya alig haladja meg az 1:3 arányt. Ez pedig nemcsak működőképtelenné teszi a kialakított nyugdíjrendszert, hanem – mivel az egészségügyi ellátó rendszerek szolgáltatásait is mind inkább az idős korúak veszik igénybe – a gyermekkorúak, a fiatal és a középkorú felnőttek egészségének megőrzésére is mind kevesebb pénz fog jutni.

Az adatok – úgy véljük – kellően dokumentálják az idős korúak létszámának gyarapodását, a hazai népesség öregedését, az ország életfájának eltorzulását. Ezek következményei pedig – abban az esetben, ha az emberi életkor meghosszabbodása, az idős személyek térnyerése nem fog együtt járni a létszámában állandóan növekvő idős korúak életkörülményeinek javulásával, illetve ha a társadalom mindennapi életébe történő beilleszkedésükre sem sikerül megoldást találni – nehezen lesznek kiszámíthatóak. Tisztában kell lenni azzal, hogy az öregedő lakosság ellátásához elengedhetetlenül szükséges anyagi eszközök biztosítása már jelenleg is mind nagyobb gondot jelent. (A Világbank szakértői szerint világátlagban egy gyermek felnevelése negyedrészt teszi ki egy idős ember eltartási költségeinek. Hazai viszonylatban egy gyermek felnevelése pedig tizedrészt teszi ki egy idős ember eltartási költségeinek.) Napjainkban az egészségügy szolgáltatásait, s ezen belül is a gyógyszer támogatás jelentős hányadát a 60 éven felüliek veszik igénybe hazánk-

ban, éppen ezért azt is végig kell gondolni, hogy a támogatások mértéke hogyan érintse a gyermekeket felnevelő, illetve gyermekeket nem nevelő időszerű személyeket.

5. Népesedési helyzetünk egyéb jellemzői

Népesedési helyzetünk más jellemzői közül a házasságkötések gyakoriságának csökkenését, a válások gyakoriságának növekedését, és az egyszülős családok számának és arányának növekedését, tehát a legsúlyosabbnak ítélt népesedési problémáink közül az 5–9. pontban felsoroltakat csak igen röviden, az elmélyültebb elemzés igénye nélkül szemléltetjük.

Az 1787-es népszámlálás alkalmával csak a férfiak családi állapotát rögzítették. S mivel a 15 évnél idősebbek pontos számát nem ismerjük, el kell fogadnunk azt a becslést, hogy azon 15 éves és annál idősebb férfiak körében, akiknek a foglalkozását ismerték, valószínűleg 61 és 79 százalék között mozoghatott az azonos korú házas férfiak aránya. Az 1787-es adatok alapján már megfigyelhető volt az a későbbiekben mind egyértelműbbé váló tendencia, hogy a felnőtt házas férfiak hányada a városokban kisebb volt, mint a falvakban s ennek következtében, mint országosan. Az ezt követő több mint 200 évben a család intézménye lényeges változáson ment keresztül, szerepe és funkciói is jelentősen módosultak. Ezek a változások azonban hosszú időn keresztül nem voltak gyorsak és radikálisak. Az 1870-et követő harminc évben a házasok, az özvegyek és az elváltak egymáshoz viszonyított aránya jelentős eltérést annak ellenére nem mutatott, hogy ezalatt az időszak alatt a népességszám jelentősen változott. Hasonló következtetésre juthatunk akkor is, ha a 15 éves és annál idősebb házas férfiak arányát az azonos korú férfi népesség között nézzük meg.

A 16. táblázat adatai jól mutatják, hogy a 15 éves és idősebb népesség családi állapot és nem szerinti megoszlása sajátos ingadozást mutat. 1870-ben ez az arány 65,1 százalék volt. Ezt követően a házasságban élők aránya növekedett. 1890-től, amikor a járványok miatt a házasságképes korúak száma kevesebb lett, s mivel a kivándorlás is jelentékeny számú nős férfit érintett, 22 524-el több férjes nő volt az országban, mint ahány nős férfi. 1900-ban pedig a 15 éves és annál idősebb házas férfiak aránya már majdnem 4 százalékkal lett alacsonyabb, mint amilyen 1870-ben volt. A csökkenés azonban ezzel nem állt meg. A mélypont 60,3, illetve az özvegyeket és elváltakat is figyelembe véve 65,3 százalékkal 1920-ra alakult ki.

16. 15 éves és idősebb népesség százalékos megoszlása családi állapot és nem szerint

Év	Nőtlen, hajadon		Házas		Özvegy		Elvált		Összesen
	férfi	nő	férfi	nő	férfi	nő	férfi	nő	
1869	30,1	21,3	65,1	63,7	4,3	14,2	0,5	0,8	100,0
1880	31,1	22,6	64,5	61,7	4,3	15,5	0,1	0,2	100,0
1890	31,0	22,2	64,7	62,5	4,2	15,1	0,1	0,2	100,0
1900	33,8	24,3	61,8	61,6	4,3	13,8	0,1	0,3	100,0
1910	33,6	24,1	60,7	62,7	5,4	12,7	0,3	0,5	100,0
1920	34,7	27,3	60,3	56,8	4,6	15,2	0,4	0,7	100,0
1930	34,1	26,4	61,2	57,8	4,1	14,6	0,6	1,2	100,0
1941	32,5	24,7	62,5	59,3	4,2	14,6	0,8	1,4	100,0
1949	30,6	22,7	64,5	59,1	4,0	16,6	0,9	1,6	100,0
1960	23,7	17,3	71,5	64,4	3,4	15,7	1,4	2,6	100,0
1970	24,7	17,2	69,9	63,8	3,2	15,2	2,2	3,8	100,0
1980	22,0	13,8	70,8	64,3	3,5	16,3	3,7	5,6	100,0
1990	25,1	15,9	64,6	58,1	3,9	17,8	6,4	8,2	100,0
2000	32,2	21,7	55,8	49,7	3,9	18,3	8,2	10,3	100,0

Forrás: Demográfiai Évkönyv.

A házasságot kötött nők aránya az első világháborút követő évtizedben volt a legalacsonyabb (72,7%), a legmagasabb pedig az 1970-es években (86,2%). Az elsőt mindezekelőtt a háború következtében elmaradt házasságkötések és a háborús emberveszteség, a másodikat pedig a családtámogatási rendszer kiépülése motiválta. A 15 éves és annál idősebb férfiak körében a házások alacsonyabb arányszámokkal szerepelnek. Az 1920-as igen alacsony szintről lassú emelkedés indult meg, melynek eredményeként 1949-ben megközelítette, 1960-ban pedig már közel 6,4 százalékkal meg is haladta az 1870-es arányt. A legmagasabb arány a 70-es években alakult ki (70%). Ezek az adatok is természetesen csak az átlagra vonatkoznak, mert például amíg Budapesten a 26–30 éves korcsoporthoz tartozó férfiaknak több mint 53,8 százaléka volt nőtlen, addig ez az arány vidéken csak 19,5 százalék. A falusi és a városi települések között azonban nemcsak ebben a vonatkozásban volt különbség, hanem abban is, hogy amíg például 1890-ben vidéken a férfiak 74,2, a nőknek pedig 82,9 százaléka élt házasságban, addig Budapesten 52,7, illetve 60,4 százalék. A vidéki városok pedig 65,3, illetve 71,5 százalékos aránnyal a kettő között helyezkedtek el. A házások arányának eltolódását a házasságkötés jogi lehetőségének változása, valamint egzisztenciális okok, például a megélhetési viszonyok rosszabbodása vagy javulása, járványok, kivándorlás stb. magyarázzák.

Napjainkhoz közeledve egyértelműen megállapítható, hogy a házasságkötés időpontja a férfiak és a nők esetében egyaránt fokozatosan kitolódik. A XIX. század végén – s még a XX. századra is átnyúlva – a lányok 20 éves koruk körül mentek férjhez, a férfiak pedig általában 25. életévük körül házasodtak. Jelenleg a házasságok elsősorban a városokban és a magasabb iskolai végzettségűek körében néhány évvel későbbre tolódtak.

Emellett lényeges változás az is, hogy amíg az asszonyok a XX. század hatvanas éveig a házasságkötést követően 20 éves koruk körül születték meg első gyermeküket, addig jelenleg ez 25–29 éves korukban történik. Ennek következtében pedig nemcsak az első gyermek születik később, hanem számos esetben a gyermekvállalással kapcsolatos elképzelések is csak részben valósulnak meg.

A házasságkötés gyakorisága csökkenésének tendenciája jól érzékelhető abban az esetben, ha az ezer 15 éves és idősebb nem házas férfira és nőre jutó házasságkötések számának változását elemezzük (17. táblázat).

17. A házasságkötések gyakoriságának csökkenése (1941–2000)

Év	Ezer 15 éves és idősebb nem házas	
	férfira	nőre
	jutó házasságkötések száma	
1941	62,9	54,3
1948	...	...
1960	88,6	63,5
1970	81,7	62,1
1980	68,7	51,1
1988	48,8	37,0
1989	48,3	36,8
1990	47,4	35,9
1991	42,3	32,3
1992	38,3	29,3
1993	35,4	27,2
1994	34,6	26,7
1995	33,5	25,8
1996	30,1	23,3
1997	28,3	21,9
1998	26,6	20,7
1999	26,5	20,6
2000	27,6	21,5

Forrás: Demográfiai Évkönyv.

A fenti táblázatban szereplő „alap”, az 1941. év értéke a férfiaknál is, de különösen a nők esetében alacsony. Ennek okát mindenekelőtt a II. világháború kitörésével, Magyarország hadba lépésével viszonylag egyszerűen meg tudjuk magyarázni. Ezzel szemben az 1960-as adatok mindkét nem esetében egy egészen más helyzetet tükröznek. A fenti táblázatból jól leolvasható, hogy 1960-at követően folyamatos csökkenéssel kell szembe nézni. A nőkre, a férfiakhoz viszonyítva több mint 25-tel kevesebb házasságkötés jutott. A csökkenés az 1970-ig tartó időszakban mindkét nem, de különösen a nők esetében jelentéktelen volt. Az ezt követő évtizedben viszont a csökkenés mértéke már jelentős. Ennek következtében, hogy a nők esetében az 1960-as értékek alacsonyabbak az 1970 és 1980 között bekövetkezett csökkenés, annak ellenére, hogy alatta marad a férfiakénak arányait

tekintve jóval jelentősebb. Az ezt követő évtizedben a házasságkötések számának további drasztikus csökkenését figyelhetünk meg. 1990-re az ezer 15 éves és idősebb nem házas férfira, illetve nőre jutó házasságkötések száma közel 47,5, illetve 43,5 százalékkal csökkent. S ennek a folyamatnak az üteme a 90-es évtizedben sem csökkent. 1960 és 1999 között e téren bekövetkezett változások hatására a nemek közötti házasságkötések számában korábban meglévő különbségek jelentéktelenné váltak (25,1-ről 6,3-ra csökkentek). A tendencia az első házasságkötésre és az újránházasságotra egyaránt vonatkozik. Az első házasságkötések kohorsz tábláin belül is csökken a házasságukat megkötötték aránya és nő a hajadon, illetve nőtlenül maradtak aránya.

Tisztában vagyunk azzal, hogy az elváltak aránya a család megváltozott helyzetének, szerepének csak az egyik és nem is biztos, hogy a legfontosabb mutatója. Ennek ellenére – függetlenül a házasságok felbomlását és a válást meghatározó jelenség-együttestől – a válással végződő házasságok arányának növekedése igen fontos és hatásaiban nemcsak egy mind súlyosabbá váló társadalmi probléma, hanem népesedési helyzetünk válságának egyik igen fontos összetevője, mutatója. A válások gyakoriságának elmúlt évtizedekben bekövetkezett igen jelentős, drasztikus növekedése mellett szinte elképzelhetetlen, hogy 130 évvel ezelőtt az elvált férfiak száma csupán 13 673, a nőké pedig 21 745 volt. S ez azt jelentette, hogy a korabeli Magyarország 15 éves és annál idősebb népességének csupán 0,5 százaléka volt elvált. Amennyiben pedig az elváltak arányát a hasonló korú férfi és női népességre vonatkoztatjuk, akkor 0,4, illetve 0,6 százalékos eredményt kapunk. Az 1880-as népszámlálás válásokra vonatkozó adatai még ennél is alacsonyabbak. Az, hogy több az elvált nő, mint az elvált férfi – bár a két nem közötti különbség ekkor még jelentéktelen volt – az adatok alapján már akkor kimutatható volt. Ennél azonban jelentősebb az az eltérés, amelyet a vidéki és a városi települések között már a XIX. század végén meg lehetett figyelni. 1890-ben például ezer házasságban élő nőre a falvakban 2, a vidéki városokban 6, Budapesten pedig már 14 elvált nő esett.

A XX. század első évtizedében a 15 éves és annál idősebb népesség körében az elváltak aránya a mai országterületen élő népesség körében megduplázódott. Ez az arány még így is igen alacsony, 0,4 százalék volt. Az ezt követő évtizedekben azonban ez az arány határozottan emelkedik: 1930-ban ezer lakosra 0,9, 1949-ben 1,4, 1970-ben 2,2, 1990-ben 2,4 válás jutott. Napjainkban pedig már a 2,5-öt is meghaladta. Különösen döbbenetesek ezek az adatok akkor, ha az ezer házasságkötésre eső válások számát nézzük meg. 1930-ban ugyanis ezer házasságkötésre még 64 válás sem jutott. 1948-ban már 113, 1970-ben 236, 1990-ben 375, napjainkban pedig már megközelíti a hatszázat (18. táblázat). Az elváltak között növekszik azoknak az aránya, akik újránházasságot kötnek. 1938 és napjaink között 70,7 és 82,4 százalék között mozgott azoknak a házasságoknak az aránya, ame-

lyekben a házasságkötést megelőzően az egyik fél sem volt még házas. A fennmaradó százalékok esetében pedig a fennálló házasság megkötésekor vagy az egyik, vagy pedig mindkét fél mögött már felbontott házasság állt. 1938-ban például 5,7, 1960-ban 11, 1990-ben 12,2 százalék volt azoknak az aránya, akik az akkori házasságukat megelőzően már házasok voltak, vagyis mindkét fél elváltként kötött újabb házasságot. Megjegyezzük még, hogy a házassági kohorszokon belül is nő a válással végződő házasságok aránya.

18. A válások gyakoriságának növekedése (1930–2000)

Év (évek átlaga)	Az 1000 fennálló házasságra	Az 1000 házasságkötésre
	jutó válások száma	
1930 – 1931	2,6	63,9
1938	2,8	77,5
1948	5,3	113,2
1960	6,5	187,3
1970	8,4	236,4
1980	9,9	346,0
1988	9,1	362,1
1989	9,6	372,7
1990	9,9	374,8
1991	9,8	399,2
1992	8,8	379,0
1993	9,2	413,1
1994	9,8	432,7
1995	10,5	464,9
1996	9,7	481,7
1997	10,9	532,8
1998	11,4	573,6
1999	11,6	563,2
2000	11,0	498,6

Forrás: Demográfiai Évkönyv.

A családok és háztartások számának és nagyságának csökkenésére, valamint a házasságon kívül együttélők számának és arányának emelkedésének kérdésével, miközben igen fontos népesedési problémának tartjuk, e dolgozat keretében nem foglalkozunk. Az egyszülős családok számának és arányának növekedéséről a 19. táblázat ad némi tájékoztatást. A táblázat adatainak értelmezéséhez szükségesnek tartjuk megjegyezni, hogy a 19. és a XX. század fordulóján az élveszületési arány még majdnem 40 ezrelék volt. 1950-re ez a arány majdnem felére, 20,9 ezrelékre süllyedt. Számos ok eredőjeként azonban ezen a szinten nem állt meg, s 1960-ban már 14,7 ezrelék lett, 2000-re pedig ez az arány 9,6 ezrelékre esett le. E jelentős mértékű csökkenésben nem elhanyagolható szerepet játszott a házasságon kívül történő élveszületések arányának napjainkra bekövetkezett igen határozott növekedése. A házasságon kívül történő élveszületések arány 1930 és 1950 között 8 százalék körül mozgott, majd a következő három évtizedben ennél is ala-

csonyabb, 5 és 7 százalék lett. A 80-as évtizedben illetve ezt követően azonban e területen elmozdulás következett be. Ennek az lett a következménye, hogy 1990-ben a házasságon kívüli élveszületések aránya meghaladta a 13 százalékot. Napjainkban pedig már 27 százalék feletti.

19. Az egyszülős családok számának, arányának növekedése

Év	Egy szülő gyermekes családok		
	együtt	apa gyermekkel	anya gyermekkel
1960	368 584	32 997	335 587
1970	293 451	37 365	256 086
1980	341 227	56 045	285 182
1990	449 862	89 125	360 737
		1960 = 100	
1960	100,0	100,0	100,0
1970	79,6	113,2	76,3
1980	92,6	169,8	85,0
1990	122,1	270,1	107,5
		Az összes család százalékában	
1960	13,4	1,2	12,2
1970	10,2	1,3	8,9
1980	11,3	1,9	9,4
1990	15,5	3,1	12,5
		A gyermekes családok százalékában	
1960	19,3	1,7	17,6
1970	15,3	1,9	13,4
1980	17,4	2,9	14,5
1990	23,6	4,7	18,9

Forrás: Szukicsné Serfőző Klára: Az egyszülős családok társadalmi-demográfiai jellemzői. KSH NKI Kutatási Jelentései 55. sz., 11.

6. Nemzetközi vándormozgalom

Mielőtt a nemzetközi vándorlás elmúlt évtizedben és a XXI. század első évtizedeiben a hazai népességfejlődésben játszott szerepéről szólnánk röviden tekintsük át a külső vándorlás addigi szerepét.

Az új típusú nemzetközi vándorlás a tőlünk nyugatra fekvő európai országokhoz képest az 1870-es évek végén, a 80-as évek elején, mintegy negyvenéves késéssel érte el hazánkat. A népszámlálások vándorlási egyenlegei alapján, amelyek jelentős veszteségeket mutatnak megállapíthatjuk, hogy a modern kori vándormozgalom elmúlt százöt éves hazai eredménye egyértelműen negatív. A veszteségek – évtizedről évtizedre – hullámzó jellegűek, azaz a népességfejlődésre gyakorolt hatásuk nem volt egyenletes. A századelőn lejátszódó kivándorlási hullám ellenére az 1881–1900 közötti évek vándorlási egyenlege még nyereséges. Ezt követően azonban már vándorlási veszteségekkel terhes a hazai népességfejlődés. Ennek a megállapításnak nem mond ellent az, hogy az 1911–1920, illetve az 1931–1940 közötti időszakok vándorlási nyereséget mutatnak. E két időszakra nyereségei ugyanis nem a normálisan megnyilvánuló vándormozgalom eredményei, hanem döntően a háborúkat lezáró békeszerződéseké, melynek következtében az elcsatolt területek lakosságának egy része az új magyar határok közé áramlott, illetve amikor a visszacapott területek lakosságával növekedett meg az ország népessége. 1921-től azonban már csak mérsékelt elvándorlásról beszélhetünk. Ezt a vándorlási lehetőségek drasztikus beszűkülésének, korlátozásának köszönhetjük. Az 1940-et követő időszakok viszont már mind veszteségesek. Kiugróan magas volt az elvándorlás a második világháborút, valamint az 1956-os forradalmat követően. Az 1961–1970 közötti nem igazán jelentős nyereséget 1956 menekültjei egy részének visszavándorlói adták. Abban az esetben azonban, ha ugyanebben az időszakban a statisztikai adatszolgáltatás az elvándorlókat is figyelembe vette volna, akkor a nyereség, ha egyáltalán lett volna, jóval jelentéktelenebb lett volna.⁹ A

---

⁹ *Hablicsek László–Tóth Pál Péter*: A nemzetközi vándorlás hatása a magyarországi népesség számának alakulására 1999–2010 között. in: *Táborlakók, diaszpórák, politikák*. Szerk.: *Sik Endre, Tóth Judit*, Budapest, 1996. 161–179.

továbbiakban az 1990 és 2000 között hazánkat érintő nemzetközi vándorlás legfontosabb összefüggéseit vázoljuk fel röviden.¹⁰

A magyar állampolgárok nemzetközi vándorlása 1990 és 2000 között

1990-ig legális és illegális úton évenként 5–8 ezer magyar állampolgár hagyta el az országot.¹¹ E területen a változás mindenekelőtt az ún. álházasságok számának növekedésével a hetvenes évek végén, a nyolcvanas évek elején megkezdődött. Lényegében azonban majd csak a Romániából mind nagyobb számban Magyarországra érkezők és itt maradók nyomására 1988-ban következett be, amikor a magyar hatóságok már több mint tizenkétezer főnek adtak tartózkodási engedélyt.¹²

1990 előtt nem tudhattuk, hogy egy év vagy egy évtized alatt honfitársaink közül hányan hagyták el az országot vagy tértek vissza.¹³ A jogellenesen külföldön maradtak mellett, olyanok is voltak, akiknek engedélyezték, hogy magyar állampolgárságukról lemondjanak, s más állam állampolgárai legyenek. A társadalmi nyilvánosság számára azonban ők ugyanúgy nem léteztek, mint azok, akik a hatalom engedélye nélkül távoztak.¹⁴

1990-től, a szabad utazás feltételeinek megteremtésével párhuzamosan – egy szűk csoport kivételével – minden magyar állampolgár saját szándéka és lehetősége szerint utazhat hosszabb-rövidebb időre vagy akár véglegesen is külföldre. A migrációhoz való megváltozott viszony ellenére azonban – igaz más okból, mint 1990 előtt – ma sem tudjuk, hogy a magyar állampolgárok közül évente hányan hagyják el az országot s,

---

¹⁰ A migrációs adatok pontatlansága miatt azonban e témakör teljes körű kifejtésére nem vállalkozhunk. A hazánkba vándorló, s az innen továbbvándorló külföldiek esetében elvileg megvan a lehetősége annak, hogy az adatállomány pontosan tükrözze migrációs mozgásukat. Nem ez a helyzet azonban a magyar állampolgárok ki- és visszavándorlásával kapcsolatos adatokkal. Ennek következtében a nemzetközi vándorlás 1990 és 2000 közötti pontos egyenlegét nem tudjuk megadni, s a ki- és bevándorlás komplex, egymást kiegészítő, alakító, hatásaiban egymással is összekapcsolódó, módosító mechanizmusának feltárása sem lehet teljes.

¹¹ Lásd: *Tóth Pál Péter*: Haza csak egy van? Menekülők, bevándorlók, új állampolgárok Magyarországon (1988–1994), Püski Kiadó, Budapest. 1997. 65.

¹² Az elmozdulásban fontos szerepet játszott, hogy röviddel a rendszerváltoztatás előtt az 1989. évi XXIX. törvénnyel megszűnt az a joghiány, amely 1976-ban a Polgári és Politikai Jogok Nemzetközi Egyezségokmányának és az Emberi Jogok Egyetemes Nyilatkozatának kihirdetése után előállt. Az 1989. évi XXIX. törvény az illegális elvándorlás feltételét szüntette meg.

¹³ Annak ellenére, hogy a ki- és beutazók adatait nem hozták nyilvánosságra a migrációs mozgást a határ átlépésekor kitöltött statisztikai adatlapok segítségével pontosan nyomon követték. Az adatlapok alapján a nemzetközi vándormozgalomhoz kapcsolódó demográfiai, szociológiai stb. elemzéseket lehetett volna készíteni. Az adatokat azonban nem ebből a célból gyűjtötték, hozzáférhetetlenségük következtében pedig fel sem merült szociológiai, demográfiai feldolgozhatóságuk. A rendszerváltoztatás óta pedig ezeknek a dokumentumoknak a feldolgozására – egyáltalán, ha még megvannak – még senki sem tett kísérletet.

¹⁴ Az összegyűjtött adatok alapján 1953-tól a rendszer összeomlásáig összesen 380 389-en hagyták el az országot.

hogy közülük mennyien tértek vissza. A nemzetközi vándormozgalomban részt vevők számbavétele, annak következtében ugyanis, hogy az egykori statisztikai adatszolgáltatás kötelezettsége megszűnt lehetetlenné vált. 1990 óta tehát (teljes) biztonsággal továbbra is csak azoknak a számát tudjuk, akik a magyar állampolgárságról lemondanak. Abban az esetben azonban, ha fegyelmezett állampolgárok lennének, akkor a ki- és a visszavándorló magyar állampolgárok adatait is ismernénk, hiszen a lakcímek nyilvántartásáról szóló kormányrendelet ezzel kapcsolatban egyértelműen fogalmaz.¹⁵

A továbbiakban először nézzük meg, hogy 1990 és 2000 között hogyan alakult a magyar állampolgárságról lemondott személyek évenkénti száma.¹⁶ A 20. táblázat adatai alapján megállapító, hogy a rendszerváltoztatás ezen a területen nem jelentett cezúrát, hiszen 1960 és 2000 között minden évben körülbelül ezren mondanak le magyar állampolgárságukról. A vizsgált időszakban a lemondottak száma összességében nem jelentős, hiszen a XX. század utolsó évtizedében összesen 12 238 fő magyar állampolgársága szűnt meg.

20. A magyar állampolgárságról lemondott személyek száma, 1990–2000¹⁷

Év	Fő
1990	1 184
1991	436
1992	1 148
1993	2 084
1994	1 688
1995	1 413
1996	1 022
1997	887
1998	850
1999	778
2000	748
1990–2000	12 238

Hazai források alapján tehát a külföldön tartózkodó magyar állampolgárok számát nem tudjuk megmondani, s így a külföldi statisztikai kiadványokat kell segítségül hívni. A kiadványok alapján azoké, akik külföldön munkavállalási engedély kaptak többé-

¹⁵ Lásd az 1998. évi XII. (III. 16). törvénnyel módosított 1992. évi LXVI. (XI. 30.) törvény a polgárok személyi adatainak és lakcímének nyilvántartásáról: 26. paragrafus, (2) bekezdését, illetve az 1992. évi LXVI. törvény végrehajtásáról szóló 46/1993. (X.26.) Korm. rendeletet.

¹⁶ Mindazok, akik 1990 és 2000 között mondtak le a magyar állampolgárságról, mint ahogyan az azt megelőző időszakban is nem szükségszerűen azok közül kerültek ki, akik ugyanazon időszakban vándoroltak el az országból. A lemondottak számán kívül az érintettek nem és kor szerinti összetételét és egyéb demográfiai fontos jellemzőit nem ismerjük.

¹⁷ Lásd: *Tóth Pál Péter: A nemzetközi vándormozgalom népességszámot befolyásoló szerepéről.* In: Schengen – A magyar-magyar kapcsolatok az Uniós vízumrendszer árnyékában. Lucidus Kiadó, Budapest. 203.

kevésbé még nyomon követhető, bár az adatok általában két éves késéssel látnak napvilágot. Azoknak az adatait viszont, akik visszatérnek már nem ismerhetjük meg, mert az adatszolgáltatás csak azt tartalmazza, hogy az adott országot elhagyták, de azt, hogy Magyarországra vagy egy harmadik országba vándoroltak-e már nem. S ezzel párhuzamosan azt sem lehet megállapítani, hogy egy adott országba bevándorló magyar állampolgár minden esetben Magyarországról indult-e útra vagy sem. További hibaforrást jelent, hogy a különböző országok statisztikai forrásai nem azonos alapúak, s nem mindig ugyanarra az évre vonatkoznak illetve, hogy a világ nem minden országa tartja szükségesnek a migrációs adatok közreadását. Tudnunk kell tehát, hogy valójában ezek segítségével sem lehet pontosan megállapítani a külföldön élő magyar állampolgárok számát.

21. Európa országában 1990 és 1999 között regisztrált magyar állampolgárok száma

Országok	1990		1991		1992		1993		1994	
	évben									
	Európában élő regisztrált magyarok									
	fő	%	fő	%	fő	%	fő	%	fő	%
Ausztria	n. a.	n. a.	10 556	43,65	n. a.	n. a.	n. a.	n. a.	n. a.	n. a.
Azerbajdzsán	n. a.	n. a.	n. a.	n. a.	5	0,01	n. a.	n. a.	n. a.	n. a.
Belgium	n. a.	n. a.	753	3,11	n. a.	n. a.	720	0,97	735	0,98
Csehország	n. a.	n. a.	n. a.	n. a.	n. a.	n. a.	n. a.	n. a.	n. a.	n. a.
Dánia	n. a.	n. a.	n. a.	n. a.	294	0,45	287	0,39	297	0,40
Egyesült Királyság	n. a.	n. a.	2 000	8,27	n. a.	n. a.	3 000	4,03	3 000	3,99
Észtország	n. a.	n. a.	n. a.	n. a.	n. a.	n. a.	n. a.	n. a.	n. a.	n. a.
Fehéroroszország	n. a.	n. a.	n. a.	n. a.	n. a.	n. a.	n. a.	n. a.	n. a.	n. a.
Finnország	n. a.	n. a.	308	1,27	373	0,58	385	0,52	385	0,51
Franciaország	2 884	7,92	n. a.	n. a.	n. a.	n. a.	n. a.	n. a.	n. a.	n. a.
Görögország	887	2,43	n. a.	n. a.	920	1,42	954	1,28	567	0,75
Hollandia	n. a.	n. a.	1 037	4,29	n. a.	n. a.	1 184	1,59	1 243	1,65
Horvátország	n. a.	n. a.	n. a.	n. a.	n. a.	n. a.	n. a.	n. a.	n. a.	n. a.
Izland	n. a.	n. a.	17	0,07	18	0,03	27	0,04	35	0,05
Lengyelország	n. a.	n. a.	n. a.	n. a.	n. a.	n. a.	n. a.	n. a.	n. a.	n. a.
Lettország	n. a.	n. a.	n. a.	n. a.	n. a.	n. a.	n. a.	n. a.	n. a.	n. a.
Liechtenstein	7	0,02	9	0,04	6	0,01	7	0,01	9	0,01
Litvánia	n. a.	n. a.	n. a.	n. a.	n. a.	n. a.	n. a.	n. a.	n. a.	n. a.
Luxemburg	n. a.	n. a.	n. a.	n. a.	n. a.	n. a.	n. a.	n. a.	n. a.	n. a.
Macedónia	n. a.	n. a.	n. a.	n. a.	n. a.	n. a.	n. a.	n. a.	n. a.	n. a.
Moldova	n. a.	n. a.	n. a.	n. a.	n. a.	n. a.	n. a.	n. a.	n. a.	n. a.
Németország	31 627*	86,80	n. a.	n. a.	56 401	87,12	61 436	82,62	62 195	82,74
Norvégia	n. a.	n. a.	233	0,96	223	0,34	217	0,29	214	0,28
Olaszország	995	2,73	1 151	4,76	1 457	2,25	1 348	1,81	1 973	2,62
Oroszország	n. a.	n. a.	n. a.	n. a.	n. a.	n. a.	n. a.	n. a.	n. a.	n. a.
Portugália	37	0,10	n. a.	n. a.	n. a.	n. a.	n. a.	n. a.	72	0,10
Románia	n. a.	n. a.	n. a.	n. a.	n. a.	n. a.	51	0,07	36	0,05
San Marino	n. a.	n. a.	1	0,00	n. a.	n. a.	2	0,00	1	0,00
Spanyolország	n. a.	n. a.	188	0,78	280	0,43	214	0,29	n. a.	n. a.
Svájc	n. a.	n. a.	4 722	19,53	4 708	7,27	4 526	6,09	4 407	5,86
Svédország	n. a.	n. a.	3 155	13,05	n. a.	n. a.	n. a.	n. a.	n. a.	n. a.
Szlovákia	n. a.	n. a.	n. a.	n. a.	n. a.	n. a.	n. a.	n. a.	n. a.	n. a.
Szlovénia	n. a.	n. a.	53	0,22	56	0,09	n. a.	n. a.	n. a.	n. a.
Ukrajna	n. a.	n. a.	n. a.	n. a.	n. a.	n. a.	n. a.	n. a.	n. a.	n. a.
Európa összesen	36 437	100,00	24 183	100,00	64 741	100,00	74 358	100,00	75 169	100,00

21. (folytatás) Európa országaiban 1990 és 1999 között regisztrált magyar állampolgárok száma

Országok	1995		1996		1997		1998		1999	
	évben									
	Európában élő regisztrált magyarok									
	fő	%	fő	%	fő	%	fő	%	fő	%
Ausztria	n. a.	n. a.	n. a.	n. a.	n. a.	n. a.	n. a.	n. a.	n. a.	n. a.
Azerbajdzsán	n. a.	n. a.	2	0,00	2	0,00	2	0,00	2	0,00
Belgium	n. a.	n. a.	895	1,22	947	1,30	966	1,39	1 020	1,63
Csehország	n. a.	n. a.	n. a.	n. a.	n. a.	n. a.	n. a.	n. a.	n. a.	n. a.
Dánia	332	0,45	335	0,46	396	0,54	366	0,53	377	0,60
Egyesült Királyság	3 200	4,35	2 000	2,74	3 000	4,12	n. a.	n. a.	n. a.	n. a.
Észtország	n. a.	n. a.	n. a.	n. a.	n. a.	n. a.	n. a.	n. a.	n. a.	n. a.
Fehéroroszország	n. a.	n. a.	n. a.	n. a.	n. a.	n. a.	n. a.	n. a.	n. a.	n. a.
Finnország	403	0,55	419	0,57	411	0,56	454	0,66	508	0,81
Franciaország	n. a.	n. a.	n. a.	n. a.	n. a.	n. a.	n. a.	n. a.	n. a.	n. a.
Görögország	538	0,73	545	0,75	581	0,80	573	0,83	n. a.	n. a.
Hollandia	1 135	1,54	1 133	1,55	1 164	1,60	1 272	1,84	1 404	2,24
Horvátország	n. a.	n. a.	n. a.	n. a.	n. a.	n. a.	n. a.	n. a.	n. a.	n. a.
Izland	32	0,04	40	0,05	n. a.	n. a.	40	0,06	45	0,07
Lengyelország	n. a.	n. a.	n. a.	n. a.	n. a.	n. a.	n. a.	n. a.	n. a.	n. a.
Lettország	n. a.	n. a.	n. a.	n. a.	n. a.	n. a.	n. a.	n. a.	n. a.	n. a.
Liechtenstein	n. a.	n. a.	9	0,01	8	0,01	8	0,01	n. a.	n. a.
Litvánia	n. a.	n. a.	n. a.	n. a.	n. a.	n. a.	n. a.	n. a.	n. a.	n. a.
Luxemburg	n. a.	n. a.	n. a.	n. a.	n. a.	n. a.	n. a.	n. a.	n. a.	n. a.
Macedónia	n. a.	n. a.	n. a.	n. a.	n. a.	n. a.	n. a.	n. a.	n. a.	n. a.
Moldova	n. a.	n. a.	n. a.	n. a.	n. a.	n. a.	n. a.	n. a.	n. a.	n. a.
Németország	57 996	78,84	57 996	79,33	56 748	77,88	55 706	80,41	52 029	83,04
Norvégia	203	0,28	207	0,28	219	0,30	226	0,33	236	0,38
Olaszország	1 988	2,70	2 153	2,95	2 374	3,26	2 639	3,81	n. a.	n. a.
Oroszország	n. a.	n. a.	n. a.	n. a.	n. a.	n. a.	n. a.	n. a.	n. a.	n. a.
Portugália	84	0,11	82	0,11	83	0,11	91	0,13	96	0,15
Románia	38	0,05	31	0,04	19	0,03	26	0,04	25	0,04
San Marino	1	0,00	1	0,00	2	0,00	1	0,00	1	0,00
Spanyolország	208	0,28	221	0,30	230	0,32	298	0,43	360	0,57
Svájc	4 184	5,69	3 957	5,41	3 694	5,07	3 645	5,26	3 558	5,68
Svédország	3 221	4,38	3 046	4,17	2 945	4,04	2 925	4,22	2 954	4,71
Szlovákia	n. a.	n. a.	n. a.	n. a.	n. a.	n. a.	n. a.	n. a.	n. a.	n. a.
Szlovénia	n. a.	n. a.	32	0,04	39	0,05	41	0,06	41	0,07
Ukrajna	n. a.	n. a.	n. a.	n. a.	n. a.	n. a.	n. a.	n. a.	n. a.	n. a.
Európa összesen	73 563	100,00	73 104	100,00	72 862	100,00	69 279	100,00	62 656	100,00

n. a.: A forráskiadvány az adott helyen nem közöl adatot.

*1990. január 1-jén az NDK-ban élő magyarok száma 13 424 fő volt.

Forrás: *Recent demographic developments in Europe*. Council of Europe Publishing, 1992–1999.

Jelenleg az 1990 és 1999 közötti évekről 34, többségében európai országból állnak rendelkezésünkre adatok (21. táblázat).¹⁸ A táblázatban szereplő országok esetében feltűnő, hogy a kiadvány a volt szocialista országok és Ausztria esetében nem közölt, vagy

¹⁸ Forrás: *Recent demographic development in Europe*. Council of Europe Publishing, 1992–1999. A kiadvány azokat az adatokat tartalmazza, amelyeket az egyes országok az Európai Uniónak megküldtek, a táblázatban található adathiány tehát nem azt jelenti, hogy az adott országba letelepedési szándékkal magyar állampolgár nem érkezett, hanem csak azt, hogy az adott országok adatszolgáltatása ebben az összefüggésben hiányos volt. Az adatokat *Nagyné Forgács Eleonóra* gyűjtötte.

csak hiányosan közölt adatot. Az adathiány különösen Ausztria esetében zavaró, hiszen nem csupán 1991-ben élt ebben az országban több mint tízezer fős magyar csoport.¹⁹

A hazai nemzetközi vándormozgalom szereplői a második világháború előtt az európai országok közül mindenekelőtt Ausztriába és Németországba vándoroltak. Mellettük Hollandiát, Franciaországot, Angliát és Olaszországot, a tengeren túlról pedig az észak-amerikai kontinens országait, az USA-t és Kanadát kell megemlítenünk. Az elmúlt évtized adatai azt mutatják, hogy az egykori cél-országok ma is vonzóak a magyar állampolgárok számára. Az elmúlt évtizedben ugyanis a regisztrált magyar állampolgárok több mint 80 százaléka Németországban élt. Majd Ausztria, Svájc, Egyesült Királyság, Svédország, Olaszország és Hollandia következett a sorban. Belgium a vizsgált időszakban 720 és 1020 fő között fogadott magyar bevándorlót, a többi ország viszont már csak jóval jelentéktelenebb számban.²⁰ A felsorolt országok között – Románia kivételével – a volt szocialista országok adatai nem szerepelnek. Ennek ellenére, éppen a romániai adatok alapján kizárhatjuk annak lehetőségét, hogy magyar állampolgárok ezek bármelyikében is jelentősebb számban éljenek.

Az elmúlt évtized évenkénti adataink változása alapján megállapíthatjuk, hogy a regisztrált magyar állampolgárok száma az 1990. és az 1991. év bizonytalanságai után 1992 és 1999 között enyhe hullámszerűség mellett kiegyensúlyozott képet mutat. Számuk az 1992. évi 64 741-es szintről előbb jelentősen, közel 13 százalékkal, majd 1994-re csupán egy százalékot alig meghaladó mértékben emelkedett 75 000 fölé. 1995-től pedig a regisztrált magyar állampolgárok száma fokozatosan csökkent. Ebben jelentősebb, közel 10 százalékos csökkenést csak az 1998. és az 1999. év adatai mutatnak. Ezt az ingadozást a Németországban élő regisztrált magyarok számának változásai okozták.

A *Recent demographic developments in Europe* kiadványból természetesen azok az adatok is kigyűjtésre kerültek, amelyek az egyes európai országokba, illetve Izraelbe, Kanadába és az USA-ba bevándorló magyarok évenkénti számára vonatkoztak (22. táblázat). A bevándorló magyarok döntő többségét ez esetben is minden évben azok adták, akik Németországba vándoroltak. Arányuk évenként az összes vándorló 84 és 95 százaléka között változott. Ennek megfelelően a bevándorló magyarok számának növekedése vagy csökkenése egyértelműen annak függvényében mozdult el, ahogyan Németországban a magyar állampolgárok kérelmét megítélték.

---

¹⁹ Az Arbeitsmarktservice Österreich adatai alapján Ausztriában az engedéllyel munkát vállaló magyarok száma 1995-ben 9632, 1996-ban 9164, 1997-ben 8865 és 1998-ban 8675 fő volt. Megjegyezzük, hogy magyar alatt – nemzetiségétől függetlenül – mindig magyar állampolgársággal bíró személyeket értünk.

²⁰ A kiadvány Franciaország esetében csupán az 1990-re vonatkozó adatokat tartalmazza.

1993 és 1998 között a magyar bevándorlók száma több mint felére csökkent. Legtöbben, amikor számuk meghaladta a 30 ezer főt 1993-ban voltak. 1998-ra azonban a bevándorlók összlétszámának korlátozása következtében már alig haladták meg a 14 ezret. Dániába, Hollandiába, Svájcba, Svédországba és Romániába, illetve kisebb volumenben Finnországba, Lengyelországba és Szlovákiába vándorló magyarok évenkénti száma a vizsgált időszakban alig változott. Kanadába és az USA-ba bevándorló magyar állampolgárok száma pedig jelentősen elmaradt a Németországba vándorlókétól.

*22. Európa országaiba, illetve Izraelbe, Kanadába és az USA-ba
bevándorló magyarok száma 1991 és 1998 között*

Célországok	1991		1992		1993		1994	
	évben bevándorló magyarok							
	fő	%	fő	%	fő	%	fő	%
Ausztria	n. a.	n. a.	n. a.	n. a.	n. a.	n. a.	n. a.	n. a.
Azerbajdzsán	n. a.	n. a.	n. a.	n. a.	n. a.	n. a.	n. a.	n. a.
Belgium	11	0,05	98	7,28	126	0,42	n. a.	n. a.
Csehország	n. a.	n. a.	n. a.	n. a.	n. a.	n. a.	26	0,09
Dánia	119	0,57	80	5,94	125	0,42	154	0,55
Egyesült Királyság	300	1,43	n. a.	n. a.	n. a.	n. a.	1 400	5,04
Észtország	n. a.	n. a.	n. a.	n. a.	1	0,00	n. a.	n. a.
Fehéroroszország	n. a.	n. a.	n. a.	n. a.	n. a.	n. a.	n. a.	n. a.
Finnország	95	0,45	60	4,46	19	0,06	40	0,14
Franciaország	n. a.	n. a.	n. a.	n. a.	n. a.	n. a.	n. a.	n. a.
Görögország	n. a.	n. a.	n. a.	n. a.	73	0,24	77	0,28
Hollandia	232	1,11	306	22,73	260	0,87	225	0,81
Horvátország	n. a.	n. a.	n. a.	n. a.	n. a.	n. a.	n. a.	n. a.
Izrael	231	1,10	n. a.	n. a.	n. a.	n. a.	n. a.	n. a.
Izland	8	0,04	4	0,30	12	0,04	8	0,03
Kanada	743	3,54	n. a.	n. a.	n. a.	n. a.	n. a.	n. a.
Lengyelország	32	0,15	38	2,82	53	0,18	17	0,06
Lettország	n. a.	n. a.	n. a.	n. a.	n. a.	n. a.	2	0,01
Liechtenstein	n. a.	n. a.	n. a.	n. a.	n. a.	n. a.	n. a.	n. a.
Litvánia	65	0,31	10	0,74	n. a.	n. a.	n. a.	n. a.
Luxemburg	31	0,15	49	3,64	39	0,13	58	0,21
Macedónia	n. a.	n. a.	n. a.	n. a.	n. a.	n. a.	1	0,00
Moldova	n. a.	n. a.	n. a.	n. a.	n. a.	n. a.	n. a.	n. a.
Németország	16 754	79,89	n. a.	n. a.	28 652	95,35	24 853	89,50
Norvégia	30	0,14	38	2,82	55	0,18	46	0,17
Olaszország	n. a.	n. a.	n. a.	n. a.	n. a.	n. a.	n. a.	n. a.
Oroszország	n. a.	n. a.	n. a.	n. a.	n. a.	n. a.	n. a.	n. a.
Portugália	n. a.	n. a.	n. a.	n. a.	n. a.	n. a.	n. a.	n. a.
Románia	n. a.	n. a.	106	7,88	91	0,30	60	0,22
San Marino	2	0,01	n. a.	n. a.	n. a.	n. a.	n. a.	n. a.
Spanyolország	n. a.	n. a.	n. a.	n. a.	13	0,04	19	0,07
Svájc	446	2,13	306	22,73	332	1,10	299	1,08
Svédország	338	1,61	203	15,08	151	0,50	193	0,70
Szlovákia	n. a.	n. a.	48	3,57	45	0,15	37	0,13
Szlovénia	n. a.	n. a.	n. a.	n. a.	2	0,01	3	0,01
Ukrajna	n. a.	n. a.	n. a.	n. a.	n. a.	n. a.	250	0,90
USA	1 534	7,31	n. a.	n. a.	n. a.	n. a.	n. a.	n. a.
Összesen	20 971	100,00	1 346	100,00	30 049	100,00	27 768	100,00

22. (folytatás) Európa országaiba, illetve Izraelbe, Kanadába és az USA-ba bevándorló magyarok száma 1991 és 1998 között

Célszörszágok	1995		1996		1997		1998	
	évbén bevándorló magyarok							
	fő	%	fő	%	fő	%	fő	%
Ausztria	n. a.	n. a.	n. a.	n. a.	n. a.	n. a.	n. a.	n. a.
Azerbajdzsán	n. a.	n. a.	n. a.	n. a.	n. a.	n. a.	n. a.	n. a.
Belgium	n. a.	n. a.	165	0,74	198	1,03	221	1,49
Csehország	n. a.	n. a.	n. a.	n. a.	n. a.	n. a.	n. a.	n. a.
Dánia	107	0,50	184	0,83	156	0,81	184	1,24
Egyesült Királyság	n. a.	n. a.	1 000	4,49	614	4,13	n. a.	n. a.
Észtország	n. a.	n. a.	1	0,00	n. a.	n. a.	3	0,02
Fehéroroszország	n. a.	n. a.	n. a.	n. a.	n. a.	n. a.	6	0,04
Finnország	22	0,10	43	0,19	52	0,27	86	0,58
Franciaország	n. a.	n. a.	n. a.	n. a.	n. a.	n. a.	n. a.	n. a.
Görögország	129	0,60	113	0,51	n. a.	n. a.	n. a.	n. a.
Hollandia	303	1,42	460	2,06	534	2,76	585	3,94
Horvátország	n. a.	n. a.	34	0,15	n. a.	n. a.	n. a.	n. a.
Izrael	n. a.	n. a.	n. a.	n. a.	n. a.	n. a.	n. a.	n. a.
Izland	n. a.	n. a.	8	0,04	7	0,04	9	0,06
Kanada	n. a.	n. a.	n. a.	n. a.	n. a.	n. a.	n. a.	n. a.
Lengyelország	26	0,12	38	0,17	36	0,19	36	0,24
Lettország	1	0,00	n. a.	n. a.	n. a.	n. a.	3	0,02
Liechtenstein	n. a.	n. a.	n. a.	n. a.	n. a.	n. a.	n. a.	n. a.
Litvánia	n. a.	n. a.	1	0,00	5	0,03	2	0,01
Luxemburg	63	0,30	80	0,36	67	0,35	72	0,48
Macedónia	2	0,01	n. a.	n. a.	n. a.	n. a.	n. a.	n. a.
Moldova	1	0,00	n. a.	n. a.	n. a.	n. a.	n. a.	n. a.
Németország	19 803	92,75	19 487	87,41	17 333	89,75	11 942	80,35
Norvégia	n. a.	n. a.	n. a.	n. a.	n. a.	n. a.	n. a.	n. a.
Olaszország	n. a.	n. a.	n. a.	n. a.	n. a.	n. a.	n. a.	n. a.
Oroszország	2	0,01	1	0,00	n. a.	n. a.	90	0,61
Portugália	n. a.	n. a.	n. a.	n. a.	n. a.	n. a.	n. a.	n. a.
Románia	280	1,31	102	0,46	340	1,76	434	2,92
San Marino	n. a.	n. a.	1	0,00	n. a.	n. a.	n. a.	n. a.
Spanyolország	14	0,07	n. a.	n. a.	n. a.	n. a.	n. a.	n. a.
Svájc	250	1,17	259	1,16	330	1,71	372	2,50
Svédország	216	1,01	218	0,98	218	1,13	168	1,13
Szlovákia	36	0,17	n. a.	n. a.	36	0,19	33	0,22
Szlovénia	n. a.	n. a.	3	0,01	1	0,01	3	0,02
Ukrajna	95	0,44	95	0,43	n. a.	n. a.	n. a.	n. a.
USA	n. a.	n. a.	n. a.	n. a.	n. a.	n. a.	n. a.	n. a.
Összesen	21 350	100,00	22 293	100,00	19 927	100,00	14 249	100,00

n. a.: A forráskiadvány az adott helyen nem közöl adatot.

Forrás: *Recent demographic developments in Europe*. Council of Europe Publishing, 1992–1999.

1991 és 1999 között tehát az európai országokban regisztrált január 1-jei magyar népesség létszámának íve egy kissé féloldalas halom metszeti képéhez hasonlít. 1996-ra ugyanis az elmúlt évtized elejéhez viszonyítva mintegy 26 százalékos létszámnövekedés, majd az 1996-os csúcstól az évtized végére fokozatos létszámcsökkenés következett be. E változás eredményeképpen a táblázatban szereplő országokban 1999. január 1-jén a magyar állampolgárok összlétszáma nem érte el a 63 ezer főt. Feltételezhető tehát, hogy az európai magyar migránsok száma még akkor sem haladja meg a 80 ezer főt, ha

a fenti adatot az Ausztriába, Olaszországba és Görögországba vándorló magyar állampolgárokéval kiegészítjük.

A szocializmus évtizedei alatt Magyarország nyugati „kapuja” Ausztria volt. Az ide érkező magyar kivándorlók hosszabb-rövidebb menekült tábori élet után utaztak tovább Európa más országaiba, vagy a tengeren túlra. Ausztriának ez az évtizedeken át betöltött szerepe 1990-ben megszűnt. Ezt az 1988 és 1998 között menekült státust kérők számának alakulása is egyértelműen tükrözi. 1988-ban ugyanis még 2610 magyar állampolgár kért menekült státust. A várható hazai változásokat azonban előrevetítette, hogy a következő évben már csak 364 magyar kérelmezőt tartottak számon. Az ezt követően pedig évenként csupán néhány kérelmezőt tartottak nyilván.

Év:	1990	1991	1992	1993	1994	1995	1996	1997	1998
Menekült státust kérők száma:	44	6	–	9	8	1	8	6	1

A fenti adatsorhoz hozzá kell még tenni azoknak a magyar állampolgároknak a számát, akik bevándorlóként érkeztek az országba. Számuk 1998-ban 1932 volt. S figyelembe kell venni azt is, hogy ugyanebben az évben 1757 magyar állampolgár bevándorló státusa szűnt meg Ausztriában.²¹ Vagyis 1998-ban csupán 175 fővel növekedett az Ausztriában élő magyar állampolgárok száma. Ettől némileg eltérő számot kapunk, ha az 1998. évi vándorlási adatokat származási ország és nemzetiség szerinti megoszlásban is megnézzük. Az év során Magyarországról ugyanis 2326-an érkeztek Ausztriába és 2159 Magyarországról érkezett személy hagyta el Ausztriát. Az Ausztriában élő magyar állampolgárok száma azonban nemcsak a vissza-, vagy a továbbvándorlók számával csökkent, hanem azzal a 416 fővel is, akik 1998-ban kapták meg az osztrák állampolgárságot.²²

A magyar állampolgárokra vonatkozó migrációs adatok egyértelműen mutatják, hogy az Európai Unió országai közül Németországnak kitüntetett helye van. Az 1998. december 31-ei állapot szerint 51 900 magyar állampolgárságú személy élt Németországban. Egy évvel később számuk 53 200-ra nőtt. A növekmény ellenére a Németországban élő külföldi állampolgárok között a magyar állampolgárok százalékos aránya jelentéktelen, 0,7 százalék.²³ Ugyanebben az évben 14 036 magyar állampolgár érkezett Németországba s 12 805 távozott, melynek következtében a magyarok 1998. évi németországi vándorlási egyenlege 1231 fős pozitívumot mutatott. A Németországban élő külföldi állampolgárok közül 1997-ben 278 662-en kapták meg a német állampolgársá-

---

²¹ Természetesen ez esetben sem tudjuk, hogy az 1757 főből hányan vándoroltak vissza Magyarországra, illetve vándoroltak tovább egy harmadik országba.

²² ÖSTAT Statistisches Jahrbuch 1999: 2000. 82., 96., 98.

²³ A Németországban élő külföldiek száma 1998. december 31-én 7 319 500 volt, egy évvel később, 1999. december 31-én pedig 7 343 600.

got, közöttük 911 volt magyar állampolgár is. Egy évvel később, tehát 1998-ban az új német állampolgárok száma 291 331-re nőtt, közöttük azonban a volt magyar állampolgároké (652 fő) csökkent.²⁴

Összegzésként a fentiekben bemutatott adatok tükrében legfeljebb azt tételezhetjük fel, hogy a világ különböző országaiban jelenleg maximum kb. 100 ezer magyar állampolgár él.²⁵

*Bevándorlók és egyéb státuszú külföldi állampolgárok Magyarországon 1990 és 2000 között*²⁶

A következőkben azokkal a folyamatokkal foglalkozunk, melynek keretében 1990 és 2000 között külföldi állampolgárok azzal a szándékkal érkeztek hazánkba, hogy letelepedjenek, vagy különböző célból huzamosabb ideig itt tartózkodjanak.

A bevándorló és az egyéb státuszúakat, akik a vizsgált időszakban a világ több mint százötven országából érkeztek a továbbiakban az egyszerűség kedvéért belépőknek, a távozókat pedig kilépőknek nevezzük. Számuk és arányuk országonként, évenként és nemenként való változását a 23. táblázat adatai mutatják.

23. A belépő és a kilépő külföldi állampolgárok száma és százalékos megoszlása 1990 és 2000 között

Ország-csoport	Belépők		Kilépők	
	szám	%	szám	%
I.	162 357	69,9	52 977	53,0
II.	21 625	9,3	14 509	14,3
III.	6 027	2,6	4 293	4,2
IV.	42 401	18,2	29 464	29,1
Összesen	232 417	100,0	101 243	100,0

A kibocsátó országok nagy száma miatt, illetve a meghatározó jelentőségű összefüggések megfogalmazása érdekében célszerű, ha azokat az országokat, ahonnan külföldiek érkeztek négy csoportba osztjuk. Az elsőbe a környező országok, a másodikba az Európai Unió tagállamai, a harmadikba az észak-amerikai kontinens két állama,

²⁴ Statistisches Bundesamt. Stat. Jahrbuch 2000. 65., 66., 80., 82.

²⁵ Becslésünk szerint a külföldön élő regisztrált magyar állampolgárok évenkénti száma tíz százalékkal lehet kevesebb s húsz százalékkal lehet több a valószínűsíthető százezer főnél

²⁶ Az elemzés során a 2000. év esetében, mivel a végleges adatok nem álltak rendelkezésre az előzetes adatokat használtuk.

Kanada és az Amerikai Egyesült Államok és végül a negyedik ország-csoportba a világ összes többi országa tartozik.²⁷

A 23. táblázat adatai a vizsgált időszak migrációs mozgásának sarokpontjai. Az adatok a bevándorló és az egyéb státuszú összes belépő, illetve a bevándorló és az egyéb státuszú összes kilépő külföldi állampolgárok ország-csoportonkénti számát és százalékos megoszlását mutatják. Ezek alapján két meghatározottság különösebb vizsgálódás nélkül szembeűnő. Az egyik az, hogy a belépők és a kilépők között is domináns súllyal az első ország-csoportba tartozó állampolgárok rendelkeznek. Mellettük a többi ország-csoporthoz tartozó belépők száma jelentéktelennek tűnik. Ez a megállapítás mivel a legtöbb ország ebbe a csoportba tartozik, annak ellenére, hogy 18, illetve 29 százalékkal részesednek, még a IV. ország-csoporthoz tartozó országok állampolgárai esetében is érvényes. A másik meghatározottság pedig az, hogy 1990 és 2000 között a belépőkhöz viszonyítva – az első ország-csoporthoz tartozókat kivéve – jelentős volt azoknak a száma, akik valamilyen ok miatt elhagyták az országot. A belépők és a kilépők egymáshoz viszonyított aránya a II., a III. és a IV. ország-csoport esetében közel 70, vagy a 70 százalékot is meghaladta. A környező országok esetében viszont ez az arány csupán 32,6 százalék. Ez nem azt jelenti, hogy a környező országbeliek kevésbé lennének mobilak, hanem azt, hogy az onnan érkezőknek más volt a céljuk.

A 23. táblázat adatai alapján a XX. század utolsó évtizedének hazai vándorlási egyenlegét természetesen csak részben lehet megvonni, ennek ellenére a fenti adatok ebből a szempontból is figyelemre méltóak. A vándorlási egyenleg ugyanis 131 174 fős többlettel nemcsak összességében, hanem különböző mértékben ugyan, de minden ország-csoport esetében nyereséges volt. A legnagyobb nyereséget (67,4 százalékot) a környező országoknál, a legkisebbet pedig (28,8 százalékot) – néhány százalékkal kevesebbet, mint a másik két ország-csoportnál – Észak-Amerika országainak állampolgárainál regisztrálhatunk.

A vizsgált időszakban az összes belépő külföldi állampolgár között az egyéb státuszúak közel 7,8 százalékkal voltak többen, mint a bevándorlók (24. táblázat). Ország-csoportok szerinti azt tapasztaljuk, hogy amíg az első csoportnál a bevándorló-egyéb státuszúak aránya 18,2 százalékkal a bevándorlók felé billen, addig a többi esetben egyértelműen az egyéb státuszúak aránya a meghatározó.

Az adatok alapján megállapítható, hogy egyértelmű „érdeklődést” hazánk iránt a szomszédos országok állampolgárai mutatják. Ennek megfelelően az összes belépő kö-

---

²⁷ A táblázatok az ismeretlen állampolgárságú belépő és kilépő külföldi állampolgárok adatait is tartalmazzák. Valójában az általunk tárgyalt státuszúak között ilyen személyek nem voltak, de a hiányos adatrögzés következtében „lettek”.

zel 70 százalékát, illetve ezen belül az összes bevándorló 96,9 százalékát és az összes egyéb státuszúak 53,1 százalékát az első ország-csoporthoz tartozó állampolgárok adják.

24. A bevándorló és az egyéb státuszú külföldi állampolgárok száma és az összes belépőhöz viszonyított százalékos megoszlása 1990 és 2000 között

Ország-csoport	Belépők összesen	Bevándorló		Egyéb státuszú	
		szám	%	szám	%
I.	162 357	95 886	59,1	66 471	40,9
II.	21 625	2 617	12,1	19 008	87,9
III.	6 034	371	6,2	5 663	93,8
IV.	42 401	8 346	19,7	34 055	80,3
Összesen	232 417	107 220	46,1	125 197	53,9

A vizsgált időszakban a belépők 69,9 százaléka (162 357 fő) a szomszédos országokból érkezett, vagyis azoknak a külföldi állampolgároknak a többsége, akik akár bevándorlóként, akár huzamosabb itt tartózkodás céljából érkeztek az országba, a környező országok állampolgára.²⁸ Ebben a csoportban, mint az közismert azokat az országokat találjuk, amelyekhez az első, illetve a második világháború után a Magyar Királyság területeit csatolták, s ahol ennek következtében nagy számban magukat magyar nemzetiségűnek valló személyek is élnek. A rendelkezésünkre álló adatok alapján a belépők nemzetiség szerinti megoszlását nem lehet megállapítani, egyéb adatok, vizsgálatok alapján azonban elégséges okunk van feltételezni, hogy a szomszédos országokból érkezők többsége magyar nemzetiségű. Ez pedig azt jelenti, hogy a nemzetközi tapasztalattal ellentétben az ide vándorlók többsége nem más etnikumú, nyelvű, kultúrájú és hagyományú népesség, hanem magyar, melynek következtében nyelvük, kultúrájuk, hagyományaik, szokásaik stb. nem tér el az itt élők többségétől. S így ők nem idegen, számukra ismeretlen országba, hanem „egykori” hazájuk másik részébe vándoroltak.²⁹ Ez összes következményeivel együtt a Magyarországra irányuló nemzetközi vándormozgalom egyik jellemző, specifikus sajátossága is. Természetesen az, hogy többségükben magyar nemzetiségű volt magyar állampolgárok vagy azok leszármazottjai vándorolnak Magyarországra nem jelenti azt, hogy nekik ne kellene szembe nézniük azokkal a nehézségekkel, amelyek a beilleszkedés szükségleteiből fakadnak.

²⁸ Az elemzésben az 1990-es években részeire esett Csehszlovákiát, Jugoszláviát és a Szovjetuniót még „egységesnek” tekintjük.

²⁹ Megjegyezzük, hogy a szomszédos országokból érkezők szóhasználata szerint ők nem migrálnak vagy vándorolnak, hanem áttelepülnek.

Mint az ismeretes a szomszédos országok közül Romániában él a legnagyobb lélekszámú magyar nemzetiségű közösség. Ezt a valóságos helyzetet a környező országokból érkezők belső, országok szerinti megoszlása is tükrözi. Az első ország-csoporthoz tartozó külföldiek 62 százaléka ugyanis Románia állampolgára volt. Tőlük messze leszakadva 17,7 százalékkal a volt Szovjetunióból, 17,5 százalékkal a volt Jugoszláviából és végül csak 2,8 százalékkal a volt Csehszlovákiából érkezettek következtek. A Romániából érkezettek súlya, meghatározó szerepe nemcsak az első ország-csoporton belül, hanem akkor is egyértelmű, ha arányukat az összes belépőhöz viszonyítjuk. 1990 és 2000 között ugyanis a hazánkba érkező bevándorló vagy egyéb státuszú külföldi állampolgár 44,6 százaléka Románia állampolgára volt. Dominanciájuk 1990-ben volt a legegyszerűbb, amikor az összes belépők 76,6 százaléka közülük került ki. Ezt követően, mindenekelőtt a délszláv háború hatására a volt Jugoszláviából érkezők létszámának növekedésével az összes belépők közötti arányuk csökkent, de arányuk még így is 32 (1997-ben) és 46,9 (1991-ben) százalék között mozgott. Az 1997-es mélypont után a Romániából érkezők összes belépőhöz viszonyított aránya évről évre ismét növekszik. 2000-ben már a 43 százalékot is meghaladta.

A bevándorló vagy egyéb státusz az esetek többségében eltérő célkitűzést, életstratégiát is jelent. Feltételezhető, hogy a bevándorlók döntő többségének kimondott vagy kimondatlan célja a magyar állampolgárság megszerzése, melyhez természetesen az új egzisztencia megteremtése, a munkavállalás stb. is szükségszerűen hozzátartozik. Az egyéb státuszú környező országokból érkezők többségének életstratégiájából azonban a magyar állampolgárság megszerzésének *eleme* legalább is átmenetileg hiányzik.³⁰ Részben közülük kerülnek ki a vegyes tulajdonú, illetve a külföldi érdekeltségű intézmények, vállalatok, bankok, üzemek és különböző cégek tulajdonosai és azoknak egyrésze is, akik mint külföldi munkavállalók dolgoznak az országban. A földrajzi közelség és a már tárgyalt egyéb meghatározottság következtében a szomszédos országok állampolgárainak aránya az egyéb státuszúak között is jelentős, de már koránt sem olyan mértékben, mint a bevándorló státuszúak körében. Emellett jelentős eltérés az is, hogy amíg a bevándorlók 59,6 százaléka volt Románia állampolgára, addig az egyéb státuszúak között arányuk a 30 százalékot sem érte el.

A továbbiakban a 25. táblázat adatai alapján röviden nézzük meg a belépők nemek szerinti megoszlását, illetve hogy a bevándorló és az egyéb státuszú itt tartózkodók között milyen a férfiak és a nők aránya. 1990 és 2000 között a belépők 52, 2 százaléka volt férfi,

---

³⁰ Adatok hiányában nem tudjuk megmondani, ahogy 1990 és 2000 között a huzamosabb ideig itt tartózkodók közül hányan kapták meg a bevándorló státuszt, illetve a magyar állampolgárságot.

47,8 százaléka pedig nő, azaz a nemek szerinti megoszlása 4,4 százalékkal férfiak javára billent. Ez a II–IV. ország-csoportok közötti férfitöbbletnek köszönhető.

25. A bevándorlók és egyéb státuszúak százalékos megoszlása nemek és a kibocsátó ország-csoportok szerint 1990–2000

Ország-csoportok	Bevándorlók			Egyéb státuszúak		
	Férfi	Nő	Együtt	Férfi	Nő	Együtt
I.	87,6	91,2	89,5	52,4	60,2	55,6
II.	2,3	1,5	1,9	14,0	12,5	13,4
III.	0,4	0,3	0,3	4,8	4,8	4,8
IV.	9,5	6,8	8,1	28,7	22,4	26,1
Ismeretlen	0,2	0,2	0,2	0,1	0,1	0,1
Összesen	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0

A bevándorlók és az egyéb státuszúak csoportjának nemek szerinti megoszlása jelentős, 9 százalékpontos eltérést mutat. Amíg ugyanis a bevándorlók között a férfiak 47,4, addig az egyéb státuszúak között 56,4 százalékkal voltak képviselve. S mivel a bevándorlók közül kerülnek ki az új magyar állampolgárok ez azzal a következménnyel is jár, hogy az ország lakosai körében tovább romlik a férfi-nő arány.

A vizsgált időszakban belépők kor szerinti megoszlása – annak ellenére, hogy a 60 és annál idősebbek aránya elég jelentős – összességében kedvezőnek mondható. A fiatalok, tehát a 0–19 évesek 20,8, a 20–59 évesek 55,9 és végül a 60 évesek és az annál idősebbek 23,3 százalékos aránnyal voltak képviselve. A bevándorló státuszúak korstruktúrája ettől némileg eltér. A fiatalok aránya jobb, hiszen a bevándorlók 22 százaléka a 0–19 évesek korcsoportjához tartozott. A 60 és az annál idősebbek arány azonban magasabb, 25,7 százalék. A 20–59 éveseké pedig 52,3 százalék. Abban az esetben, ha a bevándorló státuszúak közül csak a férfiak kormegoszlását nézzük, akkor ezeknél az arányokkal alig kapunk kedvezőbbet. Ez esetben ugyanis a 0–19 évesek 22,8, a 20–59 évesek 52,3 s a 60 és annál idősebbek pedig 24,9 százalékkal képviselték magukat. Igaz ugyan, hogy valamivel (0,8%) több a fiatalok illetve kevesebb az időskorúak aránya, de ez az elmozdulás az összes bevándorló státuszú személy kor szerinti megoszlását érdemben nem módosítja.

Az egyéb státuszúak kor szerinti megoszlása a fentieknél jóval kedvezőbb. Közöttük a fiatalok aránya 19,6 százalék, az időskorúaké 21,2, s a 20–59 évesek korcsoportjához tartozóké pedig 59 százalék. S ez azt jelenti, hogy körükben az első korosztályhoz 3,2, az időskorúakéhoz viszont 3,7 százalékponttal tartoznak kevesebben, mint a bevándorlók között. Abban az esetben pedig, ha az egyéb státuszúak esetében csak a férfiak kor szerinti megoszlását nézzük, akkor a 0–19 évesek aránya 18,5, a 60 és annál idősebbeké pedig csak 17,6 százalék. Tehát a gazdaságilag aktív korúak aránya 63,9 százalék. Mindez

egyben azt is jelenti, hogy összességében az egyéb státuszúak kor szerinti megoszlása kedvezőbb, mint a bevándorló státuszúaké.

A belépők foglalkozás és nemek szerinti megoszlásával összefüggésben arra hívjuk fel a figyelmet, hogy minden évben a *törvényhozók, igazgatási, gazdasági vezetők* kategóriájához tartozók mellett a *felsőfokú képzettséget* igénylő, az *ipari- és gépipari* foglalkozásúak, valamint a *munkanélküli, eltartott* kategóriához tartozók aránya dominál (26. táblázat). Emellett, amíg a *törvényhozók, igazgatási, gazdasági vezetők* kategóriájához tartozók között a nők aránya csupán 25,8 százalék volt, addig a *felsőfokú képzettséget* igénylő foglalkozásúaknál 46,1, az egyéb felsőfokú vagy középfokú képzettséget igénylő foglalkozásúaknál pedig már 56,2 százalékot tett ki. Az *ipari- és gépipari* foglalkozásúak között a nők aránya alacsony (31,1 százalék), a *munkanélküli, eltartott* belépők között viszont magas (56,4 százalék).

A bevándorló státuszúak foglalkozás szerinti megoszlásának súlypontjai lényegesen nem térnek el az összes belépőtől (27. táblázat). Ennek ellenére a *törvényhozók, igazgatási, gazdasági vezetők* kategóriájához tartozók csupán 22,7 százaléka kerül ki közülük. A *felsőfokú képzettséget* igénylő foglalkozásúak aránya az *egyéb felső- vagy középfokú képzettséget igénylő* foglalkozásúakkal együtt 18,4 százalék. Az *ipari- és gépipari* foglalkozásúak 16 százalékkal, a *munkanélküli, eltartott* kategóriához tartozók pedig 44,7 százalékos aránnyal vannak képviselve. A *munkanélküli, eltartott* kategóriához tartozók között mindenképp a diákok, közülük is elsősorban az általános iskolások, illetve a nyugdíjasok aránya emelkedik ki. Nemek szerinti bontásban a *munkanélküli, eltartott, az egyéb felső- vagy középfokú képzettséget igénylő* foglalkozásúak, az *irodai és ügyviteli dolgozók*, valamint a *szolgáltatás* területén dolgozók esetében van néhány százalékos elmozdulás a nők javára, a többi esetben pedig jelentéktelen férfi többségről beszélhetünk.

Az egyéb státuszúak esetében a bevándorlókhoz viszonyítva a *munkanélküli, eltartottak* kategóriához tartozók kisebb aránya, illetve az, hogy ebben a kategóriába jóval (11,9 százalékkal) több nő, mint férfi tartozik tűnik fel mindenképp (28. táblázat). A *felsőfokú képzettséget* igénylő foglalkozásúak aránya pedig az *egyéb felső- vagy középfokú képzettséget igénylő* foglalkozásúakkal együtt a 22 százalékot is meghaladja. Az *ipari- és gépipari* foglalkozásúak 14 százalékkal, a *munkanélküli, eltartott* kategóriához tartozók pedig 40,2 százalékkal részesedtek. Megemlítjük még, hogy a *törvényhozók, igazgatási, gazdasági vezetők* kategóriához az egyéb státuszúak 8,2 százaléka tartozik. Feltételezhető, hogy közülük e kategórián belül törvényhozói vagy igazgatási területen aligha dolgozik valaki; azaz többségük gazdasági vezető. Abban az esetben, ha ugyanezekhez a foglalkozási kategóriákhoz tartozók arányát csak a férfiak esetében nézzük meg, akkor a *munkanélküli, eltartott* kategóriához tartozók arányának jelentős csökkenését, illetve a *törvényhozók,*

igazgatási, gazdasági vezetők kategóriához tartozók arányának mérsékelt növekedését állapíthatjuk meg. Feltűnő, hogy a férfiakhoz viszonyítva az egyéb státuszúak között a *munkanélküli, eltartott* kategóriához tartozó nők jelentős arányt képviselnek. Ennek oka elsősorban az, hogy sokan közülük a hasonló státuszú férfiak feleségeiként tartózkodnak hazánkban. (A 26., 27. és 28. számú táblázatok a *mellékletben* találhatóak.)

Az adatok alapján megállapíthatjuk, hogy az eltérő státuszú külföldi állampolgárok területi elhelyezkedése sajátos különbséget mutat. Amíg ugyanis az egyéb státuszúak többsége, 58,4 százaléka a Közép-Magyarország régióban telepedett le, addig a bevándorló státuszúak területi megoszlása jóval kiegyensúlyozottabb. Jelenlétük mindegyik régióban volt meghatározó, bár e két régióban elfoglalt együttes arányuk még így is csak 55,6 százalék. A területi elhelyezkedésben található különbséget alapvetően a két csoporthoz tartozók egymástól lényegesen eltérő munkaerő-piaci helyzete határozza meg.

Bevándorlók és egyéb státuszú külföldi állampolgárok tovább- és visszavándorlása 1990 és 2000 között³¹

1990 és 2000 között összesen 101 243 külföldi állampolgár hagyta el az országot, s tért vissza hazájába vagy pedig egy harmadik országba vándorolt (ország-csoportonkénti megoszlásukat az 27. táblázat adatai tartalmazzák). Arányait tekintve ez azt jelenti, hogy a XX. század utolsó évtizedében a belépőknek kevesebb, mint a fele (43,6 százaléka) távozott az országból, akik részben a vizsgált időszakban, részben pedig már korábban érkeztek az országba.

A továbbvándorlás természetes folyamat. Az okokra, mivel a rendelkezésünkre álló adatok erre nem adnak magyarázatot legfeljebb a belépők két csoportjához tartozók egymástól jól elkülöníthető céljai alapján következtethetünk. Megállapítható, hogy a bevándorló státuszúak között ország-csoportonként jelentéktelen volt azoknak a száma, aránya (az EU tagállamok állampolgárai kivételével, ahol 13,3 százalékot ért el), akik eredeti szándékukat megváltoztatták. A bevándorló státuszúak között a vissza-, vagy a továbbvándorlók többsége – elsősorban német (326 fő) és román (535 fő) állampolgárok – 1990 és 1997 között hagyta el az országot. Az adatok szerint célkitűzésükhöz, terveikhez a legkövetkezetesebben az első ország-csoporthoz tartozók, tehát a szomszédos országokból

---

³¹ Az elemzés során a 2000. év esetében, mivel a végleges adatok nem álltak rendelkezésre az előzetes adatokat használjuk.

érkezők ragaszkodtak, közöttük a visszavándorlók aránya az egy százalékot sem érte el. Eredeti tervét összességében is csupán a bevándorló státuszúak 1,2 százaléka adta fel.

29. A bevándorló státuszúak és a közülük továbbvándorlók száma és százalékos megoszlása, 1990–2000

Ország-csoport	Bevándorlók	Kilépők a bevándorlók közül	
	szám	szám	Százalék
I.	95 886	698	0,7
II.	2 617	348	13,3
III.	371	8	2,2
IV.	8 364	105	1,3
Összesen	98 931	1 159	1,2

A bevándorló státuszúak között a visszavándorlók közül a 0–19 évesek aránya magasabb (24,8%), a 60 és annál idősebb korúaké pedig alacsonyabb (7,6%) annál, mint ami az egész csoportra jellemző. A fiataloknál az eltérés csak 2,8 százalékpontos, tehát nem jelentős, az idős korúak esetében viszont már figyelemre méltó: 18,1 százalékpont. Annak ellenére azonban, hogy ez a népesség kor szerinti összetételét egyértelműen öregíti különösebb gondot azért nem jelent, mert, mint említettük az évtized során a bevándorló státuszúak közül továbbvándorlók száma jelentéktelen volt.

A visszavándorlók foglalkozás szerinti megoszlása a *törvényhozók, igazgatási, gazdasági vezetők* kategóriáját kivéve az összes bevándorló státuszúhoz viszonyítva arányos eloszlást mutat. A visszavándorlók régiók szerinti megoszlása pedig Közép-Magyarország régió kivételével, ahonnan az összes bevándorló státuszú elvándorló 29,9 százalék távozott kiegyensúlyozottan – 9,7 és 15 százalékos értékek között – érintette az ország térségeit. A bevándorló státuszúak száma, nem-, kor- és foglalkozás szerinti megoszlása, területi elhelyezkedése egyértelművé teszi, hogy a hazai népességfejlődésben játszott hosszú távú szerepükkel a továbbiakban egyértelműen számolni kell.

Az egyéb státuszúak vissza-, és továbbvándorlása a bevándorló státuszúakétól jelentősen eltér (30. táblázat).

30. Az egyéb státuszúak és a közülük továbbvándorlók száma és százalékos megoszlása, 1990–2000

Ország-csoport	Egyéb státuszúak	Kilépők az egyéb státuszúak közül	
	szám	szám	százalék
I.	66 471	52 279	78,6
II.	19 008	14 161	74,5
III.	5 663	4 285	75,7
IV.	34 055	29 315	86,1
Összesen	125 197	100 084	79,9

A vizsgált időszak alatt az egyéb státuszú külföldi állampolgárok közel 80 százaléka elhagyta az országot. Arányait tekintve ez a mozgás csoport-specifikus jellegzeteséget nem mutat. A legjelentősebb, 11,6 százalékpontos távolság a második és a negyedik ország-csoporthoz tartozó állampolgárok között volt. Feltűnő, hogy ez esetben az egyéb státuszú szomszédos országok állampolgárainak „mozgása” megegyezett a többi ország-csoportéhoz tartozókéval. A hasonló reagálás azt jelzi, hogy a szomszédos országok állampolgárai egy részének hosszú távon is nem a magyarországi letelepedés, az átköltözés, hanem az itteni munkavállalás a stratégiája. Abban, hogy az egyéb státuszúak mintegy 80 százaléka 1990 és 2000 között visszatért hazájába vagy továbbvándorolt a hazai gazdasági szerkezet átalakításának kiszámíthatatlansága, az átalakulás bizonytalansága, a munkaerő-piac gyors, radikális átalakulása is szerepet játszott.

Az egyéb státuszú kilépők életkor, illetve korcsoport szerinti megoszlását vizsgálva hasonló következtetésre juthatunk, mint a bevándorlók esetében. Az eltávozók között ugyanis csupán 4,6 százalékos aránnyal szerepeltek a 0–19 évesek (ez 15,2 százalékponttal alacsonyabb az összes egyéb státuszúakénál) és 43,2 százalékkal a 60 és annál idősebbek korosztályhoz tartozók. Ez viszont az összes belépő egyéb státuszú hasonló korú külföldi állampolgárok arányához viszonyítva 22 százalékponttal volt magasabb. Az e státuszhoz tartozó kilépők foglalkozás szerinti megoszlása nem tér el a hasonló státuszú belépőktől, s a kilépők régiók szerinti megoszlása is szinkronban van a hasonló státuszú belépők területi elhelyezkedésének arányaival.

7. A nemzetközi vándormozgalom jelentősége

A nemzetközi vándorlás – az egyéni motivációkkal összhangban – szoros összefüggésben van a befogadó és a kibocsátó ország társadalmi-politikai helyzetével, gazdaságának állapotával, az állampolgárok elégedettségével és elégedetlenségével, lelki kondíciójával, egzisztenciális helyzetével. A természetes folyamatként megnyilvánuló migráció mellett a különböző katasztrófák, háborús cselekmények stb. igen rövid idő alatt jelentős tömegek menekülését idézhetik elő. Ennek ellenére *a fenyegetettség bármilyen formája csak abban az esetben vezethet migrációhoz, ha az embereknek van hová menniük. Végső soron tehát a vándormozgalom résztvevőinek számát alapvetően a befogadó ország által biztosított tehetőségek és igények határozzák meg.* Mindezek mellett ne feledkezzünk meg arról sem, hogy a migránsok egyetlen esetben sem a kibocsátó ország legszegényebbjéi, legelesettebbjei közé taroznak.

A szakirodalomban mindazokat az előnyöket és hátrányokat megtaláljuk, amelyek a nemzetközi vándorlás vonatkozásában meghatározó jelentőségűek. Ezek közül csupán a számunkra legfontosabbakat és a bennünket speciálisan érintő összefüggéseket szeretnénk kiemelni. Ezek a következők:

a) A hazai népesség jelenleg megállíthatatlannak tűnő fogyása és elöregedése mellett a népesség számának alakulásában a nemzetközi vándorlásból származó különbség is fontos szerepet játszik. Éppen ezért nem elhanyagolható jelentőségű, hogy az ország lakosságának demográfiai jellemzőihez viszonyítva a hozzánk érkezők milyen neműek, korúak, mely társadalmi réteghez, foglalkozási csoporthoz tartoznak, s milyen kulturális-szociális háttérrel rendelkeznek. A bevándorlás ugyanis nemcsak volumenében hat, hanem a vándorlók sajátos összetétele következtében:

- módosítja a népesség nemi arányát, kor- és foglalkozás szerinti összetételét, a családok számát;
- fiatalítja a népesség korpíramisát;
- kedvezően hat az ország lakosságának produktivására;
- növeli a munkaképes korosztályúak arányát és ezzel automatikusan csökkenti az egy főre eső eltartottak számát.

A közvetlen hatás mellett a vándorlás távlati ún. multiplikatív kihatással is rendelkezik. Éppen ezért a bevándorolt népesség volumenének és önreprodukciójának mértékétől függően akár számottevően is módosíthatja az ország népességfejlődését.

b) A magyar állampolgárok külföldre távozása ma is folyamatos, illetve aligha él (élt) olyan személy az országban, akinek családi vagy baráti köréből ne élne (élt volna) valaki külföldön.

c) A Magyarországra vándorlók döntő többsége a szomszédos országok magyar nemzetiségű állampolgárai közül rekrutálódik.

d) Függetlenül attól, hogy a migráns magyar nemzetiségű-e vagy sem figyelembe kell venni a hazai népesség befogadó képességét, idegenekkel kapcsolatos toleranciáját, mert ha törekvésük nem találkozik az itt élők többségének egyetértésével, akkor az csak társadalmi feszültségeket generál.

e) Nemzeti érdekeinket szem előtt tartva – az Európai Unió migrációs jogszabályaival összhangban – meg kell teremteni azoknak a közösségeknek az érdekeltségét, egyetértő támogatását, ahol a migránsok új otthonra találnak. (Az állampolgársági kérelmek „odaítélésében” pedig például végig kell gondolni, hogy az önkormányzatok milyen konkrét szerepet játszhatnak.)

Sajátos magyar helyzet

Annak érdekében, hogy Magyarország „szívó” hatását, illetve az elkövetkező időszak várható migrációs tendenciáit megismerhessük fel kell tárnunk azokat a tényezőket, amelyek a külföldiek egy meghatározott csoportját arra készíteti, hogy Magyarországra meneküljön, hogy hosszabb-rövidebb ideig itt éljen illetve, hogy az ország új állampolgáraként hazánkban letelepedjen.

Az országba érkezők hazai társadalmi, demográfiai folyamatokat befolyásoló, módosító szerepének, hatásának megismerése érdekében meg kell ismerni a huzamosabb ideig itt tartózkodók szociológiai, demográfiai jellemzőit, hogy mely országokból, milyen arányban érkeztek, milyen hagyományokkal, törekvésekkel rendelkeznek. Mi motiválta az ide érkezők elindulását, miért választották Magyarországot, és hogyan képzelték el itteni életüket? Nem lényegtelen kérdés, hogy a bevándorlók és a közülük rekrutálódó új állampolgárok mennyiben járulnak hozzá az ország etnikai összetételének differenciálódásához, illetve, hogy nem-, kor- és foglalkozás szerinti összetételük pozitívan befolyásolja-e a hazai, különösebb optimizmusra nem sok okot adó demográfiai folyamatokat? Mindezekkel összefüggésben szükségszerűen vetődik fel az a kérdés is, hogy a bevándorlók és az új állampolgárok milyen hatást váltanak ki, mit erősítenek meg, mérsékelnek vagy gyengítenek a magyar népességet jellemző folyamatok, meghatározottságok közül.

Magyarország esetében, mint ahogyan arra a migrációs adatok elemzése során már rámutattunk a nemzetközi tapasztalattal ellentétben szoros kapcsolat áll fenn a bármilyen formában érkezők nem csekély része és a véglegesen Magyarországot választók között. Ez egyértelmű összefüggésben van térségünk legújabb kori történelmével, melynek következtében a magyar nemzet és Magyarország határai nem esnek egybe. Mint az közismert az első és a második világháborút követő békeszerződések a Magyarországtól elvett, magyarok által lakott területeket megfellebbezhetetlenül a volt Csehszlovákia, a volt Jugoszlávia, Románia, illetve a volt Szovjetunió között szétosztotta, mely országok az ott élő kisebbségek, mindenekelőtt a magyarok és a németek gazdasági erejének megtörését, erőszakolt beolvasztását, nemzeti identitásuk felszámolását tűzték ki célul. Ennek hatására a kisebbséghez tartozók jelentős számban hagyták el egykori szülőföldjüket.³²

Az első világháborút követően létrehozott szomszédos országok a 90-es évek elején szétestek, ennek ellenére, mivel a második világháborút követő békerendszert létrehozó nagyhatalmak érdekei ebben az összefüggésben nem változtak, az ezeknek az országoknak juttatott magyarlakta területek státusa nem változott. Éppen ezért – amennyiben az egyes országok társadalmi-gazdasági feltételei, a többséget képviselő hatalom kisebbségekhez való viszonya alapvetően nem változik meg – az ott élő magyarság kikényszerített és spontán elvándorlása az elkövetkező időszakban is folyamatosnak tekinthető.

Emellett arról a sajátos helyzetről sem feledkezhetünk meg, hogy 1920 és 1989 között a mai Magyarország területéről a magyar állampolgárok százezrei is az ország elhagyására kényszerültek. (1953–1989 között például körülbelül 400 ezer magyar állampolgár hagyta el az országot.) Az elvándorlók döntő többsége, mivel a korabeli megítélés szerint jogellenesen hagyta el az országot, politikai menekültnek tekintette magát. Ezt a tudatot az egykori nemzetközi politikai viszonyok, a befogadó országok hozzájuk való viszonya is erősítette. A rendszerváltoztatást követően azonban ez a sajátos összefüggés megszűnt, s közülük bárki saját szándéka szerint térhet vissza az országba.

A fentiek s az elemzett migrációs adatok tehát alapján megállapíthatjuk, hogy Magyarország „szívó” hatását alapvetően nem az ország gazdasági potenciája, hanem egy kényszerhelyzet, a „trianoni szindróma” és az 1945 utáni hazai belpolitikai helyzet hozta létre és tartja fenn. Ezekből pedig az következik, hogy a bevándorlás területén bizonyos mértékig nem Magyarország reális szükséglete a meghatározó, hanem mindenekelőtt annak a népességnek az általános állapota és tűrőképessége, amely a szomszédos országok valamelyikének állampolgáraként is magyarnak tartja magát, illetve azoknak a visszavándorlással kapcsolatos döntései, akik 1989-ig hagyták el az országot. Tehát egyrészt a

---

³² 1947 és 1989 között a szomszédos országokból migráló magyar nemzetiségűek egy részét Magyarország nem fogadta be s így kényszerűségből a világ valamely más országába vándoroltak.

szomszédos országok stabilitása, gazdasági helyzete, a kisebbségekkel kapcsolatos politikája, másrészt pedig a kivándorolt magyar állampolgárok visszavándorlási szándékai a meghatározók alapvetően abban, hogy milyen mértékű migrációs nyomással kell Magyarországnak számolni.

Magyarországról a világ bármely országába vándorló magyar állampolgár esetében egyértelművé kell tenni, hogy ha az törekvéseikkel nem ellentétes, akkor visszatelepülésük az ország jövője szempontjából egyértelműen kívánatos. Tudniuk kell, hogy az ország számít az emigrációban megszerzett tudásukra, ismereteikre, tapasztalataikra. Végig kell gondolni azt is, hogy a hazai gazdasági, kulturális és tudományos élet mely területei azok, ahol különösen szükség volna a Magyarországról eltávozottak hosszabb-rövidebb ideig tartó visszatérésére. (Az olasz példa alapján azt is mérlegelni kellene, hogy a hazai intézményrendszer keretében hol vannak meg azok a feltételek, ahol a szakmájukban kiemelkedő eredményeket elért személyiségek itthon is valóban eredményes munkát tudnának végezni.)

A fentiekben megfogalmazottakat nem lehet automatikusan a szomszédos országokban élő magyar nemzetiségűekkel kapcsolatban alkalmazni. Velük még mindig két végletes egymással szemben álló nézet nyer megfogalmazást:

- azok a magyar származású személyek, akik szülőföldjüket elhagyják, és átmenetileg vagy véglegesen valamely más országba költöznek – akár Magyarországra is – az adott országban élő magyar közösség áruelői;
- a szomszédos országokban élő magyarság csak úgy menthető meg a magyar nemzet számára, ha Magyarországra költözésüket központi forrásokat felhasználva elősegítik. Ezzel a kisebbségben élő magyar nemzetiségűeket nemcsak a beolvadástól vélik megmenthetőnek, hanem hazai letelepítésükkel az ország népesség számának fogyását is megállíthatónak vélik.

Felmerül tehát az a kérdés, hogy elő kell-e segíteni, vagy éppen ellenkezőleg meg kell-e nehezíteni a magyar nemzetiségű cseh, horvát, osztrák, román, szerb, szlovák, szlovén és ukrán állampolgárok magyarországi bevándorlását?

Megítélésünk szerint nem szabad bátorítani, ösztönözni a szomszédos országokban élő magyar nemzetiségűek migrációját, Magyarországra történő áttelepülését. Akkor járunk el helyesen, ha a kisebbségben élő magyarok lakóhelyükön történő boldogulásukhoz, gazdasági, kulturális tevékenységük, magyarságuk megerősödéséhez sokoldalú kapcsolatokon keresztül járulunk hozzá. Ez nem mond ellent annak, hogy támogassuk azoknak az elhatározását, akik úgy döntenek, hogy Magyarországon szeretnének élni. A helyzet bonyolultságát a fentiek mellett jól jelzi, hogy a jelenség szintjén túl – az egyes országok magyarságának jelene és jövője szempontjából – ma még lényegében nem ismer-

retések azok a változások és összefüggések, amelyek a Magyarországra történő vándorlás következtében a kisebbségben élő magyarság társadalmának szerkezetében, a többségi népességhez való viszonyában, saját identitásának megőrzésében stb. jönnek létre. Ezzel párhuzamosan – a felszínen megjelenő összefüggések kivételével – azok az elmozdulások sem ismeretesekek, melyeket a korábban kisebbségi sorban élő magyarok növekvő számarányuk, kapcsolatrendszerük, befolyásuk következtében a magyar társadalom finom szöveteiben idéznek elő. De jelenleg arra sem lehet választ adni, hogy a szomszédos országok magyar nemzetiségű állampolgárainak egy része meddig „érdekelt” a helyben maradásban; azaz, hogy meddig tartják elfogadhatónak életkörülményeiket, s mikor indulnak a jelenleginél lényegesen nagyobb számban útra, s hagyják el átmenetileg vagy véglegesen szülőföldjüket.

Országon belül és kívül komoly dilemmát jelent, hogy a magyar nemzet jövőjének meghatározásában hogyan lehet a környező országokban élő magyar nemzetiségűeknek aktív részvételét biztosítani. Ennek fontos eleme lenne, ha jogorvosolni lehetne azt a méltánytalanságot, melyet magyar állampolgárságuk megszüntetésével a környező országokban élő magyaroknak a nagyhatalmak döntéseikkel okoztak. Feltételezhető ugyanis, hogy ha a magyar nemzet sorsát érintő legfontosabb kérdésekben szavazati joggal rendelkeznének, azaz, ha magyar állampolgárságukat a meglévő mellett visszakaphatnák, akkor az egyrészt visszatartó erőként hathatna vándorlási szándékukra, másrészt pedig megerősítené őket emberi méltóságukban. Kérdés azonban az, hogy hogyan lehet számukra úgy biztosítani a magyar állampolgárságot, hogy ennek következtében újabb, az eddigieknél is drasztikusabb megkülönböztetésben ne legyen részük.

A közeli jövő lehetőségei

Magyarország 1990-ben akkor kapcsolódott be ismét a nemzetközi vándormozgalomba, amikor a nemzetközi népességmozgást már a globalizáció körülményei határozták meg. A migrációval kapcsolatos hazai folyamatok azonban bekapcsolódásunkat követően nem tiszta formában valósultak meg. A deformációt részben közelmúltunk migráció ellenes politikája, részben pedig legújabb kori történelmünk következményei okozzák. Ezekről az örökségektől még hosszú időn keresztül nem tudjuk függetleníteni magunkat, miközben az Európai Unióhoz történő várható csatlakozásunk a magyar-magyar kapcsolatokat módosítani fogja, illetve a szomszédos országokban élő magyar nemzetiségű állampolgárok Magyarországra történő vándorlását újabb korlátok közé szorítja. Mind-

ezek következtében, de ettől függetlenül, mint az elmúlt évtizedben, úgy a továbbiakban is a nemzetközi vándormozgalom hagyományos (a ki- és bevándorlás, a menekülés) és új formái együtt, egyszerre fogják érinteni hazánkat. Folyamatosnak tekintjük ugyanis a szomszédos országokban élő magyar nemzetiségűek magyarországi bevándorlását, illetve kritikus esetekben országunkba történő menekülésüket. Emellett a hazai gazdaság munkaerő szükséglete – a globalizáció folyamataitól is befolyásolva – várhatóan növelni fogja a huzamosabb, illetve az átmeneti időtartamú migrációs folyamatok résztvevőinek számát. Jelenleg azonban nem lehet előre látni, hogy sajátos helyzetünk következtében az átmeneti időtartamú migráció keretében hozzánk érkezőkéhez viszonyítva hogyan fog alakulni a bevándorlók (vagy áttelepülők) száma.

Az elmúlt évtized hazai migrációs adatai arra is utalnak, hogy Magyarország nemcsak a szomszédos országokban élő magyar nemzetiségű migrálók cél-országa, hanem a világ számos országa állampolgárai számára a tranzit-ország szerepet is betölti. Ezt az evidensnek tűnő és bizonyos mértékig adatokkal is alátámasztható feltételezést mind ez eddig azonban vizsgálatok nem támasztják alá. Nem tudjuk ugyanis, hogy az I.–IV. ország-csoportba tartozó állampolgárok között milyen arányban vannak azok, akik magyarországi tartózkodásukat csupán a Nyugat-Európába, illetve a tengeren túlra történő vándorlásuk átmeneti „megállójának” tekintik illetve, hogy az eltávozók között milyen arányt képviselnek a hazájukba ideiglenesen vagy véglegesen visszatérők és azok, akik tőlünk Nyugat-Európába vagy a tengeren túlra vándoroltak.

Ma még nehezen megjósolható, hogy azok a törekvések, amelyek hazánkat a nemzetközi munkaerő-áramlásba mind egyértelműbben kívánják bekapcsolni milyen következményekkel fognak járni. A következő évtized egyik fejleménye valószínűleg az lesz, hogy e folyamatnak alárendelten „tisztázódik”, hogy Magyarország mennyiben és milyen mértékben válik küldő és/vagy fogadó állammá. Ugyanez alatt az időszak alatt az is egyértelművé válik, hogy a hazai népességfogyás és a népesség korstruktúrájának elöregedése valójában milyen mértékű lesz s, hogy ez ellen milyen korrigáló intézkedéseket léptetnek életbe. Ez egyben a szomszédos országokban élő magyar nemzetiségűek vándorlásának hazai megítélését is egyértelműbbé fogja tenni. Mindezek, valamint a közép- és a kelet-európai országok megoldatlan belső feszültségei, s egyéb előre nem látható események következtében még csak hozzávetőlegesen sem lehet megmondani, hogy az országot érintő nemzetközi vándorlás volumene a jelenlegi szinten marad-e, vagy pedig jelentősebb mértékben növekedni fog. Elképzelhető ugyanis, hogy a bevándorlás az utóbbi egy-két évben nagyobb a kivándorlásnál, de hosszú távon tény marad vándorlási veszteségünk állandósulása és növekedése, illetve a bevándorlások által nem kompenzálható jellege is.

A nemzetközi vándormozgalom legújabb, jelenlegi szakaszának meghatározottságát, valódi tartalmát ma még homály fedi. Erről az előző időszak diszfunkcionális következményei éppen úgy rányomják bélyegüket, mint az, hogy az Európai Unió létrejöttével az új egység keretei között a korábbi külső vándorlás belső vándorlássá transzformálódott. A jelenlegi kereteket a maastrichti szerződés és a schengeni előírások és az ezeket követő kiegészítések együtt, egyszerre határozzák meg. Ezek ismeretében, illetve az elégséges gyakorlati tapasztalatok hiányában azonban jelenleg nem lehet eldönteni, hogy a nemzetközi vándormozgalom legújabb szakasza hogyan s mennyiben bővíti vagy szűkíti a vándormozgalom résztvevőinek eddigi lehetőségeit.

Mindezekhez a folyamatokhoz sajátosan társult a 2001. szeptember 11-i new-yorki, washingtoni terrortámadás, melynek hatására a nemzetközi vándorlás feltételeit a liberális bevándorlás-politikai gyakorlattal rendelkező országok is tovább szűkítették. Emellett a terrorizmus elleni harc, az afganisztáni háború, Izrael palesztinokkal kapcsolatos politikája, a kasmíri helyzet újabb tömegek menekülését vonták maguk után, miközben a világgazdasági globalizáció körülményei között a kivándorlással szemben megnőtt az átmeneti időtartalmú migráció jelentősége. Emellett ma még kiszámíthatatlan annak a folyamatnak a migrációs hatása, következménye is, hogy jelenleg már a nyugat-európai országok népessége is csökken illetve, hogy kor szerinti összetétele mind öregebb lesz.

Hazai vonatkozásban pedig nem csupán az jelent gondot, hogy nincs egységes és egyetértésen alapuló álláspont az 1990-et megelőzően migrált magyar állampolgárok és a szomszédos országok magyar nemzetiségűek ügyében, hanem hogy a rendszerváltoztatást követően elvándoroltakkal és visszatérésük elősegítésével kapcsolatban sincsenek konkrét, kiforrott elképzelések.

A következő évtizedben a nemzetközi vándormozgalom fejlődéstörténetében az országok közötti jövedelem egyenlőtlenségek kiéleződése, az itt élők migrációs nyomása, a bevándorlási politikák várható további korlátozása, a világgazdasági globalizáció munkaerő szükséglete, a legelmaradottabb országok túlnépesedése, a fejlett országok népességének fogyása meghatározó szerepet fognak játszani. Ezekre a kihívásokra a migráció általánosabbá tételével, illetve a jelenlegi keretek további szűkítésével is lehet válaszolni. Mindkét megoldás, de még az átmenetiek is nemcsak előnyt, hanem társadalmi problémák, feszültségek, konfliktusok sorozatát rejtik magukban a kibocsátó és a befogadó országok esetében egyaránt.

***

Végezetül csupán annyit, hogy további kutatásaink során megkíséreljük népességünk negatív szaporodási rátáját és számának jövőbeli alakulását a föld más adatszolgáltató országának szaporodási rátájával és jövőbeni várható létszámával összehasonlítani. Kitérünk természetesen annak az elemzésére is, hogy mik népességünk természetes szaporodási arányszáma befolyásolásának reális lehetőségei, várható eredményei és a múltbeli népességfejlődésből adódó korlátai. Ez utóbbi feladat megoldása során kísérletet teszünk annak a mérlegelésére, hogy melyek rendkívül kedvezőtlen népesedési helyzetünknek azok a jellemzői, melyek kedvező népesedéspolitikai beavatkozásokkal viszonylag rövid idő alatt korrigálhatók, és melyek azok, melyekkel kapcsolatban a legnagyobb erőfeszítések árán is csak a romlás ütemének mérséklése érhető el, és a teljes mértékű kiküszöbölésükre vonatkozó ígéret jövőbeni presztízsveszteséget előkészítő felelőtlenségnek tűnik csupán.

Irodalom

- Arthur, W. (1981):* The ergodic theorems of demography, a simple proof. „Demography”, vol. 19, No. 4: 430–445.
- Arthur, W. B.–Vaupel, J. W. (1984):* Some general relationships in population dynamics. „Population Index”, vol. 50, No. 2: 214–226.
- Bennett N.G.– S. Horiuchi, (1981):* Estimating the completeness of death registration in a closed population. „Population Index”, vol. 42, No. 2: 207–221.
- Coale, A. J. (1972):* The Growth and Structure of Human Populations. A Mathematical Investigation, Princeton, New Jersey, Princeton University Press, p. 227.
- Coale, A. J.–P. Demeny (1983):* Regional Model Life Tables and Stable Populations. Second Edition. Academic Press, New York, p. 496.
- Demographic Yearbook of the HCSO (1993):* Hungarian Central Statistical Office, Budapest, p. 439.
- Dooghe, G. (1992):* The Aging of the Population in Europe. Garant Publishers, Leuven-Kessel-Lo (Belgium).
- Grinblat, J. A. (1990):* Le vieillissement des populations mondiales: tendances démographiques récentes et futures. (In: Populations âgées et révolution grise, U.C.L., Chaire Quetelet '86), Ciaco: 53–76.
- Horiuchi, S.–Preston, S. H. (1988):* Age-specific growth rates: the legacy of past population dynamics. „Demography”, vol. 25: 429–442.
- Horiuchi, S. (1991):* Assessing the effects of morality reduction on population ageing. „Population Bulletin of the United Nations”, 31/32: 38–51.
- Ogawa, N. (1985):* Consequences of mortality change on aging, in: Consequences of mortality trends and differentials, United Nations, New York: 175–184.
- Preston S. H.– Coale, A. J. (1982):* Age structure, attrition and accession: a new synthesis. „Population Index”, vol. 48, No 2, pp. 217–159.
- Preston, S. H.–Himes, C.–Eggers, M. (1989):* Demographic conditions responsible for population aging. „Demography”, vol 26, No. 4: 691–704.
- Preston, S.H.– Lahiri, S. (1991):* A short-cut method for estimating death registration completeness in destabilized populations. „Mathematical Population Studies”, vol. 3, No 1: 39–51.
- Schoen, R.–Kim, Y. J. (1992):* Covariances, roots, and the dynamics of age-specific growth. „Population Index”, vol. 58, No. 1: 4–17.
- Tóth P. P. (1997):* Haza csak egy van? Menekülők, bevándorlók, új állampolgárok Magyarországon (1988–1994). Püski Kiadó, Bp., p. 220.
- Tóth P. P. (1999):* Szórványban. Püski Kiadó, Bp., p. 270.
- Tóth Pál Péter (2001):* A nemzetközi vándormozgalom népességszámot befolyásoló szerepéről. In: Schengen – A magyar-magyar kapcsolatok az Unió vízumrendszer árnyékában. Lucidus Kiadó, Budapest. 203.
- United Nations (1988):* Economic and Social Implications of Population Aging. U.N. Department of International Economic and Social Affairs, New York p. 430.
- Valkovics E. (1991):* Problems of comparability of data in international comparisons of demographic aging, U.C.L. Chaire Quetelet '91, Louvain-La-Neuve, Academia/L'Harmattan, 1995: 93–104.
- Valkovics E. (1992):* Problems of demographic ageing in new light, in: Materialien zur Bevölkerungswissenschaft, Heft 75, Referate zum deutsch-polnisch-ungarischen Arbeitstreffen auf dem Gebiet der Demographie, 14–18. Oktober 1991, Bundesinstitut für Bevölkerungsforschung, Wiesbaden: 241–270.

- Valkovics E. (1994):* Quantitative evaluation of the influence of demographic factors on changing dependency ratios. „Studia Demograficzne”, 4 (118): 25–41.
- Valkovics E. (1996):* On reformulation reproduction rates. Contribution to the International Demographic Conference held in Jahranka (Poland) between 8–11 June 1995, „Studia Demograficzne”, 1996, No 1–2 (123–124): 107–119.
- Valkovics E.–Tóth P. P. (1996):* Preface in: Demography of Contemporary Hungarian Society. Columbia University Press, New York: 1–12.
- Wunsch, G. (1990):* Relations générales entre mouvement et structure démographiques: Synthèse des méthodes et applications récentes. „Revue Européenne de Démographie”, vol. 5, No 1: 71–89.

Melléklet

9.1. A születési évjáratok továbbélési valószínűségei, az élveszületések számának növekedési arányszámái és a különböző korúak számának növekedési arányszámái Magyarországon népessége 1979. I. I.-i és 1980. I. I.-i adatai alapján *)

Kor-csoport (év) x, x+n	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)	(7)	(8)	1979 ^r _x ^p	1980 ^r _x ^p	r(p,t)	r(B,t)	r(x,t)
		évszületések száma	Az élveszületések száma	A népesség száma 1979. I. I.-én	Születési évszületések száma	Az élveszületések száma	A népesség száma 1980. I. I.-én	Az 1979. évi évközépi népesség-szám	(9)=(4)/(3)	(10)=(7)/(6)	(11)=(13)-(12)	(12)=(13)-(11)	(13)=(11)+(12)

A férfi népesség esetében

0-14	1964-1978	1 229 670	1 180 875	1965-1979	1 243 462	1 205 392	1 193 433	0,960319	0,969384	0,009396	0,011154	0,020549
15-59	1919-1963	4 522 024	3 260 398	1920-1964	4 477 557	3 225 543	3 242 970	0,721004	0,720380	-0,000866	-0,009882	-0,010748
60-	-1918	5 179 313	750 063	-1919	5 172 589	757 774	753 919	0,144819	0,146498	0,011527	-0,001299	0,010228
Összesen	-	10 931 007	5 191 336	-	10 893 608	5 188 709	5 190 322	0,474918	0,476308	0,002921	-0,003427	-0,000506

A női népesség esetében

0-14	1964-1978	1 155 207	1 117 483	1965-1979	1 169 638	1 135 781	1 126 632	0,967344	0,971053	0,003827	0,012415	0,016242
15-59	1919-1963	4 143 524	3 336 678	1920-1964	4 102 701	3 312 615	3 324 646	0,805275	0,807423	0,002663	-0,009901	-0,007238
60-	-1918	4 905 878	1 053 344	-1919	4 897 133	1 072 358	1 062 851	0,214711	0,218977	0,019674	-0,001784	0,017890
Összesen	-	10 204 609	5 507 505	-	10 169 472	5 520 754	5 514 129	0,539708	0,542875	0,005852	-0,003449	0,002403

A mindkét nembeli népesség esetében

0-14	1964-1978	2 384 877	2 298 358	1965-1979	2 413 100	2 341 173	2 320 065	0,963722	0,970193	0,006692	0,011765	0,018457
15-59	1919-1963	8 665 548	6 597 076	1920-1964	8 580 258	6 538 158	6 567 616	0,761299	0,762000	0,000920	-0,009891	-0,008971
60-	-1918	10 085 191	1 803 407	-1919	10 069 722	1 830 132	1 816 770	0,178817	0,181746	0,016245	-0,001535	0,014710
Összesen	-	21 135 616	10 698 841	-	21 063 080	10 709 463	10 704 451	0,506200	0,508447	0,004430	-0,003438	0,000992

*) Becsült adatok alapján.

9.2. A születési évjáratok továbbélési valószínűségei, az élveszületések számának növekedési arányszámái és a különböző korúak számának növekedési arányszámái Magyarországon népessége 1980. I. I.-i és 1981. I. I.-i adatai alapján *)

Kor-csoport (x, x+n)	Születési év-járatok (2)	Az élveszületések száma (3)	A népesség száma 1980. I. I.-én (4)	Születési év-járatok (5)	Az élveszületések száma (6)	A népesség száma 1981. I. I.-én (7)	Az 1980. évi évközépi népesség-szám (8)	1980 ^r _x ^p (9)=(4)/(3)	1981 ^r _x ^p (10)=(7)/(6)	r(p,t) (11)=(13)-(12)	r(B,t) (12)=(13)-(11)	r(x,t) (13)=(11)+(12)

A férfi népesség esetében

0-14	1965-1979	1 243 462	1 205 392	1966-1980	1 250 974	1 212 374	1 208 883	0,969384	0,969144	-0,000247	0,006023	0,005776
15-59	1920-1964	4 477 557	3 225 543	1921-1965	4 416 941	3 214 619	3 220 081	0,720380	0,727793	0,010238	-0,013630	-0,003392
60-	-1919	5 172 589	757 774	-1920	5 181 662	761 102	759 438	0,146498	0,146884	0,002630	0,001753	0,004382
Összesen	-	10 893 608	5 188 709	-	10 849 577	5 188 095	5 188 402	0,476308	0,478184	0,003932	-0,004050	-0,000118

A női népesség esetében

0-14	1965-1979	1 169 638	1 135 781	1966-1980	1 177 790	1 143 929	1 139 855	0,971053	0,971250	0,000203	0,006946	0,007148
15-59	1920-1964	4 102 701	3 312 615	1921-1965	4 046 868	3 293 022	3 302 819	0,807423	0,813721	0,007770	-0,013702	-0,005932
60-	-1919	4 897 133	1 072 358	-1920	4 903 087	1 087 735	1 080 046	0,218977	0,221847	0,013023	0,001215	0,014238
Összesen	-	10 169 472	5 520 754	-	10 127 745	5 524 686	5 522 720	0,542875	0,545500	0,004824	-0,004112	0,000712

A mindkét nembeli népesség esetében

0-14	1965-1979	2 413 100	2 341 173	1966-1980	2 428 764	2 356 303	2 348 738	0,970193	0,970165	-0,000028	0,006470	0,006442
15-59	1920-1964	8 580 258	6 538 158	1921-1965	8 463 809	6 507 641	6 522 900	0,762000	0,768879	0,008986	-0,013665	-0,004678
60-	-1919	10 069 722	1 830 132	-1920	10 084 749	1 848 837	1 839 484	0,181746	0,183330	0,008678	0,001491	0,010169
Összesen	-	21 063 080	10 709 463	-	20 977 322	10 712 781	10 711 122	0,508447	0,510684	0,004390	-0,004080	0,000310

*) Becsült adatok alapján.

9.3. A születési évjáratok továbbélési valószínűségei, az élveszületések számának növekedési arányszámjai és a különböző korúak számának növekedési arányszámjai Magyarországon népeisége 1981. I. I.-i és 1982. I. I.-i adatai alapján

Kor-csoport (x, x+n)	Születési év-járatok	Az élveszületések száma	A népesség száma 1981. I. I.-én	Születési év-járatok	Az élveszületések száma	A népesség száma 1982. I. I.-én	Az 1981. évi évközepe népeiség-szám	1981 r _x ^P	1982 r _x ^P	r(p,t)	r(B,t)	r(x,t)
(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)	(7)	(8)	(9)=(4)/(3)	(10)=(7)/(6)	(11)=(13)-(12)	(12)=(13)-(11)	(13)=(11)+(12)
0-14	1966-1980	1 250 974	1 212 374	1967-1981	1 252 229	1 214 486	1 213 430	0,969144	0,969859	0,000738	0,001003	0,001741
15-59	1921-1965	4 416 941	3 214 619	1922-1966	4 356 346	3 202 526	3 208 573	0,727793	0,735140	0,010045	-0,013814	-0,003769
60-	-1920	5 181 662	761 102	-1921	5 193 087	767 503	764 302	0,146884	0,147793	0,006173	0,002202	0,008375
Összesen	-	10 849 577	5 188 095	-	10 801 662	5 184 515	5 186 305	0,478184	0,479974	0,003736	-0,004426	-0,000690

A férfi népeiség esetében

A női népeiség esetében

0-14	1966-1980	1 177 790	1 143 929	1967-1981	1 180 936	1 148 270	1 146 100	0,971250	0,972339	0,001120	0,002668	0,003788
15-59	1921-1965	4 046 868	3 293 022	1922-1966	3 990 499	3 273 649	3 283 335	0,813721	0,820361	0,008127	-0,014027	-0,005900
60-	-1920	4 903 087	1 087 735	-1921	4 911 385	1 104 480	1 096 108	0,221847	0,224882	0,013586	0,001691	0,015277
Összesen	-	10 127 745	5 524 686	-	10 082 820	5 526 399	5 525 543	0,545500	0,548101	0,004756	-0,004446	0,000310

A mindkét nembeli népeiség esetében

0-14	1966-1980	2 428 764	2 356 303	1967-1981	2 433 165	2 362 756	2 359 530	0,970165	0,971063	0,000924	0,001810	0,002735
15-59	1921-1965	8 463 809	6 507 641	1922-1966	8 346 845	6 476 175	6 491 908	0,768879	0,775883	0,009069	-0,013916	-0,004847
60-	-1920	10 084 749	1 848 837	-1921	10 104 472	1 871 983	1 860 410	0,183330	0,185263	0,010488	0,001954	0,012442
Összesen	-	20 977 322	10 712 781	-	20 884 482	10 710 914	10 711 848	0,510684	0,512865	0,004261	-0,004436	-0,000174

9.4. A születési évjáratok továbbélési valószínűségei, az élveszületések számának növekedési arányszámjai és a különböző korúak számának növekedési arányszámjai Magyarországon népeisége 1982. I. I.-i és 1983. I. I.-i adatai alapján

Kor-csoport (x, x+n)	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)	(7)	(8)	(9)=(4)/(3)	(10)=(7)/(6)	(11)=(13)-(12)	(12)=(13)-(11)	(13)=(11)+(12)
		Születési év-járatok	Az élveszületések száma	A népesség száma 1982. I. I.-én	Születési év-járatok	Az élveszületések száma	A népesség száma 1983. I. I.-én	Az 1982. évi évközépi népesség-szám	1982 ^r _x ^p	1983 ^r _x ^p	r(p,t)	r(B,t)	r(x,t)
0-14	1967-1981	1 252 229	1 214 486	1968-1982	1 244 097	1 207 490	1 210 988	0,969859	0,970575	0,000738	-0,006515	-0,005777	
15-59	1922-1966	4 356 346	3 202 526	1923-1967	4 304 470	3 196 827	3 199 677	0,735140	0,742676	0,010198	-0,011980	-0,001781	
60-	-1921	5 193 087	767 503	-1922	5 202 491	772 756	770 129	0,147793	0,148536	0,005012	0,001809	0,006821	
Összesen	-	10 801 662	5 184 515	-	10 751 058	5 177 073	5 180 794	0,479974	0,481541	0,003259	-0,004696	-0,001436	
A férfi népesség esetében													
0-14	1967-1981	1 180 936	1 148 270	1968-1982	1 173 741	1 142 253	1 145 262	0,972339	0,973173	0,000857	-0,006111	-0,005254	
15-59	1922-1966	3 990 499	3 273 649	1923-1967	3 941 982	3 259 244	3 266 447	0,820361	0,826803	0,007823	-0,012233	-0,004410	
60-	-1921	4 911 385	1 104 480	-1922	4 919 045	1 121 585	1 113 032	0,224882	0,228009	0,013810	0,001558	0,015368	
Összesen	-	10 082 820	5 526 399	-	10 034 768	5 523 082	5 524 741	0,548101	0,550395	0,004177	-0,004777	-0,000600	
A női népesség esetében													
0-14	1967-1981	2 433 165	2 362 756	1968-1982	2 417 838	2 349 743	2 356 250	0,971063	0,971836	0,000796	-0,006319	-0,005523	
15-59	1922-1966	8 346 845	6 476 175	1923-1967	8 246 452	6 456 071	6 466 124	0,775883	0,782891	0,008991	-0,012101	-0,003109	
60-	-1921	10 104 472	1 871 983	-1922	10 121 536	1 894 341	1 883 161	0,185263	0,187159	0,010185	0,001687	0,011873	
Összesen	-	20 884 482	10 710 914	-	20 785 826	10 700 155	10 705 535	0,512865	0,514781	0,003730	-0,004735	-0,001005	
A mindkét nembeli népesség esetében													

9.5. A születési évjáratok továbbélési valószínűségei, az élveszületések számának növekedési arányszámjai és a különböző korúak számának növekedési arányszámjai Magyarországon népeisége 1983. I. I.-i és 1984. I. I.-i adatai alapján

Kor-csoport (x, x+n)	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)	(7)	(8)	$1983 \cdot r_x^p$	$1984 \cdot r_x^p$	$r(p,t)$	$r(B,t)$	$r(x,t)$
		Születési év-járatok	Az élveszületések száma	A népesség száma 1983. I. I.-én	Születési év-járatok	Az élveszületések száma	A népesség száma 1984. I. I.-én	Az 1983. évi évközépi népesség-szám	(9)=(4)/(3)	(10)=(7)/(6)	(11)=(13)-(12)	(12)=(13)-(11)	(13)=(11)+(12)
A férfi népesség esetében													
0-14	1968-1982	1 244 097	1 207 490	1969-1983	1 229 573	1 194 276	1 200 883	0,970575	0,971293	0,000739	-0,011743	-0,011004	
15-59	1923-1967	4 304 470	3 196 827	1924-1968	4 260 621	3 191 243	3 194 035	0,742676	0,749009	0,008491	-0,010239	-0,001748	
60-	-1922	5 202 491	772 756	-1923	5 201 752	777 985	775 371	0,148536	0,149562	0,006886	-0,000142	0,006744	
Összesen	-	10 751 058	5 177 073	-	10 691 946	5 163 504	5 170 289	0,481541	0,482934	0,002889	-0,005513	-0,002624	
A női népesség esetében													
0-14	1968-1982	1 173 741	1 142 253	1969-1983	1 161 104	1 130 676	1 136 464	0,973173	0,973794	0,000638	-0,010825	-0,010187	
15-59	1923-1967	3 941 982	3 259 244	1924-1968	3 901 279	3 250 867	3 255 056	0,826803	0,833282	0,007806	-0,010379	-0,002574	
60-	-1922	4 919 045	1 121 585	-1923	4 917 461	1 133 723	1 127 654	0,228009	0,230550	0,011086	-0,000322	0,010764	
Összesen	-	10 034 768	5 523 082	-	9 979 844	5 515 266	5 519 174	0,550395	0,552641	0,004072	-0,005488	-0,001416	
A mindkét nembeli népesség esetében													
0-14	1968-1982	2 417 838	2 349 743	1969-1983	2 390 677	2 324 952	2 337 347	0,971836	0,972508	0,000691	-0,011297	-0,010607	
15-59	1923-1967	8 246 452	6 456 071	1924-1968	8 161 900	6 442 110	6 449 091	0,782891	0,789290	0,008141	-0,010306	-0,002165	
60-	-1922	10 121 536	1 894 341	-1923	10 119 213	1 911 708	1 903 025	0,187159	0,188919	0,009356	-0,000230	0,009126	
Összesen	-	20 785 826	10 700 155	-	20 671 790	10 678 770	10 689 463	0,514781	0,516587	0,003501	-0,005501	-0,002001	

9.6. A születési évjáratok továbbélési valószínűségei, az élveszületések számának növekedési arányszámjai és a különböző korúak számának növekedési arányszámjai Magyarországon népe ssége 1984. I. I.-i és 1985. I. I.-i adatai alapján

Kor-csoport (x, x+n)	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)	(7)	(8)	(9)=(4)/(3)	(10)=(7)/(6)	(11)=(13)-(12)	(12)=(13)-(11)	(13)=(11)+(12)
		Születési év-járatok	Az élveszületések száma	A népesség száma 1984. I. I.-én	Születési év-járatok	Az élveszületések száma	A népesség száma 1985. I. I.-én	Az 1984. évi évközépi népesség-szám	1984 ^r _x ^p	1985 ^r _x ^p	r(p,t)	r(B,t)	r(x,t)
0-14	1969-1983	1 229 573	1 194 276	1 179 677	1 213 739	1 186 977	0,971293	0,971293	0,971293	0,000662	-0,012961	-0,012299	
15-59	1924-1968	4 260 621	3 191 243	3 190 258	4 226 449	3 190 750	0,749009	0,754832	0,007744	-0,008053	-0,000309		
60-	-1923	5 201 752	777 985	779 397	5 188 830	778 691	0,149562	0,150207	0,004301	-0,002487	0,001813		
Összesen	-	10 691 946	5 163 504	5 149 332	10 629 018	5 156 418	0,482934	0,484460	0,003155	-0,005903	-0,002748		
A férfi népesség esetében													
0-14	1969-1983	1 161 104	1 130 676	1 118 851	1 147 979	1 124 762	0,973794	0,973794	0,974627	0,000855	-0,011368	-0,010513	
15-59	1924-1968	3 901 279	3 250 867	3 246 699	3 868 307	3 248 783	0,833282	0,839307	0,007205	-0,008488	-0,001283		
60-	-1923	4 917 461	1 133 723	1 142 538	4 904 098	1 138 130	0,230550	0,232976	0,010466	-0,002721	0,007745		
Összesen	-	9 979 844	5 515 266	5 508 088	9 920 384	5 511 676	0,552641	0,555229	0,004674	-0,005976	-0,001302		
A női népesség esetében													
0-14	1969-1983	2 390 677	2 324 952	2 298 528	2 361 718	2 311 739	0,972508	0,973244	0,000757	-0,012187	-0,011430		
15-59	1924-1968	8 161 900	6 442 110	6 436 957	8 094 756	6 439 533	0,789290	0,795201	0,007460	-0,008261	-0,000800		
60-	-1923	10 119 213	1 911 708	1 921 935	10 092 928	1 916 821	0,188919	0,190424	0,007936	-0,002601	0,005335		
Összesen	-	20 671 790	10 678 770	10 657 420	20 549 402	10 668 094	0,516587	0,518624	0,003937	-0,005938	-0,002001		
A mindkét nembeli népesség esetében													

9.7. A születési évjáratok továbbélési valószínűségei, az élveszületések számának növekedési arányszámjai és a különböző korúak számának növekedési arányszámjai Magyarországon népeisége 1985. I. I.-i és 1986. I. I.-i adatai alapján

Kor-csoport (x, x+n)	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)	(7)	(8)	(9)=(4)/(3)	(10)=(7)/(6)	(11)=(13)-(12)	(12)=(13)-(11)	(13)=(11)+(12)
		Születési év-járatok	Az élveszületések száma	A népesség száma 1985. I. I.-én	Születési év-járatok	Az élveszületések száma	A népesség száma 1986. I. I.-én	Az 1985. évi évközepe népeiség-szám	1985 ^r _x ^p	1986 ^r _x ^p	r(p,t)	r(B,t)	r(x,t)

A férfi népeiség esetében

0-14		1970-1984	1 213 739	1 179 677	1971-1985	1 202 199	1 169 113	1 174 395	0,971936	0,972479	0,000558	-0,0009553	-0,0008995
15-59		1925-1969	4 226 449	3 190 258	1926-1970	4 183 246	3 184 181	3 187 220	0,754832	0,761175	0,008368	-0,010275	-0,001907
60-		-1924	5 188 830	779 397	-1925	5 178 602	784 830	782 113	0,150207	0,151552	0,008920	-0,001973	0,006947
Összesen		-	10 629 018	5 149 332	-	10 564 047	5 138 124	5 143 728	0,484460	0,486378	0,003952	-0,006131	-0,002179

A női népeiség esetében

0-14		1970-1984	1 147 979	1 118 851	1971-1985	1 137 900	1 109 478	1 114 165	0,974627	0,975022	0,000406	-0,008819	-0,008413
15-59		1925-1969	3 868 307	3 246 699	1926-1970	3 827 849	3 236 291	3 241 495	0,839307	0,845459	0,007303	-0,010514	-0,003211
60-		-1924	4 904 098	1 142 538	-1925	4 892 941	1 156 113	1 149 325	0,232976	0,236282	0,014089	-0,002278	0,011811
Összesen		-	9 920 384	5 508 088	-	9 858 690	5 501 882	5 504 985	0,555229	0,558074	0,005111	-0,006238	-0,001127

A mindkét nembeli népeiség esetében

0-14		1970-1984	2 361 718	2 298 528	1971-1985	2 340 099	2 278 591	2 288 560	0,973244	0,973716	0,000484	-0,009196	-0,008712
15-59		1925-1969	8 094 756	6 436 957	1926-1970	8 011 095	6 420 472	6 428 715	0,795201	0,801447	0,007825	-0,010389	-0,002564
60-		-1924	10 092 928	1 921 935	-1925	10 071 543	1 940 943	1 931 438	0,190424	0,192716	0,011963	-0,002121	-0,009841
Összesen		-	20 549 402	10 657 420	-	20 422 737	10 640 006	10 648 713	0,518624	0,520988	0,004548	-0,006183	-0,001655

9.8. A születési évjáratok továbbélési valószínűségei, az élveszületések számának növekedési arányszámjai és a különböző korúak számának növekedési arányszámjai Magyarországon népeisége 1986. I. I.-i és 1987. I. I.-i adatai alapján

Kor-csoport (x, x+n)	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)	(7)	(8)	(9)=(4)/(3)	(10)=(7)/(6)	(11)=(13)-(12)	(12)=(13)-(11)	(13)=(11)+(12)
		Születési év-járatok	Az élveszületések száma	A népesség száma 1986. I. I.-én	Születési év-járatok	Az élveszületések száma	A népesség száma 1987. I. I.-én	Az 1986. évi évközepe népeiség-szám	1986 ^r _x ^p	1987 ^r _x ^p	r(p,t)	r(B,t)	r(x,t)
0-14	1971-1985	1 202 199	1 169 113	1972-1986	1 190 125	1 158 195	1 163 654	0,972479	0,973171	0,000711	-0,010094	-0,009383	
15-59	1926-1970	4 183 246	3 184 181	1927-1971	4 142 749	3 180 330	3 182 256	0,761175	0,767686	0,008518	-0,009728	-0,001210	
60-	-1925	5 178 602	784 830	-1926	5 166 798	788 077	786 453	0,151552	0,152527	0,006411	-0,002282	0,004129	
Összesen	-	10 564 047	5 138 124	-	10 499 672	5 126 602	5 132 363	0,486378	0,488263	0,003867	-0,006112	-0,002245	
A férfi népeiség esetében													
0-14	1971-1985	1 137 900	1 109 478	1972-1986	1 127 538	1 100 147	1 104 813	0,975022	0,975707	0,000702	-0,009148	-0,008446	
15-59	1926-1970	3 827 849	3 236 291	1927-1971	3 789 502	3 227 696	3 231 993	0,845459	0,851747	0,007409	-0,010068	-0,002659	
60-	-1925	4 892 941	1 156 113	-1926	4 880 494	1 166 676	1 161 395	0,236282	0,239049	0,011642	-0,002547	0,009095	
Összesen	-	9 858 690	5 501 882	-	9 797 534	5 494 519	5 498 201	0,558074	0,560806	0,004883	-0,006223	-0,001339	
A női népeiség esetében													
0-14	1971-1985	2 340 099	2 278 591	1972-1986	2 317 663	2 258 342	2 268 467	0,973716	0,974405	0,000708	-0,009634	-0,008926	
15-59	1926-1970	8 011 095	6 420 472	1927-1971	7 932 251	6 408 026	6 414 249	0,801447	0,807845	0,007950	-0,009891	-0,001940	
60-	-1925	10 071 543	1 940 943	-1926	10 047 292	1 954 753	1 947 848	0,192716	0,194555	0,009501	-0,002411	0,007090	
Összesen	-	20 422 737	10 640 006	-	20 297 206	10 621 121	10 630 564	0,520988	0,523280	0,004389	-0,006166	-0,001776	
A mindkét nembeli népeiség esetében													

9.9. A születési évjáratok továbbélési valószínűségei, az élveszületések számának növekedési arányszámjai és a különböző korúak számának növekedési arányszámjai Magyarországon népe ssége 1987. I. I.-i és 1988. I. I.-i adatai alapján

Kor-csoport (x, x+n)	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)	(7)	(8)	1987^P_x	1988^P_x	r(p,t)	r(B,t)	r(x,t)
		Születési év-járatok	Az élveszületések száma	A népesség száma 1987. I. I.-én	Születési év-járatok	Az élveszületések száma	A népesség száma 1988. I. I.-én	Az 1987. évi évközépi népesség-szám	1987^P_x	1988^P_x	$(11)=(13)-(12)$	$(12)=(13)-(11)$	$(13)=(11)+(12)$
0-14	1972-1986	1 190 125	1 158 195	1973-1987	1 175 395	1 144 714	1 151 454	0,973171	0,973897	0,000746	-0,012454	-0,011708	
15-59	1927-1971	4 142 749	3 180 330	1928-1972	4 109 238	3 180 709	3 180 520	0,767686	0,774039	0,008241	-0,008122	0,000119	
60-	-1926	5 166 798	788 077	-1927	5 145 719	790 841	789 459	0,152527	0,153689	0,007589	-0,004088	0,003501	
Összesen	-	10 499 672	5 126 602	-	10 430 352	5 116 264	5 121 433	0,488263	0,490517	0,004605	-0,006624	-0,002019	

A férfi népesség esetében

A női népesség esetében

0-14	1972-1986	1 127 538	1 100 147	1973-1987	1 114 843	1 088 544	1 094 346	0,975707	0,976410	0,000720	-0,011323	-0,010603
15-59	1927-1971	3 789 502	3 227 696	1928-1972	3 757 730	3 224 501	3 226 098	0,851747	0,858098	0,007429	-0,008420	-0,000990
60-	-1926	4 880 494	1 166 676	-1927	4 858 957	1 175 051	1 170 864	0,239049	0,241832	0,011576	-0,004423	0,007153
Összesen	-	9 797 534	5 494 519	-	9 731 530	5 488 096	5 491 308	0,560806	0,563950	0,005590	-0,006760	-0,001170

A mindkét nembeli népesség esetében

0-14	1972-1986	2 317 663	2 258 342	1973-1987	2 290 238	2 233 258	2 245 800	0,974405	0,975120	0,000734	-0,011904	-0,011169
15-59	1927-1971	7 932 251	6 408 026	1928-1972	7 866 968	6 405 210	6 406 618	0,807845	0,814190	0,007825	-0,008264	-0,000440
60-	-1926	10 047 292	1 954 753	-1927	10 004 676	1 965 892	1 960 323	0,194555	0,196497	0,009933	-0,004251	0,005682
Összesen	-	20 297 206	10 621 121	-	20 161 882	10 604 360	10 612 741	0,523280	0,525961	0,005110	-0,006689	-0,001579

9.10. A születési évjáratok továbbélési valószínűségei, az elveszültek számának növekedési arányszámai és a különböző korúak számának növekedési arányszámai Magyarország népessége 1988. I. I.-i és 1989. I. I.-i adatai alapján

Kor-csoport (év), x+n	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)	(7)	(8)	$1988^r P_x$	$1989^r P_x$	r(p,t)	r(B,t)	r(x,t)
(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)	(7)	(8)	(9)=(4)/(3)	(10)=(7)/(6)	(11)=(13)-(12)	(12)=(13)-(11)	(13)=(11)+(12)
A férfi népesség esetében												
0-14	1973-1987	1 175 395	1 144 714	1974-1988	1 158 528	1 128 682	1 136 698	0,973897	0,974238	0,000350	-0,014454	-0,014104
15-59	1928-1972	4 109 238	3 180 709	1929-1973	4 074 165	3 182 388	3 181 549	0,774039	0,781114	0,009100	-0,008572	0,000528
60-	-1927	5 145 719	790 841	-1928	5 130 641	795 645	793 243	0,153689	0,155077	0,008991	-0,002935	0,006056
Összesen	-	10 430 352	5 116 264	-	10 363 334	5 106 715	5 111 490	0,490517	0,492768	0,004578	-0,006446	-0,001868
A női népesség esetében												
0-14	1973-1987	1 114 843	1 088 544	1974-1988	1 099 782	1 074 112	1 081 328	0,976410	0,976659	0,000255	-0,013602	-0,013347
15-59	1928-1972	3 757 730	3 224 501	1929-1973	3 724 334	3 221 123	3 222 812	0,858098	0,864886	0,007879	-0,008927	-0,001048
60-	-1927	4 858 957	1 175 051	-1928	4 842 994	1 186 664	1 180 858	0,241832	0,245027	0,013125	-0,003291	0,009834
Összesen	-	9 731 530	5 488 096	-	9 667 110	5 481 899	5 484 998	0,563950	0,567067	0,005512	-0,006642	-0,001130
A mindkét nembeli népesség esetében												
0-14	1973-1987	2 290 238	2 233 258	1974-1988	2 258 310	2 202 794	2 218 026	0,975120	0,975417	0,000304	-0,014039	-0,013735
15-59	1928-1972	7 866 968	6 405 210	1929-1973	7 798 499	6 403 511	6 404 361	0,814190	0,821121	0,008476	-0,008741	-0,000265
60-	-1927	10 004 676	1 965 892	-1928	9 973 635	1 982 309	1 974 101	0,196497	0,198755	0,011424	-0,003107	0,008316
Összesen	-	20 161 882	10 604 360	-	20 030 444	10 588 614	10 596 488	0,525961	0,528626	0,005055	-0,006540	-0,001486

9.11. A születési évjáratok továbbélési valószínűségei, az élveszültelemek számának növekedési arányszámjai és a különböző korúak számának növekedési arányszámjai Magyarországon népessége 1989. I. 1.-i és 1990. I. 1.-i adatai alapján*)

Kor-csoport (x, x+n)	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)	(7)	(8)	1989 ^r _x ^p	1990 ^r _x ^p	r(p,t)	r(B,t)	r(x,t)
									(9)=(4)/(3)	(10)=(7)/(6)	(11)=(13)-(12)	(12)=(13)-(11)	(13)=(11)+(12)

A férfi népesség esetében

0-14	1974-1988	1 158 528	1 128 682	1975-1989	1 125 937	1 090 427	1 109 555	0,974238	0,968462	-0,005947	-0,028535	-0,034482
15-59	1929-1973	4 074 165	3 182 388	1930-1974	4 059 037	3 107 157	3 144 773	0,781114	0,765491	-0,020204	-0,003720	-0,023924
60-	-1928	5 130 641	795 645	-1929	5 111 672	787 320	791 482	0,155077	0,154024	-0,006814	-0,003704	-0,010518
Összesen	-	10 363 334	5 106 715	-	10 296 646	4 984 904	5 045 810	0,492768	0,484129	-0,017686	-0,006456	-0,024142
0-14	1974-1988	1 099 782	1 074 112	1975-1989	1 069 389	1 040 122	1 057 117	0,976659	0,972632	-0,004132	-0,028025	-0,032156
15-59	1929-1973	3 724 334	3 221 123	1930-1974	3 710 287	3 177 271	3 199 197	0,864886	0,856341	-0,009929	-0,003779	-0,013707
60-	-1928	4 842 994	1 186 664	-1929	4 823 700	1 172 526	1 179 595	0,245027	0,243076	-0,007994	-0,003992	-0,011986
Összesen	-	9 667 110	5 481 899	-	9 603 376	5 389 919	5 435 909	0,567067	0,561253	-0,010307	-0,006615	-0,016921

A női népesség esetében

A mindkét nembeli népesség esetében

0-14	1974-1988	2 258 310	2 202 794	1975-1989	2 195 326	2 130 549	2 166 672	0,975417	0,970493	-0,005061	-0,028286	-0,033347
15-59	1929-1973	7 798 499	6 403 511	1930-1974	7 769 324	6 284 428	6 343 970	0,821121	0,808877	-0,015023	-0,003748	-0,018772
60-	-1928	9 973 635	1 982 309	-1929	9 935 372	1 959 846	1 971 077	0,198755	0,197259	-0,007553	-0,003844	-0,011396
Összesen	-	20 030 444	10 588 614	-	19 900 022	10 374 823	10 481 719	0,528626	0,521347	-0,013865	-0,006532	-0,020397

*) Becsült adatok alapján.

9.12. A születési évjáratok továbbélési valószínűségei, az élveszítelések számának növekedési arányszámjai és a különböző korúak számának növekedési arányszámjai Magyarországon népessége 1990. I. 1.-i és 1991. I. 1.-i adatai alapján*)

Kor-csoport (x, x+n)	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)	(7)	(8)	$1990 r_x^p$	$1991 r_x^p$	$r(p,t)$	$r(B,t)$	$r(x,t)$
									(9)=(4)/(3)	(10)=(7)/(6)	(11)=(13)-(12)	(12)=(13)-(11)	(13)=(11)+(12)

A férfi népesség esetében

0-14	1975-1989	1 125 937	1 090 427	1976-1990	1 090 246	1 055 702	1 073 065	0,968462	0,968315	-0,000151	-0,032212	-0,032363
15-59	1930-1974	4 059 037	3 107 157	1931-1975	4 045 732	3 125 345	3 116 251	0,765491	0,772504	0,009120	-0,003283	0,005837
60-	-1929	5 111 672	787 320	-1930	5 091 330	791 137	789 228	0,154024	0,155389	0,008824	-0,003987	0,004836
Összesen	-	10 296 646	4 984 904	-	10 227 308	4 972 184	4 978 544	0,484129	0,486167	0,004202	-0,006757	-0,002555

A női népesség esetében

0-14	1975-1989	1 069 389	1 040 122	1976-1990	1 036 519	1 007 986	1 024 054	0,972632	0,972472	-0,000164	-0,031219	-0,031384
15-59	1930-1974	3 710 287	3 177 271	1931-1975	3 698 048	3 192 253	3 184 762	0,856341	0,863226	0,008008	-0,003304	0,004704
60-	-1929	4 823 700	1 172 526	-1930	4 803 030	1 182 419	1 177 472	0,243076	0,246182	0,012696	-0,004294	0,008402
Összesen	-	9 603 376	5 389 919	-	9 537 597	5 382 658	5 386 288	0,561253	0,564362	0,005525	-0,006873	-0,001348

A mindkét nembeli népesség esetében

0-14	1975-1989	2 195 326	2 130 549	1976-1990	2 126 765	2 063 688	2 097 119	0,970493	0,970341	-0,000157	-0,031729	-0,031885
15-59	1930-1974	7 769 324	6 284 428	1931-1975	7 743 780	6 317 598	6 301 013	0,808877	0,815829	0,008557	-0,003293	0,005264
60-	-1929	9 935 372	1 959 846	-1930	9 894 360	1 973 556	1 966 700	0,197259	0,199463	0,011108	-0,004136	0,006971
Összesen	-	19 900 022	10 374 823	-	19 764 905	10 354 842	10 364 832	0,521347	0,523900	0,004885	-0,006813	-0,001928

*) Becsült adatok alapján.

9.13. A születési évjáratok továbbélési valószínűségei, az elveszültek számának növekedési arányszámjai és a különböző korúak számának növekedési arányszámjai Magyarország népessége 1991. I. I.-i és 1992. I. I.-i adatai alapján

Kor-csoport (x, x+n)	Születési év-járatok (2)	Az élve-születések száma (3)	A népesség száma 1991. I. I.-én (4)	Születési év-járatok (5)	Az élve-születések száma (6)	A népesség száma 1992. I. I.-én (7)	Az 1991. évi évközepi népesség-szám (8)	1991 ^r _x ^p (9)=(4)/(3)	1992 ^r _x ^p (10)=(7)/(6)	r(p,t) (11)=(13)-(12)	r(B,t) (12)=(13)-(11)	r(x,t) (13)=(11)+(12)

A férfi népesség esetében

0-14	1976-1990	1 090 246	1 055 702	1977-1991	1 060 003	1 027 602	1 041 652	0,968315	0,969433	0,001154	-0,028132	-0,026978
15-59	1931-1975	4 045 732	3 125 345	1932-1976	4 034 505	3 141 749	3 133 547	0,772504	0,778720	0,008014	-0,002779	0,005235
60-	-1930	5 091 330	791 137	-1931	5 072 270	791 178	791 158	0,155389	0,155981	0,003802	-0,003751	0,000052
Összesen	-	10 227 308	4 972 184	-	10 166 778	4 960 529	4 966 357	0,486167	0,487916	0,003589	-0,005936	-0,002347

A női népesség esetében

0-14	1976-1990	1 036 519	1 007 986	1977-1991	1 008 564	982 177	995 082	0,972472	0,973837	0,001402	-0,027340	-0,025938
15-59	1931-1975	3 698 048	3 192 253	1932-1976	3 687 755	3 205 707	3 198 980	0,863226	0,869284	0,006993	-0,002787	0,004206
60-	-1930	4 803 030	1 182 419	-1931	4 783 726	1 188 823	1 185 621	0,246182	0,248514	0,009429	-0,004027	0,005401
Összesen	-	9 537 597	5 382 658	-	9 480 045	5 376 707	5 379 683	0,564362	0,567160	0,004946	-0,006053	-0,001106

A mindkét nembeli népesség esetében

0-14	1976-1990	2 126 765	2 063 688	1977-1991	2 068 567	2 009 779	2 036 734	0,970341	0,971580	0,001276	-0,027746	-0,026470
15-59	1931-1975	7 743 780	6 317 598	1932-1976	7 722 260	6 347 456	6 332 527	0,815829	0,821969	0,007498	-0,002783	0,004715
60-	-1930	9 894 360	1 973 556	-1931	9 855 996	1 980 001	1 976 779	0,199463	0,200893	0,007145	-0,003885	0,003260
Összesen	-	19 764 905	10 354 842	-	19 646 823	10 337 236	10 346 040	0,523900	0,526153	0,004291	-0,005992	-0,001702

9.14. A születési évjáratok továbbélési valószínűségei, az elveszültek számának növekedési arányszámjai és a különböző korúak számának növekedési arányszámjai Magyarországon népeisége 1992. I. I.-i és 1993. I. I.-i adatai alapján

Kor-csoport (x, x+n)	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)	(7)	(8)	(9)=(4)/(3)	(10)=(7)/(6)	(11)=(13)-(12)	(12)=(13)-(11)	(13)=(11)+(12)
		Születési év-járatok	Az élve-születések száma	A népesség száma 1992. I. I.-én	Születési év-járatok	Az élve-születések száma	A népesség száma 1993. I. I.-én	Az 1992. évi évközepe-i népesség-szám	1992 r _x ^P	1993 r _x ^P	r(p,t)	r(B,t)	r(x,t)
0-14	1977-1991	1 060 003	1 027 602	1 031 454	1 001 207	1 014 405	0,969433	0,970675	0,001281	-0,027302	-0,027302	-0,026022	
15-59	1932-1976	4 034 505	3 141 749	1933-1977	4 019 845	3 152 626	0,778720	0,784266	0,007096	-0,003640	-0,003640	0,003456	
60-	-1931	5 072 270	791 178	-1932	5 046 724	789 577	0,155981	0,156453	0,003024	-0,005049	-0,005049	-0,002026	
Összesen	-	10 166 778	4 960 529	-	10 098 023	4 943 410	0,487916	0,489542	0,003329	-0,006786	-0,006786	-0,003457	
A férfi népesség esetében													
0-14	1977-1991	1 008 564	982 177	1978-1992	981 263	956 798	0,973837	0,975068	0,001263	-0,027442	-0,027442	-0,026179	
15-59	1932-1976	3 687 755	3 205 707	1933-1977	3 674 460	3 215 094	0,869284	0,874984	0,006536	-0,003612	-0,003612	0,002924	
60-	-1931	4 783 726	1 188 823	-1932	4 758 867	1 194 877	0,248514	0,251084	0,010290	-0,005210	-0,005210	0,005080	
Összesen	-	9 480 045	5 376 707	-	9 414 590	5 366 769	0,567160	0,570048	0,005078	-0,006928	-0,006928	-0,001850	
A női népesség esetében													
0-14	1977-1991	2 068 567	2 009 779	1978-1992	2 012 717	1 958 005	0,971580	0,972817	0,001272	-0,027371	-0,027371	-0,026099	
15-59	1932-1976	7 722 260	6 347 456	1933-1977	7 694 305	6 367 720	0,821969	0,827589	0,006814	-0,003627	-0,003627	0,003187	
60-	-1931	9 855 996	1 980 001	-1932	9 805 591	1 984 454	0,200893	0,202380	0,007374	-0,005127	-0,005127	0,002246	
Összesen	-	19 646 823	10 337 236	-	19 512 613	10 310 179	0,526153	0,528385	0,004234	-0,006855	-0,006855	-0,002621	
A mindkét nembeli népesség esetében													

9.15. A születési évjáratok továbbélési valószínűségei, az elveszültek számának növekedési arányszámjai és a különböző korúak számának növekedési arányszámjai Magyarország népessége 1993. I. I.-i és 1994. I. I.-i adatai alapján

Kor-csoport (x, x+n)	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)	(7)	(8)	(9)=(4)/(3)	(10)=(7)/(6)	(11)=(13)-(12)	(12)=(13)-(11)	(13)=(11)+(12)
		Születési év-járatok	Az élve-születések száma	A népesség száma 1993. I. I.-én	Születési év-járatok	Az élve-születések száma	A népesség száma 1994. I. I.-én	Az 1993. évi évközepe-i népesség-szám	1993 ^r _x ^p	1994 ^r _x ^p	r(p,t)	r(B,t)	r(x,t)
0-14	1978-1992	1 031 454	1 001 207	1979-1993	1 005 036	977 005	989 106	0,970675	0,972109	0,001476	-0,025946	-0,024470	
15-59	1933-1977	4 019 845	3 152 626	1934-1978	4 006 305	3 159 224	3 155 925	0,784266	0,788563	0,005465	-0,003374	0,002091	
60-	-1932	5 046 724	789 577	-1933	5 018 816	786 720	788 149	0,156453	0,156754	0,001920	-0,005545	-0,003625	
Összesen	-	10 098 023	4 943 410	-	10 030 157	4 922 949	4 933 180	0,489542	0,490815	0,002596	-0,006743	-0,004148	
A férfi népesség esetében													
0-14	1978-1992	981 263	956 798	1979-1993	956 554	933 834	945 316	0,975068	0,976248	0,001210	-0,025503	-0,024294	
15-59	1933-1977	3 674 460	3 215 094	1934-1978	3 662 249	3 221 295	3 218 195	0,874984	0,879595	0,005256	-0,003329	0,001927	
60-	-1932	4 758 867	1 194 877	-1933	4 731 363	1 198 890	1 196 884	0,251084	0,253392	0,009149	-0,005796	0,003353	
Összesen	-	9 414 590	5 366 769	-	9 350 166	5 354 019	5 360 395	0,570048	0,572612	0,004488	-0,006867	-0,002379	
A női népesség esetében													
0-14	1978-1992	2 012 717	1 958 005	1979-1993	1 961 590	1 910 839	1 934 422	0,972817	0,974128	0,001346	-0,025730	-0,024384	
15-59	1933-1977	7 694 305	6 367 720	1934-1978	7 668 554	6 380 519	6 374 120	0,827589	0,832037	0,005360	-0,003352	0,002008	
60-	-1932	9 805 591	1 984 454	-1933	9 750 179	1 985 610	1 985 033	0,202380	0,203649	0,006249	-0,005667	0,000582	
Összesen	-	19 512 613	10 310 179	-	19 380 323	10 276 968	10 293 575	0,528385	0,530278	0,003576	-0,006803	-0,003226	
A mindkét nembeli népesség esetében													

9.16. A születési évjáratok továbbélési valószínűségei, az elveszültek számának növekedési arányszámjai és a különböző korúak számának növekedési arányszámjai Magyarország népessége 1994. I. I.-i és 1995. I. I.-i adatai alapján

Kor-csoport (év), x+n	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)	(7)	(8)	$1994^r P_x$	$1995^r P_x$	r(p,t)	r(B,t)	r(x,t)
(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)	(7)	(8)	(9)=(4)/(3)	(10)=(7)/(6)	(11)=(13)-(12)	(12)=(13)-(11)	(13)=(11)+(12)
0-14	1979-1993	1 005 036	977 005	1980-1994	982 273	956 353	966 679	0,972109	0,973612	0,001545	-0,022909	-0,021365
15-59	1934-1978	4 006 305	3 159 224	1935-1979	3 988 500	3 163 544	3 161 384	0,788563	0,793166	0,005821	-0,004454	0,001366
60-	-1933	5 018 816	786 720	-1934	4 984 630	783 807	785 264	0,156754	0,157245	0,003125	-0,006835	-0,003710
Összesen	-	10 030 157	4 922 949	-	9 955 403	4 903 704	4 913 327	0,490815	0,492567	0,003564	-0,007481	-0,003917
A férfi népesség esetében												
0-14	1979-1993	956 554	933 834	1980-1994	934 551	913 574	923 704	0,976248	0,977554	0,001337	-0,023271	-0,021934
15-59	1934-1978	3 662 249	3 221 295	1935-1979	3 646 139	3 225 893	3 223 594	0,879595	0,884742	0,005835	-0,004409	0,001426
60-	-1933	4 731 363	1 198 890	-1934	4 698 709	1 202 506	1 200 698	0,253392	0,255923	0,009937	-0,006926	0,003012
Összesen	-	9 350 166	5 354 019	-	9 279 399	5 341 973	5 347 996	0,572612	0,575681	0,005345	-0,007597	-0,002252
A női népesség esetében												
0-14	1979-1993	1 961 590	1 910 839	1980-1994	1 916 824	1 869 927	1 890 383	0,974128	0,975534	0,001443	-0,023086	-0,021643
15-59	1934-1978	7 668 554	6 380 519	1935-1979	7 634 639	6 389 437	6 384 978	0,832037	0,836901	0,005829	-0,004432	0,001397
60-	-1933	9 750 179	1 985 610	-1934	9 683 339	1 986 313	1 985 962	0,203649	0,205127	0,007233	-0,006879	0,000354
Összesen	-	19 380 323	10 276 968	-	19 234 802	10 245 677	10 261 323	0,530278	0,532664	0,004488	-0,007537	-0,003049
A mindkét nembeli népesség esetében												

9.17. A születési évjáratok továbbélési valószínűségei, az elveszültek számának növekedési arányszámjai és a különböző korúak számának növekedési arányszámjai Magyarország népessége 1995. I. I.-i és 1996. I. I.-i adatai alapján

Kor-csoport (év), x+n	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)	(7)	(8)	$1995^r P_x$	$1996^r P_x$	r(p,t)	r(B,t)	r(x,t)
		Születési év-járatok	Az élve-születések száma	A népesség száma 1995. I. I.-én	Születési év-járatok	Az élve-születések száma	A népesség száma 1996. I. I.-én	Az 1995. évi évközepe-i népesség-szám	(9)=(4)/(3)	(10)=(7)/(6)	(11)=(13)-(12)	(12)=(13)-(11)	(13)=(11)+(12)

A férfi népesség esetében

0-14	1980-1994	982 273	956 353	1981-1995	963 714	939 518	947 935	0,973612	0,974893	0,001315	-0,019075	-0,017760
15-59	1935-1979	3 988 500	3 163 544	1936-1980	3 966 848	3 164 606	3 164 075	0,793166	0,797763	0,005779	-0,005443	0,000336
60-	-1934	4 984 630	783 807	-1935	4 949 362	779 792	781 800	0,157245	0,157554	0,001965	-0,007100	-0,005136
Összesen	-	9 955 403	4 903 704	-	9 879 924	4 883 916	4 893 810	0,492567	0,494327	0,003567	-0,007611	-0,004043

A női népesség esetében

0-14	1980-1994	934 551	913 574	1981-1995	916 491	896 959	905 267	0,977554	0,978688	0,001160	-0,019514	-0,018354
15-59	1935-1979	3 646 139	3 225 893	1936-1980	3 626 985	3 226 076	3 225 985	0,884742	0,889465	0,005324	-0,005267	0,000057
60-	-1934	4 698 709	1 202 506	-1935	4 664 229	1 205 349	1 203 928	0,255923	0,258424	0,009727	-0,007365	0,002361
Összesen	-	9 279 399	5 341 973	-	9 207 705	5 328 384	5 335 179	0,575681	0,578688	0,005209	-0,007756	-0,002547

A mindkét nembeli népesség esetében

0-14	1980-1994	1 916 824	1 869 927	1981-1995	1 880 205	1 836 477	1 853 202	0,975534	0,976743	0,001239	-0,019289	-0,018050
15-59	1935-1979	7 634 639	6 389 437	1936-1980	7 593 833	6 390 682	6 390 060	0,836901	0,841562	0,005554	-0,005359	0,000195
60-	-1934	9 683 339	1 986 313	-1935	9 613 591	1 985 141	1 985 728	0,205127	0,206493	0,006639	-0,007229	-0,000590
Összesen	-	19 234 802	10 245 677	-	19 087 629	10 212 300	10 228 990	0,532664	0,535022	0,004418	-0,007681	-0,003263

9.18. A születési évjáratok továbbélési valószínűségei, az elveszültek számának növekedési arányszámjai és a különböző korúak számának növekedési arányszámjai Magyarország népessége 1996. I. I.-i és 1997. I. I.-i adatai alapján

Kor-csoport (év), x+n	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)	(7)	(8)	(9)=(4)/(3)	(10)=(7)/(6)	(11)=(13)-(12)	(12)=(13)-(11)	(13)=(11)+(12)
		Születési év-járatok	Az élve-születések száma	A népesség száma 1996. I. I.-én	Születési év-járatok	Az élve-születések száma	A népesség száma 1997. I. I.-én	Az 1996. évi évközepe-i népesség-szám	1996 ^r _x ^p	1997 ^r _x ^p	r(p,t)	r(B,t)	r(x,t)
0-14	1981-1995	963 714	939 518	1982-1996	944 982	922 381	930 950	0,974893	0,976083	0,001220	-0,019629	-0,018409	
15-59	1936-1980	3 966 848	3 164 606	1937-1981	3 945 182	3 167 485	3 166 046	0,797763	0,802874	0,006386	-0,005477	0,000909	
60-	-1935	4 949 362	779 792	-1936	4 910 584	773 411	776 601	0,157554	0,157499	-0,000351	-0,007866	-0,008217	
Összesen	-	9 879 924	4 883 916	-	9 800 748	4 863 277	4 873 597	0,494327	0,496215	0,003811	-0,008046	-0,004235	
A férfi népesség esetében													
0-14	1981-1995	916 491	896 959	1982-1996	897 605	879 661	888 310	0,978688	0,980009	0,001349	-0,020822	-0,019474	
15-59	1936-1980	3 626 985	3 226 076	1937-1981	3 608 172	3 225 165	3 225 621	0,889465	0,893850	0,004918	-0,005200	-0,000282	
60-	-1935	4 664 229	1 205 349	-1936	4 626 609	1 206 339	1 205 844	0,258424	0,260739	0,008919	-0,008098	0,000821	
Összesen	-	9 207 705	5 328 384	-	9 132 386	5 311 165	5 319 775	0,578688	0,581575	0,004977	-0,008214	-0,003237	
A női népesség esetében													
0-14	1981-1995	1 880 205	1 836 477	1982-1996	1 842 587	1 802 042	1 819 260	0,976743	0,977996	0,001282	-0,020210	-0,018929	
15-59	1936-1980	7 593 833	6 390 682	1937-1981	7 553 354	6 392 650	6 391 667	0,841562	0,846333	0,005653	-0,005345	0,000308	
60-	-1935	9 613 591	1 985 141	-1936	9 537 193	1 979 750	1 982 445	0,206493	0,207582	0,005259	-0,007979	-0,002719	
Összesen	-	19 087 629	10 212 300	-	18 933 134	10 174 442	10 193 372	0,555022	0,537388	0,004413	-0,008127	-0,003714	
A mindkét nembeli népesség esetében													

9.19. A születési évjáratok továbbélési valószínűségei, az elveszültek számának növekedési arányszámjai és a különböző korúak számának növekedési arányszámjai Magyarország népessége 1997. I. I.-i és 1998. I. I.-i adatai alapján

Kor-csoport (év), x+n	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)	(7)	(8)	1997^P_x	1998^P_x	r(p,t)	r(B,t)	r(x,t)
									(9)=(4)/(3)	(10)=(7)/(6)	(11)=(13)-(12)	(12)=(13)-(11)	(13)=(11)+(12)

A férfi népesség esetében

0-14	1982-1996	944 982	922 381	1983-1997	928 507	907 108	914 745	0,976083	0,976953	0,000891	-0,017588	-0,016697
15-59	1937-1981	3 945 182	3 167 485	1938-1982	3 919 420	3 166 243	3 166 864	0,802874	0,807835	0,006159	-0,006551	-0,000392
60-	-1936	4 910 584	773 411	-1937	4 871 084	768 555	770 983	0,157499	0,157779	0,001778	-0,008076	-0,006298
Összesen	-	9 800 748	4 863 277	-	9 719 011	4 841 906	4 852 592	0,496215	0,498189	0,003971	-0,008375	-0,004404

A női népesség esetében

0-14	1982-1996	897 605	879 661	1983-1997	859 039	864 617	872 139	0,980009	1,006493	0,026666	-0,043916	-0,017250
15-59	1937-1981	3 608 172	3 225 165	1938-1982	3 585 044	3 219 424	3 222 295	0,893850	0,898015	0,004649	-0,006431	-0,001782
60-	-1936	4 626 609	1 206 339	-1937	4 588 043	1 209 411	1 207 875	0,260739	0,263601	0,010914	-0,008371	0,002543
Összesen	-	9 132 386	5 311 165	-	9 032 126	5 293 452	5 302 309	0,581575	0,586069	0,007699	-0,011039	-0,003341

A mindkét nembeli népesség esetében

0-14	1982-1996	1 842 587	1 802 042	1983-1997	1 787 546	1 771 725	1 786 884	0,977996	0,991149	0,013360	-0,030327	-0,016967
15-59	1937-1981	7 553 354	6 392 650	1938-1982	7 504 464	6 385 667	6 389 159	0,846333	0,850916	0,005401	-0,006494	-0,001093
60-	-1936	9 537 193	1 979 750	-1937	9 459 127	1 977 966	1 978 858	0,207582	0,209107	0,007318	-0,008219	-0,000902
Összesen	-	18 933 134	10 174 442	-	18 751 137	10 135 358	10 154 901	0,537388	0,540520	0,005810	-0,009659	-0,003849

9.20. A születési évjáratok továbbélési valószínűségei, az elveszültek számának növekedési arányszámjai és a különböző korúak számának növekedési arányszámjai Magyarországon népe ssége 1998. I. I.-i és 1999. I. I.-i adatai alapján

Kor-csoport (x, x+n)	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)	(7)	(8)	(9)=(4)/(3)	(10)=(7)/(6)	(11)=(13)-(12)	(12)=(13)-(11)	(13)=(11)+(12)
		Születési év-járatok	Az élve-születések száma	A népesség száma 1998. I. I.-én	Születési év-járatok	Az élve-születések száma	A népesség száma 1999. I. I.-én	Az 1998. évi évközépi népesség-szám	1998 ^r P _x	1999 ^r P _x	r(p,t)	r(B,t)	r(x,t)

A férfi népesség esetében

0-14	1983-1997	928 507	907 108	1984-1998	913 307	893 417	900 263	0,976953	0,978222	0,001298	-0,016506	-0,015208
15-59	1938-1982	3 919 420	3 166 243	1939-1983	3 890 558	3 159 754	3 162 999	0,807835	0,812160	0,005340	-0,007391	-0,002052
60-	-1937	4 871 084	768 555	-1938	4 830 142	764 391	766 473	0,157779	0,158254	0,003008	-0,008441	-0,005433
Összesen	-	9 879 924	4 841 906	-	9 634 007	4 817 562	4 829 735	0,490075	0,500058	0,020165	-0,025206	-0,005040

A női népesség esetében

0-14	1983-1997	859 039	864 617	1984-1998	844 282	851 209	857 913	1,006493	1,008205	0,001699	-0,017328	-0,015629
15-59	1938-1982	3 585 044	3 219 424	1939-1983	3 558 958	3 209 835	3 214 630	0,898015	0,901903	0,004320	-0,007303	-0,002983
60-	-1937	4 588 043	1 209 411	-1938	4 548 112	1 213 183	1 211 297	0,263601	0,266744	0,011855	-0,008741	0,003114
Összesen	-	9 032 126	5 293 452	-	8 951 352	5 274 227	5 283 840	0,586069	0,589210	0,005345	-0,008983	-0,003638

A mindkét nembeli népesség esetében

0-14	1983-1997	1 787 546	1 771 725	1984-1998	1 757 589	1 744 626	1 758 176	0,991149	0,992625	0,001487	-0,016901	-0,015413
15-59	1938-1982	7 504 464	6 385 667	1939-1983	7 449 516	6 369 589	6 377 629	0,850916	0,855034	0,004828	-0,007349	-0,002521
60-	-1937	9 459 127	1 977 966	-1938	9 378 254	1 977 574	1 977 770	0,209107	0,210868	0,008388	-0,008586	-0,000198
Összesen	-	18 912 050	10 135 358	-	18 585 359	10 091 789	10 113 575	0,535921	0,542997	0,013117	-0,017425	-0,004308

9.21. A születési évjáratok továbbélési valószínűségei, az elveszültek számának növekedési arányszámai és a különböző korúak számának növekedési arányszámai Magyarországon népe ssége 1999. I. I.-i és 2000. I. I.-i adatai alapján

Kor-csoport (x, x+n)	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)	(7)	(8)	(9)=(4)/(3)	(10)=(7)/(6)	(11)=(13)-(12)	(12)=(13)-(11)	(13)=(11)+(12)
		Születési év-járatok	Az élve-születések száma	A népesség száma 1999. I. I.-én	Születési év-járatok	Az élve-születések száma	A népesség száma 2000. I. I.-én	Az 1999. évi évközépi népesség-szám	1999 ^r _x ^p	2000 ^r _x ^p	r(p,t)	r(B,t)	r(x,t)

A férfi népesség esetében

0-14	1984-1998	913 307	893 417	1985-1999	898 019	879 985	886 701	0,978222	0,979918	0,001732	-0,016881	-0,015149
15-59	1939-1983	3 890 558	3 159 754	1940-1984	3 862 567	3 151 719	3 155 737	0,812160	0,815965	0,004674	-0,007221	-0,002546
60-	-1938	4 830 142	764 391	-1939	4 789 473	760 113	762 252	0,158254	0,158705	0,002843	-0,008455	-0,005612
Összesen	-	9 879 924	4 817 562	-	9 550 059	4 791 817	4 804 690	0,487611	0,501758	0,028599	-0,033957	-0,005358

A női népesség esetében

0-14	1984-1998	844 282	851 209	1985-1999	828 856	837 258	844 234	1,008205	1,010137	0,001915	-0,018440	-0,016525
15-59	1939-1983	3 558 958	3 209 835	1940-1984	3 533 675	3 200 079	3 204 957	0,901903	0,905595	0,004085	-0,007129	-0,003044
60-	-1938	4 548 112	1 213 183	-1939	4 508 458	1 214 070	1 213 627	0,266744	0,269287	0,009488	-0,008757	0,000731
Összesen	-	8 951 352	5 274 227	-	8 870 989	5 251 407	5 262 818	0,589210	0,591975	0,004682	-0,009018	-0,004336

A mindkét nembeli népesség esetében

0-14	1984-1998	1 757 589	1 744 626	1985-1999	1 726 875	1 717 243	1 730 935	0,992625	0,994422	0,001809	-0,017630	-0,015820
15-59	1939-1983	7 449 516	6 369 589	1940-1984	7 396 242	6 351 798	6 360 694	0,855034	0,858787	0,004380	-0,007177	-0,002797
60-	-1938	9 378 254	1 977 574	-1939	9 297 931	1 974 183	1 975 879	0,210868	0,212325	0,006886	-0,008602	-0,001716
Összesen	-	18 831 276	10 091 789	-	18 421 048	10 043 224	10 067 508	0,535906	0,545204	0,017201	-0,022025	-0,004824

9.22. A születési évjáratok továbbélési valószínűségei, az élveszületések számának növekedési arányszámái és a különböző korúak számának növekedési arányszámái Magyarországon népessége 2000. I. I.-i és 2001. I. I.-i adatai alapján *)

Kor-csoport (x, x+n)	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)	(7)	(8)	(9)=(4)/(3)	(10)=(7)/(6)	(11)=(13)-(12)	(12)=(13)-(11)	(13)=(11)+(12)
		Születési év-járatok	Az élveszületések száma	A népesség száma 1999. I. I.-én	Születési év-járatok	Az élveszületések száma	A népesség száma 2000. I. I.-én	Az 1999. évi évközépi népesség-szám	1999 ^r _x ^p	2000 ^r _x ^p	r(p,t)	r(B,t)	r(x,t)

A férfi népesség esetében

0-14	1984-1998	898 019	879 985	1985-1999	881 599	865 045	872 515	0,979918	0,981223	0,001331	-0,018454	-0,017123
15-59	1939-1983	3 862 567	3 151 719	1940-1984	3 833 479	3 144 987	3 148 353	0,815965	0,820400	0,005421	-0,007559	-0,002138
60-	-1938	4 789 473	760 113	-1939	4 750 985	761 555	760 834	0,158705	0,160294	0,009964	-0,008068	0,001895
Összesen	-	9 879 924	4 791 817	-	9 466 063	4 771 587	4 781 702	0,485005	0,504073	0,038561	-0,042792	-0,004231

A női népesség esetében

0-14	1984-1998	828 856	837 258	1985-1999	812 673	822 416	829 837	1,010137	1,011989	0,001832	-0,019718	-0,017886
15-59	1939-1983	3 533 675	3 200 079	1940-1984	3 507 401	3 190 057	3 195 068	0,905595	0,909522	0,004326	-0,007463	-0,003137
60-	-1938	4 508 458	1 214 070	-1939	4 470 835	1 221 166	1 217 618	0,269287	0,273140	0,014208	-0,008380	0,005828
Összesen	-	8 870 989	5 251 407	-	8 790 909	5 233 639	5 242 523	0,591975	0,595347	0,005679	-0,009068	-0,003389

A mindkét nembeli népesség esetében

0-14	1984-1998	1 726 875	1 717 243	1985-1999	1 694 272	1 687 461	1 702 352	0,994422	0,995980	0,001565	-0,019060	-0,017495
15-59	1939-1983	7 396 242	6 351 798	1940-1984	7 340 880	6 335 044	6 343 421	0,858787	0,862982	0,004872	-0,007513	-0,002641
60-	-1938	9 297 931	1 974 183	-1939	9 221 820	1 982 721	1 978 452	0,212325	0,215003	0,012535	-0,008219	0,004316
Összesen	-	18 750 913	10 043 224	-	18 256 972	10 005 226	10 024 225	0,535613	0,548022	0,022905	-0,026695	-0,003791

*) Becslés.

10. Az évközepi népesség korösszetétele és a különböző korúak növekedési arányszámjai, valamint ez utóbbi komponenseinek a korösszetétel elemeivel súlyozott aritmetikai átlagai
1979-2000

Kor-csoport (év) x, x+n	(2)	(3)	(4)	(5)=(3)+(4)	(6)	(7)	(8)	(9)=(7)+(8)	(10)	(11)	(12)	(13)=(11)+(12)
A férfi népesség évközepi korösszetétele	(2)*r(p,t)	(2)*r(B,t)	(2)*r(a,t)	A női népesség évközepi korösszetétele	(2)*r(p,t)	(2)*r(B,t)	(2)*r(a,t)	A mindkét nem-beli népesség évközepi korösszetétele	(2)*r(p,t)	(2)*r(B,t)	(2)*r(a,t)	
1979												
0-14	0,229934	0,002160	0,002565	0,004725	0,204317	0,000782	0,002537	0,003319	0,216738	0,001450	0,002550	0,004000
15-59	0,624811	-0,000541	-0,006174	-0,006715	0,602932	0,001606	-0,005970	-0,004364	0,613541	0,000564	-0,006069	-0,005504
60-	0,145255	0,001674	-0,000189	0,001486	0,192750	0,003792	-0,000344	0,003448	0,169721	0,002757	-0,000261	0,002497
Összesen	1,000000	0,003294	-0,003798	-0,000505	1,000000	0,006180	-0,003777	0,002403	1,000000	0,004772	-0,003779	0,000993
1980												
0-14	0,232997	-0,000058	0,001403	0,001346	0,206394	0,000042	0,001434	0,001475	0,219280	-0,000006	0,001419	0,001413
15-59	0,620631	0,006354	-0,008459	-0,002105	0,598042	0,004647	-0,008194	-0,003548	0,608984	0,005472	-0,008322	-0,002849
60-	0,146372	0,000385	0,000257	0,000641	0,195564	0,002547	0,000238	0,002784	0,171736	0,001490	0,000256	0,001746
Összesen	1,000000	0,006681	-0,006799	-0,000118	1,000000	0,007236	-0,006523	0,000712	1,000000	0,006957	-0,006647	0,000310
1981												
0-14	0,233968	0,000173	0,000235	0,000407	0,207419	0,000232	0,000553	0,000786	0,220273	0,000204	0,000399	0,000602
15-59	0,618663	0,006214	-0,008546	-0,002332	0,594210	0,004829	-0,008335	-0,003506	0,606049	0,005496	-0,008434	-0,002938
60-	0,147369	0,000910	0,000325	0,001234	0,198371	0,002695	0,000335	0,003031	0,173678	0,001822	0,000339	0,002161
Összesen	1,000000	0,007297	-0,007987	-0,000690	1,000000	0,007757	-0,007446	0,000310	1,000000	0,007521	-0,007696	-0,000174

10. (folytatás) Az évközepi népesség korösszetétele és a különböző korúak növekedési arányszámai,
valamint ez utóbbi komponenseinek a korösszetétel elemeivel súlyozott aritmetikai átlagai
1979-2000

Kor- csoport (<i>x</i> , <i>x</i> + <i>n</i>) (<i>é</i> v)	A férfi népesség évközepi korösszetétele	(2)* <i>r</i> (<i>p</i> , <i>t</i>)	(2)* <i>r</i> (<i>B</i> , <i>t</i>)	(2)* <i>r</i> (<i>a</i> , <i>t</i>)	A női népesség évközepi korösszetétele	(2)* <i>r</i> (<i>p</i> , <i>t</i>)	(2)* <i>r</i> (<i>B</i> , <i>t</i>)	(2)* <i>r</i> (<i>a</i> , <i>t</i>)	A mindkét nem- beli népesség évközepi korösszetétele	(2)* <i>r</i> (<i>p</i> , <i>t</i>)	(2)* <i>r</i> (<i>B</i> , <i>t</i>)	(2)* <i>r</i> (<i>a</i> , <i>t</i>)	(13)=(11)+(12)
(1)	(2)	(3)	(4)	(5)=(3)+(4)	(6)	(7)	(8)	(9)=(7)+(8)	(10)	(11)	(12)	(13)	(13)=(11)+(12)
1986													
0-14	0,226729	0,000161	-0,002289	-0,002127	0,200941	0,000141	-0,001838	-0,001697	0,213391	0,000151	-0,002056	-0,001905	-0,001905
15-59	0,620037	0,005281	-0,006032	-0,000750	0,587827	0,004355	-0,005918	-0,001563	0,603378	0,004797	-0,005968	-0,001171	-0,001171
60-	0,153234	0,000982	-0,000350	0,000633	0,211232	0,002459	-0,000338	0,001921	0,183231	0,001741	-0,000442	0,001299	0,001299
Összesen	1,000000	0,006425	-0,008670	-0,002245	1,000000	0,006955	-0,008294	-0,001139	1,000000	0,006689	-0,008466	-0,001777	-0,001777
1987													
0-14	0,224830	0,000168	-0,002800	-0,002632	0,199287	0,000143	-0,002257	-0,002113	0,211614	0,000155	-0,002519	-0,002364	-0,002364
15-59	0,621021	0,005118	-0,005044	0,000074	0,587492	0,004364	-0,004947	-0,000582	0,603672	0,004724	-0,004989	-0,000266	-0,000266
60-	0,154148	0,001170	-0,000630	0,000540	0,213221	0,002468	-0,000943	0,001525	0,184714	0,001835	-0,000785	0,001050	0,001050
Összesen	1,000000	0,006455	-0,008474	-0,002019	1,000000	0,006976	-0,008146	-0,001169	1,000000	0,006714	-0,008293	-0,001579	-0,001579
1988													
0-14	0,222381	0,000078	-0,003214	-0,003136	0,197143	0,000050	-0,002682	-0,002631	0,209317	0,000064	-0,002939	-0,002875	-0,002875
15-59	0,622431	0,005664	-0,005335	0,000329	0,587568	0,004629	-0,005245	-0,000616	0,604385	0,005123	-0,005283	-0,000160	-0,000160
60-	0,155188	0,001395	-0,000455	0,000940	0,215289	0,002826	-0,000709	0,002117	0,186298	0,002128	-0,000579	-0,001549	-0,001549
Összesen	1,000000	0,007137	-0,009005	-0,001868	1,000000	0,007505	-0,008635	-0,001130	1,000000	0,007315	-0,008800	-0,001486	-0,001486
1989													
0-14	0,219896	-0,001308	-0,006275	-0,007582	0,194469	-0,000804	-0,005450	-0,006253	0,206710	-0,001046	-0,005847	-0,006893	-0,006893
15-59	0,623244	-0,012592	-0,002318	-0,014910	0,588530	-0,005844	-0,002224	-0,008067	0,605241	-0,009093	-0,002268	-0,011362	-0,011362
60-	0,156859	-0,001069	-0,000581	-0,001650	0,217001	-0,001735	-0,000866	-0,002601	0,188049	-0,001420	-0,000723	-0,002143	-0,002143
Összesen	1,000000	-0,014969	-0,009174	-0,024143	1,000000	-0,008382	-0,008540	-0,016921	1,000000	-0,011559	-0,008838	-0,020397	-0,020397

10. (folytatás) Az évközepi népesség korösszetétele és a különböző korúak növekedési arányszámai, valamint ez utóbbi komponenseinek a korösszetétel elemeivel súlyozott aritmetikai átlagai
1979-2000

Kor- csoport (<i>x</i> , <i>x</i> + <i>n</i>) (1)	A férfi népesség évközepi korösszetétele (2)	(2)* <i>r</i> (<i>p</i> , <i>t</i>) (3)	(2)* <i>r</i> (<i>B</i> , <i>t</i>) (4)	(2)* <i>r</i> (<i>a</i> , <i>t</i>) (5)=(3)+(4)	A női népesség évközepi korösszetétele (6)	(2)* <i>r</i> (<i>p</i> , <i>t</i>) (7)	(2)* <i>r</i> (<i>B</i> , <i>t</i>) (8)	(2)* <i>r</i> (<i>a</i> , <i>t</i>) (9)=(7)+(8)	A mindkét nem- beli népesség évközepi korösszetétele (10)	(2)* <i>r</i> (<i>p</i> , <i>t</i>) (11)	(2)* <i>r</i> (<i>B</i> , <i>t</i>) (12)	(2)* <i>r</i> (<i>a</i> , <i>t</i>) (13)=(11)+(12)
1990												
0-14	0,215538	-0,000033	-0,006943	-0,006975	0,190122	-0,000031	-0,005935	-0,005967	0,202330	-0,000032	-0,006420	-0,006451
15-59	0,625936	0,005709	-0,002055	0,003654	0,591272	0,004735	-0,001954	0,002781	0,607922	0,005202	-0,002002	0,003200
60-	0,158526	0,001399	-0,000632	0,000767	0,218605	0,002775	-0,000939	0,001837	0,189747	0,002108	-0,000785	0,001323
Összesen	1,000000	0,007075	-0,009630	-0,002555	1,000000	0,007479	-0,008828	-0,001349	1,000000	0,007278	-0,009206	-0,001928
1991												
0-14	0,209742	0,000242	-0,005900	-0,005658	0,184970	0,000259	-0,005057	-0,004798	0,196861	0,000251	-0,005462	-0,005211
15-59	0,630955	0,005056	-0,001753	0,003303	0,594641	0,004158	-0,001657	0,002501	0,612073	0,004589	-0,001703	0,002886
60-	0,159303	0,000606	-0,000598	0,000008	0,220389	0,002078	-0,000888	0,001190	0,191066	0,001365	-0,000742	0,000623
Összesen	1,000000	0,005904	-0,008251	-0,002347	1,000000	0,006496	-0,007602	-0,001106	1,000000	0,006206	-0,007908	-0,001702
1992												
0-14	0,204849	0,000262	-0,005593	-0,005331	0,180479	0,000228	-0,004953	-0,004725	0,192169	0,000244	-0,005260	-0,005015
15-59	0,635543	0,004510	-0,002313	0,002196	0,597646	0,003906	-0,002159	0,001748	0,615824	0,004196	-0,002234	0,001963
60-	0,159609	0,000483	-0,000806	-0,000323	0,221874	0,002283	-0,001156	0,001127	0,192007	0,001416	-0,000984	0,000431
Összesen	1,000000	0,005255	-0,008712	-0,003458	1,000000	0,006417	-0,008267	-0,001850	1,000000	0,005857	-0,008478	-0,002621
1993												
0-14	0,200501	0,000296	-0,005202	-0,004906	0,176352	0,000213	-0,004498	-0,004284	0,187925	0,000253	-0,004835	-0,004582
15-59	0,639734	0,003496	-0,002158	0,001338	0,600365	0,003156	-0,001999	0,001157	0,619233	0,003319	-0,002076	0,001243
60-	0,159765	0,000307	-0,000886	-0,000579	0,223283	0,002043	-0,001294	0,000749	0,192842	0,001205	-0,001093	0,000112
Összesen	1,000000	0,004099	-0,008247	-0,004148	1,000000	0,005412	-0,007790	-0,002379	1,000000	0,004777	-0,008004	-0,003227

10. (folytatás) Az évközepi népesség korösszetétele és a különböző korúak növekedési arányszámai, valamint ez utóbbi komponenseinek a korösszetétel elemeivel súlyozott aritmetikai átlagai
1979-2000

Kor- csoport (x , $x+n$) (1)	A férfi népesség évközepi korösszetétele (2)	(2)*r(p,t) (3)	(2)*r(B,t) (4)	(2)*r(a,t) (5)=(3)+(4)	A női népesség évközepi korösszetétele (6)	(2)*r(p,t) (7)	(2)*r(B,t) (8)	(2)*r(a,t) (9)=(7)+(8)	A mindkét nem- beli népesség évközepi korösszetétele (10)	(2)*r(p,t) (11)	(2)*r(B,t) (12)	(2)*r(a,t) (13)=(11)+(12)
						1994						
0-14	0,196746	0,000304	-0,004507	-0,004203	0,172720	0,000231	-0,004019	-0,003788	0,184224	0,000266	-0,004253	-0,003987
15-59	0,643430	0,003745	-0,002866	0,000879	0,602767	0,003517	-0,002658	0,000860	0,622237	0,003627	-0,002758	0,000869
60-	0,159823	0,000499	-0,001092	-0,000593	0,224514	0,002231	-0,001555	0,000676	0,193539	0,001400	-0,001331	0,000069
Összesen	1,000000	0,004549	-0,008465	-0,003918	1,000000	0,005979	-0,008232	-0,002253	1,000000	0,005293	-0,008342	-0,003049
						1995						
0-14	0,193701	0,000255	-0,003695	-0,003440	0,169679	0,000197	-0,003311	-0,003114	0,181172	0,000224	-0,003495	-0,003270
15-59	0,646546	0,003736	-0,003519	0,000217	0,604663	0,003219	-0,003185	0,000034	0,624701	0,003470	-0,003348	0,000122
60-	0,159753	0,000314	-0,001134	-0,000820	0,225658	0,002195	-0,001662	0,000533	0,194127	0,001289	-0,001403	-0,000115
Összesen	1,000000	0,004305	-0,008348	-0,004043	1,000000	0,005611	-0,008158	-0,002547	1,000000	0,004983	-0,008246	-0,003263
						1996						
0-14	0,191019	0,000233	-0,003750	-0,003516	0,166983	0,000225	-0,003477	-0,003252	0,178475	0,000229	-0,003607	-0,003378
15-59	0,649632	0,004149	-0,003558	0,000591	0,606345	0,002982	-0,003153	-0,000171	0,627041	0,003545	-0,003352	0,000193
60-	0,159349	-0,000056	-0,001253	-0,001309	0,226672	0,002022	-0,001836	0,000186	0,194484	0,001023	-0,001552	-0,000529
Összesen	1,000000	0,004326	-0,008561	-0,004235	1,000000	0,005229	-0,008465	-0,003237	1,000000	0,004796	-0,008510	-0,003714
						1997						
0-14	0,188506	0,000168	-0,003315	-0,003147	0,164483	0,004386	-0,007223	-0,002837	0,175963	0,002351	-0,005336	-0,002986
15-59	0,652613	0,004020	0,000655	-0,000256	0,607715	0,002825	-0,003908	-0,001083	0,629170	0,003398	-0,004086	-0,000688
60-	0,158881	0,000282	-0,001283	-0,001001	0,227802	0,002486	-0,001907	0,000579	0,194867	0,001426	-0,001602	-0,000176
Összesen	1,000000	0,004470	-0,003944	0,000526	1,000000	0,009697	-0,013038	-0,003341	1,000000	0,007175	-0,011024	-0,003849

10. (folytatás) Az évközepepi népesség korösszetétele és a különböző korúak növekedési arányszámait, valamint ez utóbbi komponenseinek a korösszetétel elemeivel súlyozott aritmetikai átlagai
1979-2000

Kor- csoport (év) x, x+n	A férfi népesség évközepepi korösszetétele (2)	(2)*r(p,t) (3)	(2)*r(B,t) (4)	(2)*r(a,t) (5)=(3)+(4)	A női népesség évközepepi korösszetétele (6)	(2)*r(p,t) (7)	(2)*r(B,t) (8)	(2)*r(a,t) (9)=(7)+(8)	A mindkét nem- beli népesség évközepepi korösszetétele (10)	(2)*r(p,t) (11)	(2)*r(B,t) (12)	(2)*r(a,t) (13)=(11)+(12)
1998												
0-14	0,186400	0,000242	-0,003077	-0,002835	0,162365	0,000276	-0,002813	-0,002538	0,173843	0,000259	-0,002938	-0,002680
15-59	0,654901	0,003497	-0,004267	-0,001344	0,608389	0,002628	-0,004443	-0,001815	0,630601	0,003045	-0,004634	-0,001590
60-	0,158699	0,000477	-0,001340	-0,000862	0,229246	0,002718	-0,002004	0,000714	0,195556	0,001640	-0,001679	-0,000039
Összesen	1,000000	0,004216	-0,008683	-0,004467	1,000000	0,005622	-0,009260	-0,003639	1,000000	0,004943	-0,009251	-0,004308
1999												
0-14	0,184549	0,000320	-0,003115	-0,002796	0,160415	0,000307	-0,002958	-0,002651	0,171933	0,000311	-0,003031	-0,002720
15-59	0,656803	0,003070	-0,007713	-0,001672	0,608981	0,002488	-0,004342	-0,001854	0,631804	0,002767	-0,004534	-0,001767
60-	0,158647	0,000451	-0,001341	-0,000890	0,230604	0,002188	-0,002019	0,000169	0,196263	0,001351	-0,001688	-0,000337
Összesen	1,000000	0,003841	-0,012170	-0,008329	1,000000	0,004983	-0,009319	-0,004336	1,000000	0,004430	-0,009254	-0,004824
2000												
0-14	0,182470	0,000243	-0,003367	-0,003124	0,158290	0,000290	-0,003121	-0,002831	0,169824	0,000266	-0,003237	-0,002971
15-59	0,658417	0,003569	-0,008534	-0,001408	0,609452	0,002637	-0,004548	-0,001912	0,632809	0,003083	-0,004754	-0,001671
60-	0,159114	0,001585	-0,001284	0,000302	0,232258	0,003300	-0,001946	0,001354	0,197367	0,002474	-0,001622	0,000852
Összesen	1,000000	0,005397	-0,013185	-0,007787	1,000000	0,006227	-0,009616	-0,003389	1,000000	0,005823	-0,009614	-0,003791

11.1. A korösszetétel és a korszpecifikus növekedési arányszámok változásának hatása a népesség természetes szaporodási arányszámának alakulására 1981 és 1986 között

Korcsoport (év) x, x+n (1)	Az évközépi népesség aránya		r(a,t)		[(3)*(5)]-[(2)*(4)]= (7)+(8)	[(3)-(2)]*(4) (7)	[(5)-(4)]*(3) (8)
	1981	1986	1981	1986			
	(2)	(3)	(4)	(5)			

A férfi népesség esetében

0-14	0,233968	0,226729	0,001741	-0,009383	-0,002535	-0,000013	-0,002522
15-59	0,618663	0,620037	-0,003769	-0,001210	0,001581	-0,000005	0,001587
60-	0,147369	0,153234	0,008375	0,004129	-0,000602	0,000049	-0,000651
Összesen	1,000000	1,000000	-0,000690	-0,002245	-0,001555	0,000031	-0,001586

A női népesség esetében

0-14	0,207419	0,200941	0,003788	-0,008446	-0,002483	-0,000025	-0,002458
15-59	0,594210	0,587827	-0,005900	-0,002659	0,001943	0,000038	0,001905
60-	0,198371	0,211232	0,015277	0,009095	-0,001109	0,000196	-0,001306
Összesen	1,000000	1,000000	0,000310	-0,001339	-0,001649	0,000210	-0,001859

A mindkét nembeli népesség esetében

0-14	0,220273	0,213391	0,002735	-0,008926	-0,002507	-0,000019	-0,002488
15-59	0,606049	0,603378	-0,004847	-0,001940	0,001767	0,000013	0,001754
60-	0,173678	0,183231	0,012442	0,007090	-0,000862	0,000119	-0,000981
Összesen	1,000000	1,000000	-0,000174	-0,001776	-0,001602	0,000113	-0,001715

11.2. A korösszetétel és a korszpecifkus növekedési arányszámok változásának hatása a népesség természetes szaporodási arányszámának alakulására 1986 és 1991 között

Korcsoport (év) x, x+n (1)	Az évközépi népesség aránya		r(a,t)		[(3)*(5)]-[(2)*(4)]= (7)+(8)	[(3)-(2)]*(4) (7)	[(5)-(4)]*(3) (8)
	1986	1991	1986	1991			
	(2)	(3)	(4)	(5)			

A férfi népesség esetében

0-14	0,226729	0,209742	-0,009383	-0,026978	-0,003531	0,000159	-0,003690
15-59	0,620037	0,630955	-0,001210	0,005235	0,004053	-0,000013	0,004067
60-	0,153234	0,159303	0,004129	0,000052	-0,000624	0,000025	-0,000649
Összesen	1,000000	1,000000	-0,002245	-0,002347	-0,000102	0,000171	-0,000273

A női népesség esetében

0-14	0,200941	0,184970	-0,008446	-0,025938	-0,003101	0,000135	-0,003236
15-59	0,587827	0,594641	-0,002659	0,004206	0,004064	-0,000018	0,004082
60-	0,211232	0,220389	0,009095	0,005401	-0,000731	0,000083	-0,000814
Összesen	1,000000	1,000000	-0,001339	-0,001106	0,000233	0,000200	0,000033

A mindkét nembeli népesség esetében

0-14	0,213391	0,196861	-0,008926	-0,026470	-0,003306	0,000148	-0,003454
15-59	0,603378	0,612073	-0,001940	0,004715	0,004056	-0,000017	0,004073
60-	0,183231	0,191066	0,007090	0,003260	-0,000676	0,000056	-0,000732
Összesen	1,000000	1,000000	-0,001776	-0,001702	0,000074	0,000186	-0,000112

11.3. A korösszetétel és a korszpecifikus növekedési arányszámok változásának hatása a népesség természetes szaporodási arányszámának alakulására 1991 és 1996 között

Korcsoport (év) x, x+n (1)	Az évközépi népesség aránya		r(a,t)		$[(3) \cdot (5)] - [(2) \cdot (4)] =$ (7)+(8)	$[(3) - (2)] \cdot (4) =$ (7)	$[(5) - (4)] \cdot (3)$ (8)
	1991	1996	1991	1996			
	(2)	(3)	(4)	(5)			

A férfi népesség esetében

0-14	0,209742	0,191019	-0,026978	-0,018409	0,002142	0,000505	0,001637
15-59	0,630955	0,649632	0,005235	0,000909	-0,002713	0,000098	-0,002810
60-	0,159303	0,159349	0,000052	-0,008217	-0,001318	0,000000	-0,001318
Összesen	1,000000	1,000000	-0,002347	-0,004235	-0,001888	0,000603	-0,002491

A női népesség esetében

0-14	0,184970	0,166983	-0,025938	-0,019474	0,001546	0,000467	0,001079
15-59	0,594641	0,606345	0,004206	-0,000282	-0,002672	0,000049	-0,002721
60-	0,220389	0,226672	0,005401	0,000821	-0,001004	0,000034	-0,001038
Összesen	1,000000	1,000000	-0,001106	-0,003237	-0,002130	0,000550	-0,002680

A mindkét nembeli népesség esetében

0-14	0,196861	0,178475	-0,026470	-0,018929	0,001833	0,000487	0,001346
15-59	0,612073	0,627041	0,004715	0,000308	-0,002693	0,000071	-0,002763
60-	0,191066	0,194484	0,003260	-0,002719	-0,001152	0,000011	-0,001163
Összesen	1,000000	1,000000	-0,001702	-0,003714	-0,002012	0,000568	-0,002580

11.4. A korösszetétel és a korszpecifkus növekedési arányszámok változásának hatása a népesség természetes szaporodási arányszámának alakulására 1996 és 2001 között

Korcsoport (év) x, x+n (1)	Az évközépi népesség aránya		r(a,t)		[(3)*(5)]-[(2)*(4)]= (7)+(8)	[(3)-(2)]*(4) (7)	[(5)-(4)]*(3) (8)
	1996	2001	1996	2001			
	(2)	(3)	(4)	(5)			

A férfi népesség esetében

0-14	0,191019	0,182470	-0,018409	-0,017123	0,000392	0,000157	0,000235
15-59	0,649632	0,658417	0,000909	-0,002138	-0,001998	0,000008	-0,002006
60-	0,159349	0,159114	-0,008217	0,001895	0,001611	0,000002	0,001609
Összesen	1,000000	1,000000	-0,004235	-0,004231	0,000005	0,000167	-0,000163

A női népesség esetében

0-14	0,166983	0,166983	-0,019474	-0,017886	0,000265	0,000000	0,000265
15-59	0,606345	0,606345	-0,000282	-0,003137	-0,001731	0,000000	-0,001731
60-	0,226672	0,226672	0,000821	0,005828	0,001135	0,000000	0,001135
Összesen	1,000000	1,000000	-0,003237	-0,003389	-0,000331	0,000000	-0,000331

A mindkét nembeli népesség esetében

0-14	0,178475	0,178475	-0,018929	-0,017495	0,000256	0,000000	0,000256
15-59	0,627041	0,627041	0,000308	-0,002641	-0,001849	0,000000	-0,001849
60-	0,194484	0,194484	-0,002719	0,004316	0,001368	0,000000	0,001368
Összesen	1,000000	1,000000	-0,003714	-0,003791	-0,000225	0,000000	-0,000225

26. Belépők megoszlása foglalkozás és nemek szerint, 1990-2000

Bevándorlók és egyéb státuszúak együtt

Foglalkozás	1990		1991		1992		1993		1994		1995		1996								
	férfi	nő	férfi	nő	férfi	nő	férfi	nő	férfi	nő	férfi	nő	férfi	nő							
Törvényhozók, igazgatási, gazdasági vez.	360	60	420	730	215	945	516	153	669	585	203	788	790	245	1 035	1 388	467	1 855	1 609	641	2 250
Felsőfokú képzettséget igénylő fogl.	2 307	1 998	4 305	1 744	1 262	3 006	1 078	968	2 046	1 096	1 086	2 182	1 178	1 145	2 323	956	768	1 724	827	641	1 468
Egyéb, felső- vagy középf. képz. igénylő fogl.	753	1 289	2 042	539	634	1 173	416	435	851	382	515	897	411	476	887	350	360	710	318	317	635
Irodai és ügyviteli foglalkozások	623	1 052	1 675	553	706	1 259	432	484	916	408	454	862	357	411	768	404	365	769	353	294	647
Szolgáltatás jellegű foglalkozások	584	931	1 515	1 200	688	1 888	446	400	846	348	430	778	376	427	803	433	441	874	431	348	779
Mező- és erdőgazdálkodási fogl.	90	57	147	71	36	107	35	18	53	53	20	73	65	20	85	30	17	47	22	10	32
Ipari- és építőipari foglalkozások	5 501	2 032	7 533	2 652	1 000	3 652	1 652	710	2 362	2 033	683	2 716	1 808	637	2 445	1 729	596	2 325	1 552	523	2 075
Gépkészítők, összeszerelők, járművezetők	338	22	360	175	12	187	114	6	120	156	4	160	113	4	117	82	4	86	71	5	76
Szakképzettséget nem igénylő fogl.	1 124	1 172	2 296	692	628	1 320	440	397	837	588	463	1 051	759	598	1 357	704	522	1 226	541	355	896
Fegyveres erők foglalkozásaiban dolog.	11	2	13	3	1	4	13	1	14	7	7	7	6	1	7	2	2	2	1	1	1
Munkanélküli, eltartott	5 485	6 196	11 681	3 441	4 048	7 489	2 647	3 354	6 001	3 047	3 802	6 849	3 147	3 803	6 950	2 404	3 159	5 563	2 710	3 579	6 289
ebből: háztartásbeli	24	1 254	1 278	27	927	954	10	780	790	5	739	744	4	610	614	4	587	591	4	662	666
nyugdíjas	257	458	715	257	410	667	368	504	872	458	686	1 144	463	667	1 130	352	593	945	411	650	1 061
egyetemi hallgató	639	394	1 033	390	260	650	273	161	434	351	250	601	422	335	757	346	272	618	452	319	771
középiszkolás	565	492	1 057	287	240	527	217	199	416	267	272	539	264	245	509	181	168	349	198	161	359
általános iskolás	1 592	1 539	3 131	617	626	1 243	438	429	867	511	480	991	437	431	868	212	204	416	201	212	413
Ismeretlen	2	1	3	5	5	10	6	2	8	10	7	17	17	12	29	19	18	37	31	30	61

Mindösszesen 17 178 14 812 31 990 11 805 9 235 21 040 7 795 6 928 14 723 8 713 7 667 16 380 9 027 7 779 16 806 8 501 6 717 15 218 8 466 6 743 15 209

26. (folytatás) Belépők megoszlása foglalkozás és nemek szerint, 1990-2000

Bevándorló + egyéb (%)

Foglalkozás	1990		1991		1992		1993		1994		1995		1996								
	férfi	nő	együtt	férfi	nő	együtt	férfi	nő	együtt	férfi	nő	együtt	férfi	nő	együtt						
Törvényhozók, igazgatási, gazdasági vez.	3,6	1,7	3,1	7,3	6,2	7,1	5,2	4,4	5,0	5,9	5,9	7,1	7,9	7,9	13,8	16,2	18,6	16,8			
Felsőfokú képzettséget igénylő fogl.	15,5	15,6	15,5	11,7	9,9	10,9	7,2	7,6	7,4	8,5	7,9	9,0	8,4	6,0	6,2	5,5	5,0	5,3			
Egyéb, felső- vagy középf. képz. igénylő fogl.	11,4	15,2	13,5	8,2	7,5	7,8	6,3	5,1	5,6	6,1	5,9	5,6	5,9	4,2	4,7	4,8	3,7	4,2			
Irodai és ügyviteli foglalkozások	10,2	14,1	12,3	9,0	9,5	9,3	7,1	6,5	6,8	6,7	6,4	5,8	5,7	6,6	5,7	5,8	3,9	4,8			
Szolgáltatás jellegű foglalkozások	10,9	16,7	13,9	22,5	12,4	17,3	8,4	7,2	7,8	6,5	7,7	7,7	7,4	8,1	7,9	8,0	8,1	6,2	7,1		
Mező- és erdőgazdálkodási fogl.	12,0	19,7	14,1	9,5	12,4	10,3	4,7	6,2	5,1	7,1	6,9	7,0	8,7	6,9	4,5	2,9	3,4	3,1			
Ipari- és építőipari foglalkozások	22,2	20,5	21,7	10,7	10,1	10,5	6,7	7,2	6,8	8,2	6,9	7,3	6,4	7,1	6,0	6,7	6,3	5,3	6,0		
Gépkezelők, összeszerelők, járművezetők	21,2	26,5	21,4	11,0	14,5	11,1	7,1	7,2	7,1	9,8	4,8	4,8	7,0	5,1	4,8	5,1	4,4	6,0	4,5		
Szakképzettséget nem igénylő fogl.	14,9	18,9	16,7	9,2	10,1	9,6	5,8	6,4	6,1	7,8	7,5	7,6	10,1	9,3	8,4	8,9	7,2	5,7	6,5		
Fegyveres erők foglalkozásaiban dolog.	18,0	18,2	18,1	4,9	9,1	5,6	21,3	9,1	19,4	11,5	9,7	9,8	9,1	3,3	2,8	1,6	1,6	1,4			
Munkanélküli, eltartott	12,8	11,2	11,9	8,1	7,3	7,6	6,2	6,0	6,1	7,1	6,8	7,0	7,4	6,8	7,1	5,7	6,3	6,4	6,4		
ebből: háztartásbeli	19,5	11,4	11,5	22,0	8,4	8,6	8,1	7,1	7,1	4,1	6,7	6,7	3,3	5,5	5,5	3,3	5,3	6,0	6,0		
nyugdíjas	3,5	4,3	4,0	3,5	3,8	3,7	5,0	4,7	4,8	6,3	6,4	6,3	6,3	4,8	5,5	5,2	5,6	6,1	5,9		
egyetemi hallgató	13,3	11,4	12,5	8,1	7,5	7,9	5,7	4,6	5,3	7,3	7,2	7,3	8,8	9,7	7,2	7,8	7,5	9,4	9,3		
középfiskolás	14,4	13,2	13,8	7,3	6,5	6,9	5,5	5,4	5,4	6,8	7,3	7,0	6,7	6,6	6,7	4,6	5,0	4,3	4,7		
általános iskolás	22,9	22,9	22,9	8,9	9,3	9,1	6,3	6,4	6,3	7,4	7,1	7,2	6,3	6,4	6,3	3,1	3,0	2,9	3,0		
Ismeretlen	0,2	0,1	0,1	0,5	0,4	0,4	0,6	0,2	0,3	0,9	0,6	0,7	1,6	1,0	1,2	1,8	1,4	1,6	2,4	2,6	
Mindösszesen	14,1	13,3	13,8	9,7	8,3	9,1	6,4	6,2	6,3	7,2	6,9	7,0	7,4	7,0	7,2	7,0	6,1	6,5	7,0	6,1	6,5

27. Belépők megoszlása foglalkozás és nemek szerint, 1990-2000

Bevándorlók

Foglalkozás	1990		1991		1992		1993		1994		1995		1996								
	férfi	nő	férfi	nő	férfi	nő	férfi	nő	férfi	nő	férfi	nő	férfi	nő							
															együtt	együtt	együtt	együtt	együtt	együtt	együtt
Törvényhozók, igazgatási, gazdasági vez.	84	30	114	281	109	390	172	73	245	182	100	282	220	130	350	204	567	278	198	476	
Felsőfokú képzettséget igénylő fogl.	1 410	1 380	2 790	892	795	1 687	558	622	1 180	549	702	1 251	471	573	1 044	338	411	749	236	318	554
Egyéb, felső- vagy középf. képz. igénylő fogl.	468	1 024	1 492	375	500	875	250	346	596	237	349	586	186	277	463	147	251	398	127	170	297
Irodai és ügyviteli foglalkozások	399	848	1 247	336	551	887	247	373	620	259	334	593	151	247	398	134	179	313	93	138	231
Szolgáltatás jellegű foglalkozások	311	726	1 037	274	385	659	180	309	489	172	293	465	132	249	381	140	249	389	105	177	282
Mező- és erdőgazdálkodási fogl.	59	45	104	60	27	87	23	15	38	37	16	53	36	13	49	12	10	22	9	4	13
Ipari- és építőipari foglalkozások	3 758	1 611	5 369	1 986	815	2 801	1 011	458	1 469	868	435	1 303	565	314	879	409	302	711	288	195	483
Gépkészítők, összeszerelők, járművezetők	241	13	254	139	8	147	77	4	81	108	3	111	58	1	59	41	1	42	40	2	42
Szakképzettséget nem igénylő fogl.	705	907	1 612	406	439	845	238	253	491	319	267	586	262	247	509	177	186	363	100	109	209
Fegyveres erők foglalkozásaiban dolg.	2	2					3	4	3	4		4	1	1	2	1	1	1	1	1	1
Munkanélküli, eltartott	3 384	4 321	7 705	1 970	2 541	4 511	1 585	2 198	3 783	1 704	2 380	4 084	1 317	1 905	3 222	1 027	1 607	2 634	1 061	1 671	2 732
ebből: háztartásbeli	17	871	888	12	541	553	7	471	478	3	455	458	2	323	325	3	257	260	1	293	294
nyugdíjas	186	340	526	195	309	504	257	387	644	349	513	862	295	453	748	263	435	698	268	468	736
egyetemi hallgató	174	151	325	133	88	221	110	80	190	101	92	193	101	98	199	57	66	123	59	50	109
középiskolás	441	394	835	202	181	383	160	122	282	153	161	314	131	114	245	77	75	152	63	58	121
általános iskolás	1 291	1 289	2 580	516	516	1 032	354	341	695	361	361	722	234	273	507	149	157	306	126	134	260
Ismeretlen	1		1	3	1	4	2	2	2	2	1	3	4	4	8	3	3	6	1	3	4

10 820 10 907 21 727 6 722 6 171 12 893 4 346 4 651 8 997 4 441 4 880 9 321 3 403 3 961 7 364 2 792 3 403 6 195 2 339 2 985 5 324

Mindösszesen

27. (folytatás) Belépők megoszlása foglalkozás és nemek szerint, 1990-2000

Bevándorlók (%)

Foglalkozás	1990		1991		1992		1993		1994		1995		1996								
	férfi	nő	férfi	nő	férfi	nő	férfi	nő	férfi	nő	férfi	nő	férfi	nő							
															együtt	együtt	együtt	együtt	együtt	együtt	együtt
Törvényhozók, igazgatási, gazdasági vez.	4,1	2,8	3,7	13,9	10,3	12,6	8,5	6,9	7,9	9,0	9,4	9,1	10,9	12,2	11,3	17,9	19,2	18,4	13,7	18,6	15,4
Felsőfokú képzettséget igénylő fogl.	23,0	19,5	21,1	14,5	11,2	12,8	9,1	8,8	8,9	8,9	9,9	9,5	7,7	8,1	7,9	5,5	5,8	5,7	3,8	4,5	4,2
Egyéb, felső- vagy középf. képz. igénylő fogl.	19,1	24,9	22,7	15,3	12,2	13,3	10,2	8,4	9,1	9,6	8,5	8,9	7,6	6,7	7,1	6,0	6,1	6,1	5,2	4,1	4,5
Irodap és ügyviteli foglalkozások	16,3	21,0	19,2	13,7	13,6	13,7	10,1	9,2	9,5	10,6	8,3	9,1	6,2	6,1	6,1	5,5	4,4	4,8	3,8	3,4	3,6
Szolgáltatás jellegű foglalkozások	18,6	22,2	21,0	16,3	11,8	13,3	10,7	9,4	9,9	10,3	9,0	9,4	7,9	7,6	7,7	8,4	7,6	7,9	6,3	5,4	5,7
Mező- és erdőgazdálkodási fogl.	17,9	25,9	20,6	18,2	15,5	17,3	7,0	8,6	7,5	11,2	9,2	10,5	10,9	7,5	9,7	3,6	5,7	4,4	2,7	2,3	2,6
Ipari- és építőipari foglalkozások	32,2	29,1	31,2	17,0	14,7	16,3	8,7	8,3	8,5	7,4	7,9	7,6	4,8	5,7	5,1	3,5	5,5	4,1	2,5	3,5	2,8
Gépkészítők, összeszerelők, járművezetők	24,1	29,5	24,3	13,9	18,2	14,1	7,7	9,1	7,8	10,8	6,8	10,6	5,8	2,3	5,7	4,1	2,3	4,0	4,0	4,5	4,0
Szarképzettséget nem igénylő fogl.	24,8	28,8	26,9	14,3	14,0	14,1	8,4	8,0	8,2	11,2	8,5	9,8	9,2	7,9	8,5	6,2	5,9	6,1	3,5	3,5	3,5
Fegyveres erők foglalkozásában dolg.		28,6	9,5				21,4		14,3	28,6		19,0	7,1	14,3	9,5	7,1		4,8	7,1		4,8
Munkanélküli, eltartott	16,8	15,5	16,1	9,8	9,1	9,4	7,9	7,9	7,9	8,5	8,6	8,5	6,5	6,9	6,7	5,1	5,8	5,5	5,3	6,0	5,7
ebből: háztartásbeli	27,0	17,9	18,1	19,0	11,1	11,2	11,1	9,7	9,7	4,8	9,4	9,3	3,2	6,7	6,6	4,8	5,3	5,3	1,6	6,0	6,0
nyugdíjas	4,7	5,4	5,1	4,9	4,9	4,9	6,5	6,1	6,2	8,8	8,1	8,3	7,4	7,1	7,2	6,6	6,8	6,8	6,7	7,4	7,1
egyetemi hallgató	18,0	17,7	17,9	13,8	10,3	12,1	11,4	9,4	10,4	10,5	10,8	10,6	10,5	11,5	10,9	5,9	7,7	6,8	6,1	5,9	6,0
középiskolás	24,9	24,6	24,8	11,4	11,3	11,4	9,0	7,6	8,4	8,6	10,1	9,3	7,4	7,1	7,3	4,4	4,7	4,5	3,6	3,6	3,6
általános iskolás	27,5	27,9	27,7	11,0	11,2	11,1	7,5	7,4	7,5	7,7	7,8	7,8	5,0	5,9	5,4	3,2	3,4	3,3	2,7	2,9	2,8
Ismeretlen	1,3		0,5	3,8	0,8	2,0	2,5		1,0	2,5	0,8	1,5	5,0	3,4	4,0	3,8	2,5	3,0	1,3	2,5	2,0
Mindösszesen	21,3	19,3	20,3	13,2	10,9	12,0	8,6	8,2	8,4	8,7	8,7	8,7	6,7	7,0	6,9	5,5	6,0	5,8	4,6	5,3	5,0

26. (folytatás) Belépők megoszlása foglalkozás és nemek szerint, 1990-2000

Bevándorlók és egyéb státuszúak együtt

Foglalkozás	1997		1998		1999		2000		1990-2000		Ismeretlen							
	férfi	nő	férfi	nő	férfi	nő	férfi	nő	férfi	nő	férfi	nő						
													együtt	együtt	együtt	együtt		
Törvényhozók, igazgatási, gazdasági vez.	1 418	486	1 904	1 329	500	1 829	817	324	1 141	336	131	467	9 878	3 425	13 303	64	27	91
Felsőfokú képzettséget igénylő fogl.	716	558	1 274	729	704	1 433	872	848	1 720	379	456	835	11 882	10 434	22 316	3 029	2 340	5 369
Egyéb, felső- vagy középf. képz. igénylő fogl.	288	212	500	340	312	652	498	460	958	276	299	575	4 571	5 309	9 880	2 038	3 166	5 204
Irodai és ügyviteli foglalkozások	365	321	686	712	566	1 278	793	677	1 470	293	273	566	5 293	5 603	10 896	826	1 841	2 667
Szolgáltatás jellegű foglalkozások	406	373	779	378	377	755	373	468	841	160	239	399	5 135	5 122	10 257	202	447	649
Mező- és erdőgazdálkodási fogl.	27	14	41	33	15	48	53	16	69	14	10	24	493	233	726	256	57	313
Ipari- és építőipari foglalkozások	1 381	542	1 923	1 274	586	1 860	1 255	723	1 978	577	248	825	21 414	8 280	29 694	3 340	1 635	4 975
Gépkezelők, összeszerelők, járművezetők	49	2	51	81	2	83	120	6	126	57	5	62	1 356	72	1 428	242	11	253
Szakképzettséget nem igénylő fogl.	509	326	835	618	338	956	598	325	923	200	137	337	6 773	5 261	12 034	770	943	1 713
Fegyveres erők foglalkozásaiban dolog.	4		4	5		5	4		4	1		1	57	5	62	4	6	10
Munkanélküli, eltartott	2 824	3 826	6 650	3 955	5 119	9 074	4 116	5 602	9 718	2 412	3 063	5 475	36 188	45 551	81 739	6 547	9 969	16 516
ebből: háztartásbeli	4	605	609	1	654	655	1	672	673	1	301	302	85	7 791	7 876	38	3 201	3 239
nyugdíjas	489	748	1 237	835	1 234	2 069	922	1 390	2 312	620	954	1 574	5 432	8 294	13 726	1 887	2 421	4 308
egyetemi hallgató	307	241	548	347	309	656	303	329	632	258	251	509	4 088	3 121	7 209	700	344	1 044
középiskolás	261	232	493	371	378	749	410	447	857	359	381	740	3 380	3 215	6 595	554	503	1 057
általános iskolás	233	216	449	461	383	844	394	388	782	240	235	475	5 336	5 143	10 479	1 609	1 587	3 196
Ismeretlen	45	59	104	125	141	266	539	574	1 113	267	402	669	1 066	1 251	2 317	1	4	5

Mindösszesen 8 032 6 719 14 751 9 579 8 660 18 239 10 038 10 023 20 061 4 972 5 263 10 235 104 106 90 546 194 652 17 319 20 446 37 765

26. (folytatás) Belépők megoszlása foglalkozás és nemek szerint, 1990-2000
Bevándorló + egyéb (%)

Foglalkozás	1997		1998		1999		2000		Ismeretlen		1990-2000							
	férfi	nő	férfi	nő	férfi	nő	férfi	nő	férfi	nő	férfi	nő						
	együtt	együtt	együtt	együtt	együtt	együtt	együtt	együtt	együtt	együtt	együtt	együtt						
Törvényhozók, igazgatási, gazdasági vez.	14,3	14,1	14,2	13,4	14,5	13,7	8,2	9,4	8,5	3,4	3,8	3,5	0,6	0,8	0,7	100,0	100,0	100,0
Felsőfokú képzettséget igénylő fogl.	4,8	4,4	4,6	4,9	5,5	5,2	5,8	6,6	6,2	2,5	3,6	3,0	20,3	18,3	19,4	100,0	100,0	100,0
Egyéb, felső- vagy középf. képz. igénylő fogl.	4,4	2,5	3,3	5,1	3,7	4,3	7,5	5,4	6,4	4,2	3,5	3,8	30,8	37,4	34,5	100,0	100,0	100,0
Irodai és ügyviteli foglalkozások	6,0	4,3	5,1	11,6	7,6	9,4	13,0	9,1	10,8	4,8	3,7	4,2	13,5	24,7	19,7	100,0	100,0	100,0
Szolgáltatás jellegű foglalkozások	7,6	6,7	7,1	7,1	6,8	6,9	7,0	8,4	7,7	3,0	4,3	3,7	3,8	8,0	6,0	100,0	100,0	100,0
Mező- és erdőgazdálkodási fogl.	3,6	4,8	3,9	4,4	5,2	4,6	7,1	5,5	6,6	1,9	3,4	2,3	34,2	19,7	30,1	100,0	100,0	100,0
Ipari- és építőipari foglalkozások	5,6	5,5	5,5	5,1	5,9	5,4	5,1	7,3	5,7	2,3	2,5	2,4	13,5	16,5	14,3	100,0	100,0	100,0
Gépkezelők, összeszerelők, járművezetők	3,1	2,4	3,0	5,1	2,4	4,9	7,5	7,2	7,5	3,6	6,0	3,7	15,1	13,3	15,1	100,0	100,0	100,0
Szakképzettséget nem igénylő fogl.	6,7	5,3	6,1	8,2	5,4	7,0	7,9	5,2	6,7	2,7	2,2	2,5	10,2	15,2	12,5	100,0	100,0	100,0
Fegyveres erők foglalkozásaiban dolg.	6,6	5,6	5,6	8,2	8,2	6,9	6,6	6,6	5,6	1,6	1,4	1,4	6,6	54,5	13,9	100,0	100,0	100,0
Munkanélküli, eltartott	6,6	6,9	6,8	9,3	9,2	9,2	9,6	10,1	9,9	5,6	5,5	5,6	15,3	18,0	16,8	100,0	100,0	100,0
ebből: háztartásbeli	3,3	5,5	5,5	0,8	5,9	5,9	0,8	6,1	6,1	0,8	2,7	2,7	30,9	29,1	29,1	100,0	100,0	100,0
nyugdíjas	6,7	7,0	6,9	11,4	11,5	11,5	12,6	13,0	12,8	8,5	8,9	8,7	25,8	22,6	23,9	100,0	100,0	100,0
egyetemi hallgató	6,4	7,0	6,6	7,2	8,9	7,9	6,3	9,5	7,7	5,4	7,2	6,2	14,6	9,9	12,6	100,0	100,0	100,0
középiskolás	6,6	6,2	6,4	9,4	10,2	9,8	10,4	12,0	11,2	9,1	10,2	9,7	14,1	13,5	13,8	100,0	100,0	100,0
általános iskolás	3,4	3,2	3,3	6,6	5,7	6,2	5,7	5,8	5,7	3,5	3,5	3,5	23,2	23,6	23,4	100,0	100,0	100,0
Ismeretlen	4,2	4,7	4,5	11,7	11,2	11,5	50,5	45,7	47,9	25,0	32,0	28,8	0,1	0,3	0,2	100,0	100,0	100,0
Mindösszesen	6,6	6,1	6,3	7,9	7,8	7,8	8,3	9,0	8,6	4,1	4,7	4,4	14,3	18,4	16,2	100,0	100,0	100,0

27. (folytatás) Belépők megoszlása foglalkozás és nemek szerint, 1990-2000

Bevándorlók

Foglalkozás	1997		1998		1999		2000		1990-2000		Ismeretlen					
	férfi	nő	férfi	nő	férfi	nő	férfi	nő	férfi	nő	férfi	nő				
													együtt	együtt	együtt	együtt
Törvényhozók, igazgatási, gazdasági vez.	109	60	169	142	61	203	185	31	16	47	1 988	1 040	3 028	39	22	61
Felsőfokú képzettséget igénylő fogl.	154	229	383	220	305	525	664	53	85	138	5 161	5 804	10 965	977	1 281	2 258
Egyéb, felső- vagy középf. képz. igénylő fogl.	81	105	186	100	160	260	209	50	68	118	2 168	3 459	5 627	288	652	940
Irodai és ügyviteli foglalkozások	76	125	201	163	173	336	384	60	40	100	2 104	3 206	5 310	343	840	1 183
Szolgáltatás jellegű foglalkozások	50	131	181	75	127	202	74	181	255	63	1 528	2 875	4 403	148	397	545
Mező- és erdőgazdálkodási fogl.	13	5	18	15	5	20	3	2	2	4	285	147	432	45	27	72
Ipari- és építőipari foglalkozások	210	108	318	273	137	410	399	107	51	158	9 749	4 551	14 300	1 914	981	2 895
Gépkezelők, összeszerelők, járművezetők	21		21	47		47	58	15		15	844	33	877	156	11	167
Szakképzettséget nem igénylő fogl.	79	79	158	94	67	161	117	14	19	33	2 469	2 615	5 084	371	531	902
Fegyveres erők foglalkozásaiban dolg.	2		2	1		1	1				14	3	17		4	4
Munkanélküli, eltartott	997	1 588	2 585	1 788	2 416	4 204	3 888	428	549	977	16 864	23 461	40 325	3 288	4 338	7 626
ebből: háztartásbeli		240	240	1	285	286	268	54	54	54	46	4 058	4 104	17	798	815
nyugdíjas	310	533	843	554	880	1 434	834	149	226	375	3 350	5 378	8 728	629	976	1 605
egyetemi hallgató	30	32	62	43	46	89	31	72	8	24	855	752	1 607	111	102	213
középiskolás	48	43	91	94	79	173	68	145	18	33	1 461	1 313	2 774	309	287	596
általános iskolás	132	125	257	299	241	540	406	49	48	97	3 719	3 683	7 402	973	936	1 909
Ismeretlen	3	5	8	5	3	8	44	30	55	85	80	119	199			

Mindösszesen 1 795 2 435 4 230 2 923 3 454 6 377 2 868 3 531 6 399 805 935 1 740 43 254 47 313 90 567 7 569 9 084 16 653

27. (folytatás) Belépők megoszlása foglalkozás és nemek szerint, 1990-2000

Bevándorlók (%)

Foglalkozás	1997		1998		1999		2000		Ismeretlen		1990-2000				
	férfi	nő	férfi	nő	férfi	nő	férfi	nő	férfi	nő	férfi	nő			
	együtt	együtt	együtt	együtt	együtt	együtt	együtt	együtt	együtt	együtt	együtt	együtt			
Törvényhozók, igazgatási, gazdasági vez.	5,4	5,6	7,0	5,7	6,6	6,2	5,6	6,0	1,5	1,5	1,9	2,1	2,0	100,0	100,0
Felsőfokú képzettséget igénylő fogl.	2,5	3,2	3,6	4,3	4,0	4,6	5,4	5,0	1,2	1,0	15,9	18,1	17,1	100,0	100,0
Egyéb, felső- vagy középf. képz. igénylő fogl.	3,3	2,6	4,1	3,9	4,0	6,0	5,1	5,4	2,0	1,7	11,7	15,9	14,3	100,0	100,0
Irodap és ügyviteli foglalkozások	3,1	3,1	6,7	4,3	5,2	7,6	4,9	5,9	2,5	1,0	14,0	20,8	18,2	100,0	100,0
Szolgáltatás jellegű foglalkozások	3,0	4,0	3,7	3,9	4,1	4,4	5,5	5,2	0,9	1,5	8,8	12,1	11,0	100,0	100,0
Mező- és erdőgazdálkodási fogl.	3,9	2,9	4,5	2,9	4,0	5,8	1,7	4,4	0,6	2,3	13,6	15,5	14,3	100,0	100,0
Ipari- és építőipari foglalkozások	1,8	2,0	2,3	2,5	2,4	2,3	2,3	2,3	0,9	0,9	16,4	17,7	16,8	100,0	100,0
Gépkezelők, összeszerelők, járművezetők	2,1	2,0	4,7		4,5	5,7	2,3	5,6	1,5	1,4	15,6	25,0	16,0	100,0	100,0
Szarképzettséget nem igénylő fogl.	2,8	2,5	3,3	2,1	2,7	2,6	1,3	2,0	0,5	0,6	13,1	16,9	15,1	100,0	100,0
Fegyveres erők foglalkozásában dolg.	14,3		9,5	7,1	4,8	7,1		4,8			0,0	57,1	19,0	100,0	100,0
Munkanélküli, eltartott	4,9	5,7	5,4	8,9	8,8	8,0	8,2	8,1	2,1	2,0	16,3	15,6	15,9	100,0	100,0
ebből: háztartásbeli		4,9	4,9	1,6	5,8		5,5	5,4	1,1	1,1	27,0	16,4	16,6	100,0	100,0
nyugdíjas	7,8	8,4	8,2	13,9	13,9	13,2	13,1	13,1	3,7	3,6	15,8	15,4	15,5	100,0	100,0
egyetemi hallgató	3,1	3,7	3,4	4,5	4,9	3,2	4,8	4,0	1,7	0,9	11,5	11,9	11,7	100,0	100,0
középiskolás	2,7	2,7	2,7	5,3	5,1	4,4	4,3	4,3	0,8	1,1	17,5	17,9	17,7	100,0	100,0
általános iskolás	2,8	2,7	2,8	6,4	5,2	4,4	4,3	4,4	1,0	1,0	20,7	20,3	20,5	100,0	100,0
Ismeretlen	3,8	4,2	4,0	6,3	4,0	32,5	37,0	35,2	37,5	46,2	0,0	0,0	0,0	100,0	100,0
Mindösszesen	3,5	4,3	3,9	5,8	5,9	5,6	6,3	6,0	1,6	1,7	14,9	16,1	15,5	100,0	100,0